

ՀՀ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ՇՄՆ «ՀԻԴՐՈՕԴԵՐԵՎՈՒԹԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊՈԱԿ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀՀ շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի
արդյունքների վերաբերյալ

2025թ.

2-րդ եռամսյակ

Կլիմա

Օդերևութաբանություն

Մթնոլորտային օդ

Մակերևութային ջրեր

Ստորերկրյա ջրեր

Հողեր

Կենսաբազմազանություն

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ	2
Աղյուսակների ցանկ.....	3
Գծապատկերների ցանկ	3
Նկարների ցանկ	6
Հապավումներ	6
ՆԱԽԱԲԱՆ	7
1. ԿԼԻՄԱ	10
Կլիմայական ինդեքսներ.....	11
Երաշտ.....	13
Արեգակնային ճառագայթում	14
Քամու բաշխումը.....	14
Օդի հարաբերական խոնավություն	15
Մթնոլորտային ճնշումը.....	15
Երևան.....	15
2. ՕԴԵՐԵՎՈՒԹԱԲԱՆԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ	18
Ապրիլ.....	18
Մայիս	20
Հունիս.....	22
3. ՄԹՆՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՕԴ	25
Երևան.....	26
Գյումրի.....	29
Վանաձոր.....	31
Ալավերդի	34
Հրազդան.....	37
Արարատ.....	38
Կապան	39
Քաջարան	40
Չարենցավան.....	41
Ծաղկաձոր.....	42
Եվրոպայի մեծ տարածությունների վրա անդրսահմանային աղտոտիչների տարածման դիտարկումների և գնահատման համատեղ ծրագիր»	44
4. ԶՐԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐ	46
Հյուսիսային ջրավազանային կառավարման տարածք.....	47
Ախուրյանի ջրավազանային կառավարման տարածք.....	50
Հրազդանի ջրավազանային կառավարման տարածք.....	55
Սևանի ջրավազանային կառավարման տարածք.....	61
Սևանա լիճ	64
Արարատյան ջրավազանային կառավարման տարածք	71
Հարավային ջրավազանային կառավարման տարածք	76
Ջրամբարներ.....	78
Արաքս գետ	79
5. ՀՈՂԱՅԻՆ ԾԱԾԿՈՒՅԹ	80
6. ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	83
Հավելված 2. Դիտակետերի տեղադրության ցանկ	85
Հավելված 3. Յուցանիշների ցանկ.....	101
Հավելված 4. Նորմերի և սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաների ցանկ	103

Աղյուսակների ցանկ

Աղյուսակ 1. Երաշտային պայմանները գարնանը	13
Աղյուսակ 2. Վտանգավոր օդերևութաբանական երևույթներ, 2025թ. ապրիլ	20
Աղյուսակ 3. Վտանգավոր օդերևութաբանական երևույթներ, 2025թ. մայիս	22
Աղյուսակ 4. Վտանգավոր օդերևութաբանական երևույթներ, 2025թ. հունիս	24
Աղյուսակ 5. Ծաղկածոր քաղաքի մթնոլորտային տեղումներում որոշ ֆիզիկաքիմիական ցուցանիշների կոնցենտրացիաները	43
Աղյուսակ 6. Ամբերդի մթնոլորտային տեղումներում որոշ ցուցանիշների կոնցենտրացիաները	44
Աղյուսակ 7. Հյուսիսային ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի էլքը	47
Աղյուսակ 8. Ախուրյանի ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի էլքը	50
Աղյուսակ 9. Հրազդանի ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի էլքը	55
Աղյուսակ 10. Սևանի ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի էլքը	61
Աղյուսակ 11. Սևանա լճի ջրային հաշվեկշիռը 2025թ. 2-րդ եռամսյակում	65
Աղյուսակ 13. Արարատյան ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի էլքը	71
Աղյուսակ 14. Հարավային ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի էլքը	76
Աղյուսակ 15. Ջրամբարների ջրալցվածությունը 2025թ. 2-րդ եռամսյակում	78

Գծապատկերների ցանկ

Գծապատկեր 1. Օդի ջերմաստիճանի շեղումները նորմայից գարնան սեզոնին՝ 1935-2025թթ.	10
Գծապատկեր 2. Մթնոլորտային տեղումների շեղումները նորմայից գարնան սեզոնին՝ 1935- 2025թթ.	11
Գծապատկեր 3. Օրական առավելագույն ջերմաստիճանների արժեքները 2025թ. գարնանը	11
Գծապատկեր 4. Օրական առավելագույն ջերմաստիճանի նվազագույն արժեքները 2025թ. Գարնանը	12
Գծապատկեր 5. Օրական նվազագույն ջերմաստիճանների արժեքները 2025թ. գարնանը	12
Գծապատկեր 6. Օրական նվազագույն ջերմաստիճանի առավելագույնի արժեքները 2025թ. Գարնանը	12
Գծապատկեր 7. Քամու արագությունը 2025թ. գարնանը	14
Գծապատկեր 8. Օդի հարաբերական խոնավությունը 2025թ. գարնանը	15
Գծապատկեր 9. Մթնոլորտային ճնշումն 2025թ. գարնանը	15
Գծապատկեր 10. Օրական առավելագույն, նվազագույն և միջին ջերմաստիճանները երևանում 2025թ. Գարնանը	16
Գծապատկեր 11. Ամսական տեղումների քանակը և դրանց շեղումները նորմայից երևանում	17
Գծապատկեր 12. Տեղումներ, ապրիլ 2025թ. (նորմա՝ 1991-2020թթ.)	19
Գծապատկեր 13. Տեղումներ, մայիս 2025թ. (նորմա՝ 1991-2020թթ.)	21
Գծապատկեր 14. Տեղումներ, հունիս 2025թ.	23
Գծապատկեր 15. Մթնոլորտային օդում փոշու միջին ամսական կոնցենտրացիայի փոփոխություններն ըստ քաղաքների	26
Գծապատկեր 16. Երևան քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիաները	26
Գծապատկեր 17. Երևան քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիաները	26
Գծապատկեր 18. Երևան քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիաները	27
Գծապատկեր 19. Երևան քաղաքի մթնոլորտային օդում գետնամերձ օզոնի կոնցենտրացիաները	27
Գծապատկեր 20. Գյումրի քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիաները	29
Գծապատկեր 21. Վանաձոր քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիաները	31

Գծապատկեր 22. Վանաձոր քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները.....	31
Գծապատկեր 23. Վանաձոր քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները.....	32
Գծապատկեր 24. Սլավերդի քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիանները.....	34
Գծապատկեր 25. Սլավերդի քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները.....	34
Գծապատկեր 26. Սլավերդի քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները.....	35
Գծապատկեր 27. Հրազդան քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիանները.....	37
Գծապատկեր 28. Հրազդան քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները.....	37
Գծապատկեր 29 հրազդան քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները.....	38
Գծապատկեր 30. Արարատ քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիանները.....	38
Գծապատկեր 31. Կապան քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները.....	39
Գծապատկեր 32. կապան քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները.....	39
Գծապատկեր 33. Քաջարան քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները.....	40
Գծապատկեր 34. Քաջարան քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները.....	40
Գծապատկեր 35. Չարենցավան քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները.....	41
Գծապատկեր 36. Չարենցավան քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները.....	41
Գծապատկեր 37. Ծաղկաձոր քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիանները.....	42
Գծապատկեր 38. Ծաղկաձոր քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները.....	42
Գծապատկեր 39. Ծաղկաձոր քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները.....	43
Գծապատկեր 40. Ամբերդի տարածաշրջանային կայանում ամոնիակի միջին ամսական կոնցենտրացիան.....	44
Գծապատկեր 41. Փամբակ գետում ամոնիում իոնի կոնցենտրացիանները.....	48
Գծապատկեր 42. Ախթալա գետում պղնձի կոնցենտրացիանները.....	48
Գծապատկեր 43. Ախթալա գետում մոլիբդենի կոնցենտրացիանները.....	49
Գծապատկեր 44. Հյուսիսային ՋԿՏ-ի բնադրյուններում ջրի ծախսերի փոփոխությունները.....	49
Գծապատկեր 45. մեծամոր գետում ֆոսֆատ իոնի կոնցենտրացիանների փոփոխությունները.....	51
Գծապատկեր 46. Ախուրյանի ՋԿՏ-ի բնադրյուններում ջրի ծախսերի փոփոխությունները.....	52
Գծապատկեր 47. Ախուրյանի ՋԿՏ-ի շատրվանող հորատանցքերում ջրի ծախսերի փոփոխությունները.....	52
Գծապատկեր 48. Ախուրյանի ՋԿՏ-ի շատրվանող հորատանցքերում ջրի մակարդակների փոփոխությունները.....	52
Գծապատկեր 49. Ախուրյանի ՋԿՏ-ի չշատրվանող հորատանցքերում ջրի մակարդակների փոփոխությունները.....	53
Գծապատկեր 50. Ախուրյանի ՋԿՏ-ի գրունտային ջրհորներում ջրի մակարդակների փոփոխությունները.....	53
Գծապատկեր 51. Ախուրյանի ՋԿՏ-ի ստորերկրյա ջրերի դիտակետերի հանքայնացումը.....	54
Գծապատկեր 52. Քասախ գետում ամոնիում իոնի կոնցենտրացիանների փոփոխությունները.....	56

Գծապատկեր 53. Հրազդան գետում ամռնիում իռնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները..	56
Գծապատկեր 54. Հրազդան գետում ֆոսֆատ իռնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները	57
Գծապատկեր 55. Հրազդանի ՋԿՏ-ի բնաղբյուրներում ջրի ծախսերի փոփոխությունները	58
Գծապատկեր 56. Հրազդանի ՋԿՏ-ի շատրվանող հորատանցքերում ջրի ծախսերի փոփոխությունները.....	58
Գծապատկեր 57. Հրազդանի ՋԿՏ-ի շատրվանող հորատանցքերում ջրի մակարդակների փոփոխությունները.....	58
Գծապատկեր 58. Հրազդանի ՋԿՏ-ի չշատրվանող հորատանցքերում ջրի մակարդակների փոփոխությունները.....	59
Գծապատկեր 59. Հրազդանի ՋԿՏ-ի գրունտային ջրհորներում ջրի մակարդակների փոփոխությունները.....	59
Գծապատկեր 60. Սևանա լիճ թափվող գետերի գետաբերաններում ամռնիում իռնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները.....	62
Գծապատկեր 61. Սևանա լիճ թափվող գետերի գետաբերաններում նիտրատ իռնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները.....	62
Գծապատկեր 62. Սևանա լիճ թափվող գետերի գետաբերաններում ֆոսֆատ իռնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները.....	62
Գծապատկեր 63. Սևանի ՋԿՏ-ի բնաղբյուրներում ջրի ծախսերի փոփոխությունները.....	63
Գծապատկեր 64. Սևանի ՋԿՏ-ի շատրվանող հորատանցքերում ջրի մակարդակների փոփոխությունները.....	64
Գծապատկեր 65. Սևանի ՋԿՏ-ի շատրվանող հորատանցքերում ջրի ծախսերի փոփոխությունները.....	64
Գծապատկեր 66. Մեծ Սևանում ֆոսֆատ իռնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները.....	69
Գծապատկեր 67. Փոքր Սևանում ֆոսֆատ իռնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները.....	69
Գծապատկեր 68. Մեծ Սևանում ամռնիում իռնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները.....	70
Գծապատկեր 69. Փոքր Սևանում ամռնիում իռնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները	70
Գծապատկեր 70. Արփա գետում մոլիբդենի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները.....	72
Գծապատկեր 71. Արարարտյան ՋԿՏ-ի բնաղբյուրներում ջրի ծախսերի փոփոխությունները.....	73
Գծապատկեր 72. Արարարտյան ՋԿՏ-ի շատրվանող հորատանցքերում ջրի ծախսերի փոփոխությունները.....	73
Գծապատկեր 73. Արարարտյան ՋԿՏ-ի շատրվանող հորատանցքերում ջրի մակարդակների փոփոխությունները.....	74
Գծապատկեր 74. Արարարտյան ՋԿՏ-ի չշատրվանող հորատանցքերում ջրի մակարդակների փոփոխությունները.....	74
Գծապատկեր 78. Հարավային ՋԿՏ-ի բնաղբյուրներում ջրի ծախսերի փոփոխությունները	77
Գծապատկեր 79. Երևանյան լճում նիտրիտ իռնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները	78
Գծապատկեր 80. Երևանյան լճում ֆոսֆատ իռնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները.....	79
Գծապատկեր 81. Ընդերքօգտագործման թափոնների ուսումնասիրված տարածքներում ՍԹԿ-ից 5 և ավելի անգամ գերազանցումները	82

Նկարների ցանկ

Նկար 1. Միջին ամսական ջերմաստիճանները և դրանց շեղումները նորմայից ապրիլին (նորմա՝ 1991-2020թթ.)	18
Նկար 2. Տեղումների քանակը և շեղումը բազմամյա միջինից ապրիլին (նորմա՝ 1991-2020թթ.) ..	19
Նկար 3. Միջին ամսական ջերմաստիճանները և նրանց շեղումները նորմայից մայիսին (նորմա՝ 1991-2020թթ.)	20
Նկար 4. Տեղումների քանակը և շեղումը բազմամյա միջինից մայիսին (նորմա՝ 1991-2020թթ.).....	21
Նկար 5. Միջին ամսական ջերմաստիճանները և նրանց շեղումները նորմայից հունիսին (նորմա՝ 1991-2020թթ.)	22
Նկար 6. Տեղումների քանակը և շեղումը բազմամյա միջինից (նորմա՝ 1991-2020թթ.) Հունիսին ...	23
Նկար 7. «Սևան» ազգային պարկում իրականացրած մոնիթորինգի դիտավայրերի տեղադրքը ...	83
Նկար 8. Կենսաբազմազանության դարկված տեսակները «սևան» ազգային պարկում.....	83
Նկար 9. «Հրազդան» անտառտնտեսությունում իրականացրած մոնիթորինգի դիտավայրերի տեղադրքը	84
Նկար 10. Կենսաբազմազանության դիտարկված տեսակները «Հրազդան» անտառտնտեսությունում.....	84

Հապավումներ

ՍԹԿ	սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիա
ԶԿՏ	ջրավազանային կառավարման տարածք
ԸԱԱ	ընդհանուր անօրգանական ազոտ
ԸԼԱ	ընդհանուր լուծված աղեր
ԿՉՆ	կախության չոր նյութեր
ԹԿՊ	թթվածնի հնգօրյա կենսաբանական պահանջարկ
ԹՔՊ	թթվածնի քիմիական պահանջարկ
մ	մետր
մմ	միլիմետր
մ/վ	մետր վայրկյանում
մկգ/մ³	միկրոգրամ մեկ խորանարդ մետրում
մգ/լ	միլիգրամ մեկ լիտրում
մկՍմ/սմ	միկրոսիմենս մեկ սանիմետրում
հՊա	հեկտապասկալ

ՆԱԽԱԲԱՆ

Հայաստանի Հանրապետության շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի («Հայհիդրոմետ» ՊՈԱԿ) 2025 թվականի 2-րդ եռամսյակի տեղեկագրում ներկայացված են սեզոնային կլիմայական նկարագրության, եղանակային երևույթների, մթնոլորտային օդի որակի, մթնոլորտային տեղումների որակի և քանակի, մակերևութային և ստորերկրյա քաղցրահամ ջրերի որակի և քանակի մոնիթորինգի, ինչպես նաև հողային ծածկույթի ուսումնասիրությունների վերաբերյալ տեղեկատվություն:

«Հայհիդրոմետ» ՊՈԱԿ-ի աշխատանքային ծրագրերը կազմվում են կանոնադրության համաձայն և ղեկավարվելով հետևյալ հիմնական իրավական ակտերով.

❖ ՀՀ կառավարության 2021 թվականի նոյեմբերի 18-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2021-2026 թվականների գործունեության միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին» N1902-Լ որոշում:

❖ ՀՀ կառավարության 2024 թվականի մայիսի 30-ի ««Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության կողմից 2024-2026 թվականների ընթացքում կատարման ենթակա պետական նշանակության հիդրոոդերևութաբանական աշխատանքների ծրագիրը հաստատելու մասին» N826-Լ որոշում:

❖ ՀՀ կառավարության 2024 թվականի սեպտեմբերի 26-ի «Սևանա լճի էկոհամակարգի վերականգնման, պահպանման, վերարտադրման, բնականոն զարգացման և օգտագործման միջոցառումների 2025 թվականի տարեկան ծրագիրը հաստատելու մասին» N 1545-Ն որոշում:

❖ ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարի 2021 թվականի հունիսի 15-ի «Հայաստանի Հանրապետության մակերևութային և ստորերկրյա ջրերի մոնիթորինգի դիտակետերի ցանկը հաստատելու և Շրջակա միջավայրի նախարարի 2020 թվականի ապրիլի 21-ի N 121-Լ հրամանն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N1584-Ն հրաման:

Օդերևութաբանական դիտարկումներ կատարվում են հանրապետության տարածքի 50 օդերևութաբանական կայանում, որոնցից 45-ը տեղադրված են ակնադիտական օդերևութաբանական կայանների տարածքում: 50 կայանում իրականացվում են ավտոմատ դիտարկումներ: Դիտարկումներն իրականացվում են Համաշխարհային օդերևութաբանական կազմակերպության կողմից սահմանված կարգով և միջազգային ստանդարտներին համապատասխան: Կատարվում են դիտարկումներ օդերևութաբանական բոլոր տարրերի նկատմամբ, ինչպիսիք են՝ օդի և հողի ջերմաստիճանը, մթնոլորտային ճնշումը, քամու ուղղությունը և արագությունը, օդի խոնավությունը, տեղումների քանակը, ամպամածության ձևը և քանակը, հորիզոնական տեսանելիությունը, մթնոլորտային երևույթները և այլ: Նորմաները հաշվարկված են բազմամյա դիտարկումների հիման վրա:

Մթնոլորտային օդի աղտոտվածության դիտարկումներն իրականացվում են 15 հիմնական անշարժ՝ ակտիվ նմուշառման դիտակայանում, որտեղ դիտարկումներն իրականացվում են ամենօրյա կտրվածքով և 192 շաբաթական՝ պասիվ նմուշառման դիտակետում, որտեղ իրականացվում են շաբաթական դիտարկումներ: Անշարժ դիտակայաններում կատարվում է հիմնական աղտոտող նյութերի՝ ծծմբի երկօքսիդի, ազոտի երկօքսիդի, փոշու, փոշու մեջ պարունակող մետաղների և գետնամերձ օզոնի (որպես երկրորդային աղտոտիչ) մոնիթորինգ, իսկ շաբաթական դիտակետերում՝ ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի մոնիթորինգ: Օդի որակի գնահատումը կատարվում է

սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաների կիրառմամբ համաձայն ՀՀ կառավարության 2006թ. փետրվարի 2-ի N160-Ն որոշման:

ՄԱԿ-ի ԵՏՀ «Մեծ տարածությունների վրա օդի անդրսահմանային աղտոտման մասին» կոնվենցիայի «Եվրոպայում մեծ տարածությունների վրա օդի աղտոտիչների տարածման մոնիթորինգի և գնահատման» (EMEP) ծրագրի շրջանակներում ՀՀ-ում գործում է մթնոլորտային օդի անդրսահմանային աղտոտվածության մոնիթորինգի առաջին մակարդակի տարածաշրջանային դիտակայան (Ամբերդի դիտակայան):

Մակերևութային ջրերի քանակական մոնիթորինգի դիտացանցում ընդգրկված է 91 դիտակետ (այդ թվում 80 գետային, 2 ջրանցքի, 5 ջրամբարային և 4 Սևանա լճի) Հանրապետության 6 ջրավազանային կառավարման տարածքի (Հյուսիսային, Ախուրյան, Հրազդան, Սևան, Արարատյան, Հարավային) գետերի, ջրանցքների, ջրամբարների և Սևանա լճի վրա: 91 դիտակետում իրականացվում են ջրի և օդի ջերմաստիճանի, ջրի մակարդակի, սառցային երևույթների ամենօրյա դիտարկումներ: 80 գետային և 2 ջրանցքի դիտակետերում իրականացվում են ջրի ելքի չափումներ (տարեկան 25-35 անգամ): Հիդրոլոգիական դիտակետերից 9-ում տեղադրված են ջրի մակարդակի ավտոմատ մակարդակաչափեր (ռադարային կամ ինքնագրային):

Մակերևութային ջրերի որակի մոնիթորինգի դիտացանցում ընդգրկված է ՀՀ 6 ջրավազանային կառավարման տարածքի գետերի, ջրամբարների, Արփա-Սևան, Որոտան-Կեչուտ ջրատարի և Սևանա լճի 151 դիտակետ: Ջրի որակը բնութագրվում է ֆիզիկաքիմիական ավելի քան 45 ցուցանիշով (հիմնական անիոններ և կատիոններ, սնուցող նյութեր, ծանր մետաղներ), տարեկան 5-12 անգամ հաճախականությամբ: Ջրի որակի գնահատումը կատարվում է համաձայն ՀՀ կառավարության 2011թ. հունվարի 27-ի N75-Ն որոշման:

Ստորերկրյա քաղցրահամ ջրերի մոնիթորինգի դիտացանցում ընդգրկված են ՀՀ 6 ջրավազանային կառավարման տարածքի 114 ստորերկրյա ջրաղբյուր: Ջրաղբյուրներում կատարվում են ջրի ծախսի, մակարդակի/ճնշման և ջերմաստիճանի դիտարկումներ՝ ամսական 6 անգամ հաճախականությամբ: Տարեկան 2 անգամ կատարվում է նաև ստորերկրյա ջրերի որակի մոնիթորինգ 54 ջրաղբյուրում, որոնցից յուրաքանչյուրում որոշվում է շուրջ 40 ցուցանիշ (հիմնական անիոններ և կատիոններ, մետաղներ, աղային ռեժիմի տարրեր): Ստորերկրյա քաղցրահամ ջրերի որակի գնահատումը կատարվում է համաձայն ՀՀ առողջապահության նախարարի 2002թ. դեկտեմբերի 25-ի N876-Ն հրամանի:

Մակերևութային և ստորերկրյա ջրերի որակի և քանակի մոնիթորինգի դիտակետերի ցանկը հաստատվել է համաձայն ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարի 2021թ. հունիսի 15-ի N212-Լ հրամանի:

Հիդրոթերմաբանության, մթնոլորտային օդի որակի, մակերևութային և ստորերկրյա ջրերի մոնիթորինգի դիտացանց

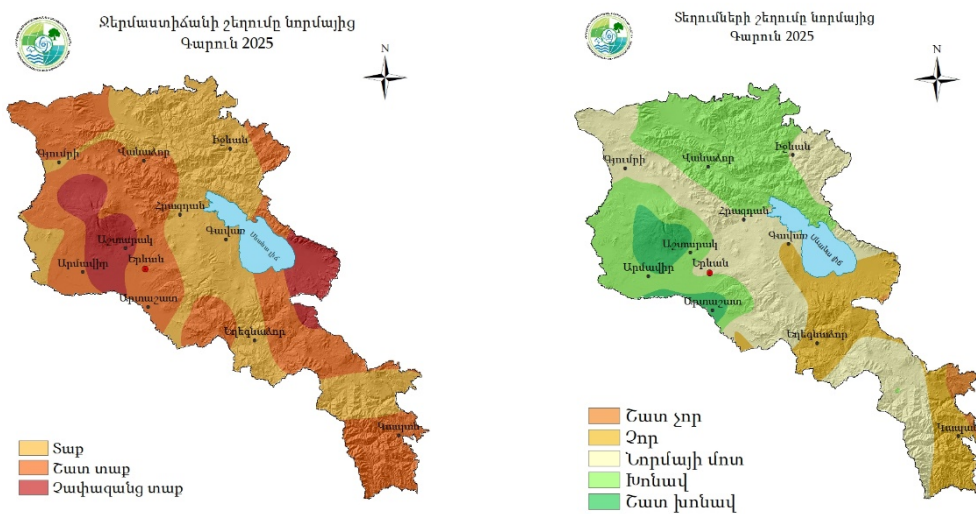
1. ԿԼԻՄԱ

2025թ. գարնան միջին սեզոնային ջերմաստիճանը՝ 6. 8°C, նորմայից (1991-2020թթ.) բարձր էր 1.8°C-ով: Այն յոթերորդ տաք գարունն էր դիտարկումների ողջ պատմության ընթացքում:

Գարնան երեք ամիսներն էլ տաք էին, հատկապես տաք էր մարտ ամիսը, երբ միջին ամսական ջերմաստիճանը նորմայից բարձր էր 2. 9°C-ով:

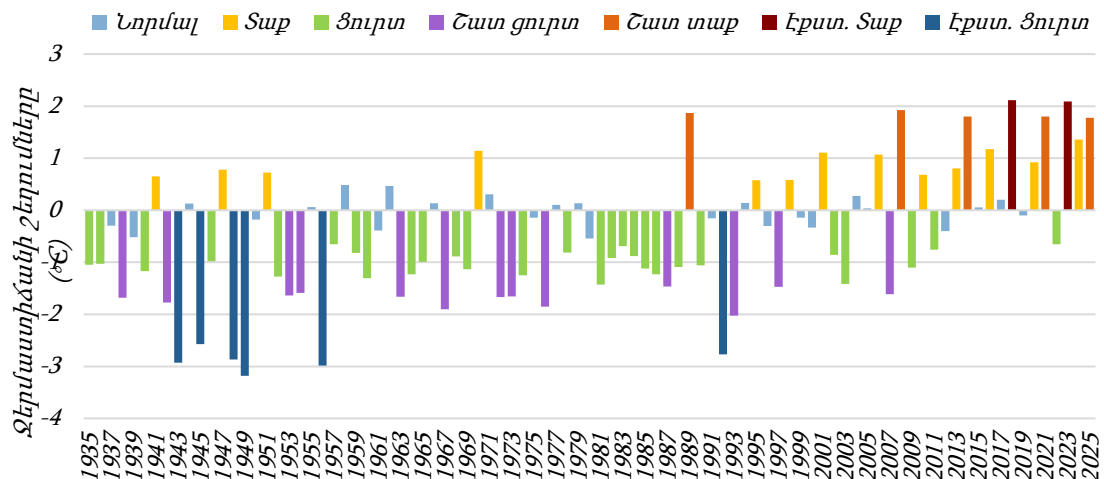
Գարնան ամենացածր ջերմաստիճանը դիտվել է մարտի 5-ին Աշոցքում՝ -23. 0°C, իսկ ամենաբարձր ջերմաստիճանը՝ մայիսի 31-ին՝ Մեղրիում 36°C:

Գարնան տեղումների քանակը՝ 211.3մմ, բարձր էր նորմայից և կազմել է նորմայի 106. 6%: Տեղումնառատ էր ապրիլ ամիսը, երբ ամսական տեղումները կազմեցին նորմայի 132%-ը:

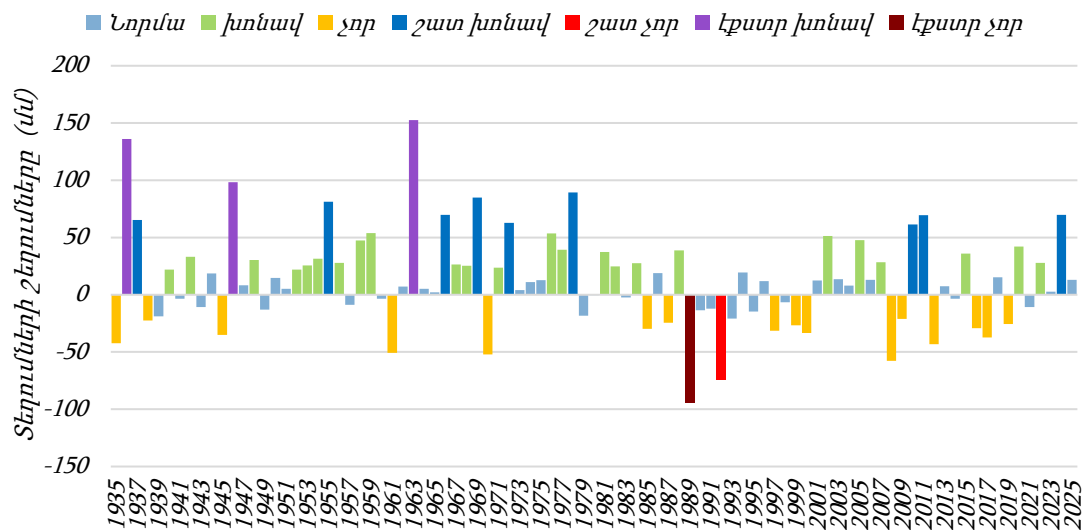

Օդի ջերմաստիճանի շեղումը նորմայից

Մթնոլորտային տեղումների շեղումը նորմայից

Գծապատկեր 1. Օդի ջերմաստիճանի շեղումները նորմայից գարնան սեզոնին՝ 1935-2025թթ.

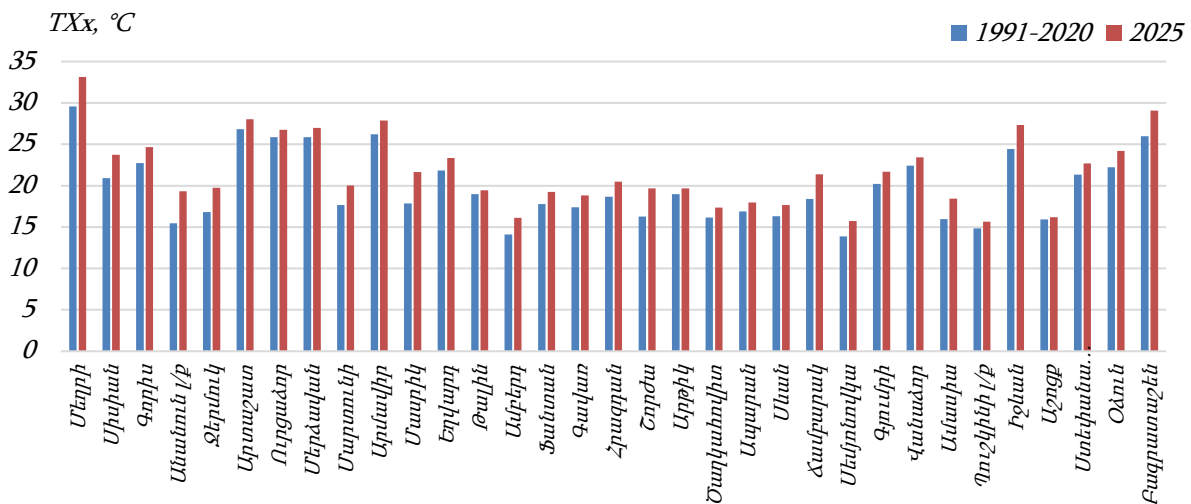

Գծապատկեր 2. Մթնոլորտային տեղումների շեղումները նորմայից զարնան սեզոնին՝ 1935-2025թթ.

Կլիմայի փոփոխության գնահատականները ցույց են տալիս, որ Հայաստանում 1935-2025թթ. ժամանակահատվածում զարնան սեզոնի միջին ջերմաստիճանը բարձրացել է 2.1°C-ով, իսկ տեղումները նվազել են մոտ 25մմ-ով կամ 12.7%-ով:

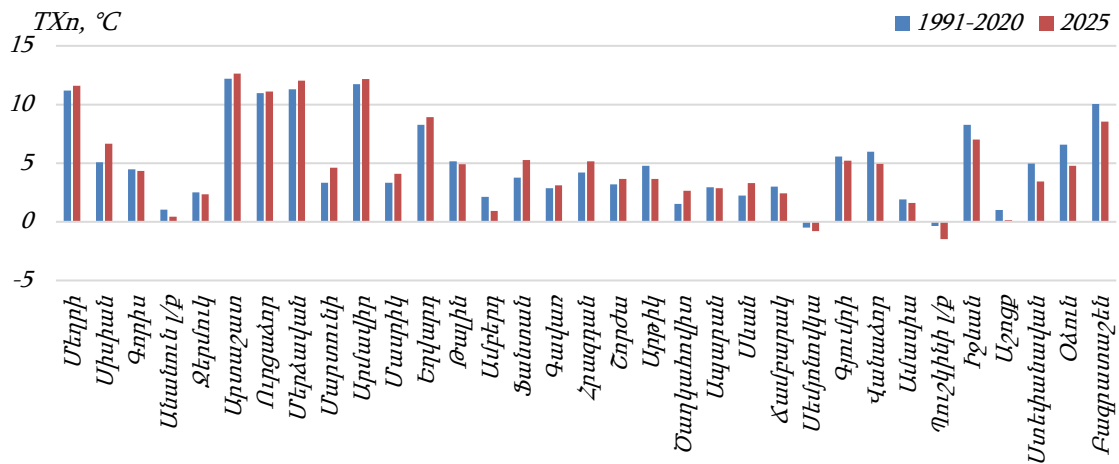
Կլիմայական ինդեքսներ

2025թ. զարնան սեզոնին դիտված առավելագույն ջերմաստիճանը (TXx) բարձր է եղել նորմայից: Ամենամեծ դրական շեղումները դիտվել են Անանուն լեռնանցքում՝ 3.9°C, Մեղրիում՝ 3.6°C, բացասական շեղումներ չեն գրանցվել:

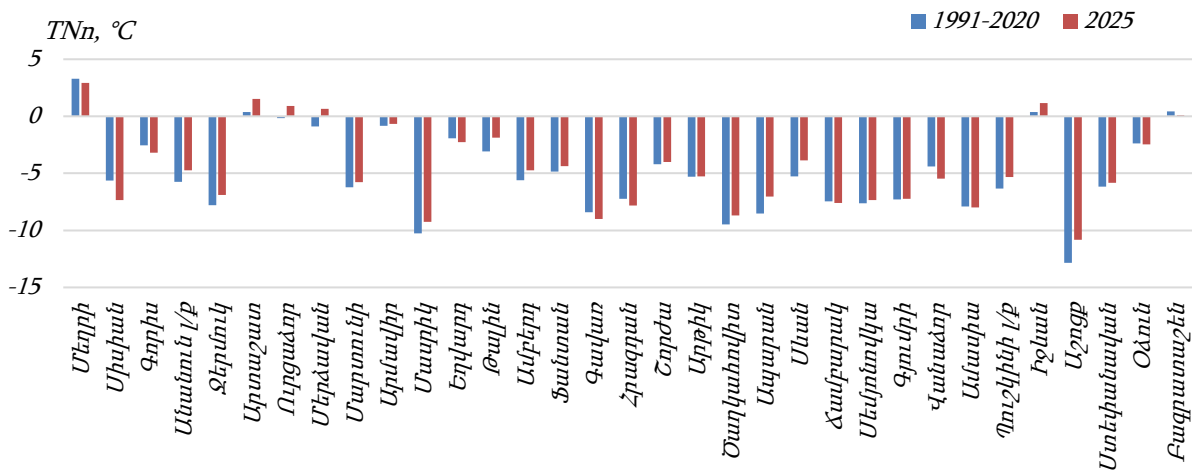
Գծապատկեր 3. Օրական առավելագույն ջերմաստիճանների արժեքները 2025թ. զարնանը

2025թ. զարնան սեզոնին դիտված առավելագույն ջերմաստիճանի նվազագույն արժեքները (TXn) եղել են նորմային մոտ, սակայն առանձին կայաններում գրանցվել են և՛ դրական, և՛ բացասական շեղումներ: Առավելագույն դրական շեղումները դիտվել են Սիսիանում՝ 1.6°C, Ֆանտանում՝ 1.5°C, ամենամեծ բացասական շեղումը գրանցվել է Օձունում՝ -1.8°C:

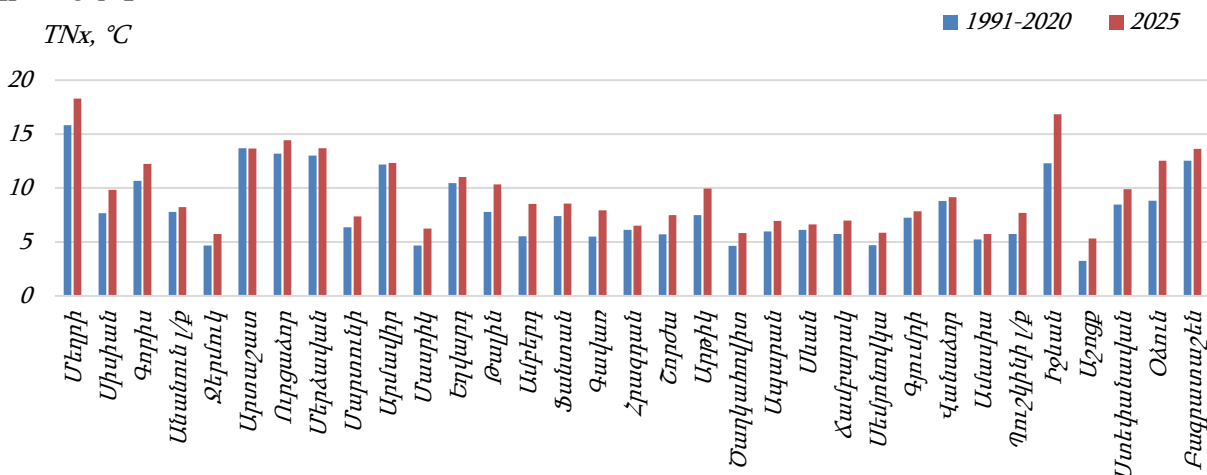
Գծապատկեր 4. Օրական առավելագույն ջերմաստիճանի նվազագույն արժեքները 2025թ. զարնանը

2025թ. զարնան սեզոնին դիտված նվազագույն ջերմաստիճանը (TNn) մոտ է եղել նորմային, ամենամեծ դրական շեղումները դիտվել են Աշոցքում՝ 2.0°C, Մերձավանում՝ 1.6°C, ամենամեծ բացասական շեղումը գրանցվել է Սիսիանում՝ -1.7°C:

Գծապատկեր 5. Օրական նվազագույն ջերմաստիճանների արժեքները 2025թ. զարնանը

2025թ. զարնան սեզոնին դիտված նվազագույն ջերմաստիճանների առավելագույն արժեքը (TNx)-ը զգալիորեն բարձր է եղել նորմայից: Ամենամեծ դրական շեղումները նորմայից դիտվել են Իջևանում՝ 4.5°C, Օձունում՝ 3.7°C: Բացասական շեղումներ չեն գրանցվել:

Գծապատկեր 6. Օրական նվազագույն ջերմաստիճանի առավելագույնի արժեքները 2025թ. զարնանը

Երաշտ

2025թ. ապրիլ-մայիս ամիսներին օդերևութաբանական երաշտի ինտենսիվության մոնիթորինգ իրականացվել է 38 կայանների տվյալների հիման վրա, որոնք բնութագրական են ամբողջ տարածքի համար: Երաշտային պայմանների գնահատումը իրականացվել է 5 կարգերով՝ 1-շատ ուժեղ, 2-ուժեղ, 3-միջին, 4-թույլ և 5-երաշտի բացակայություն, համաձայն ՀՀ կառավարության 2023թ. հունիսի 8-ի 925-Ն որոշման մեթոդաբանության:

Աղյուսակ 1. Երաշտային պայմանները գարնանը

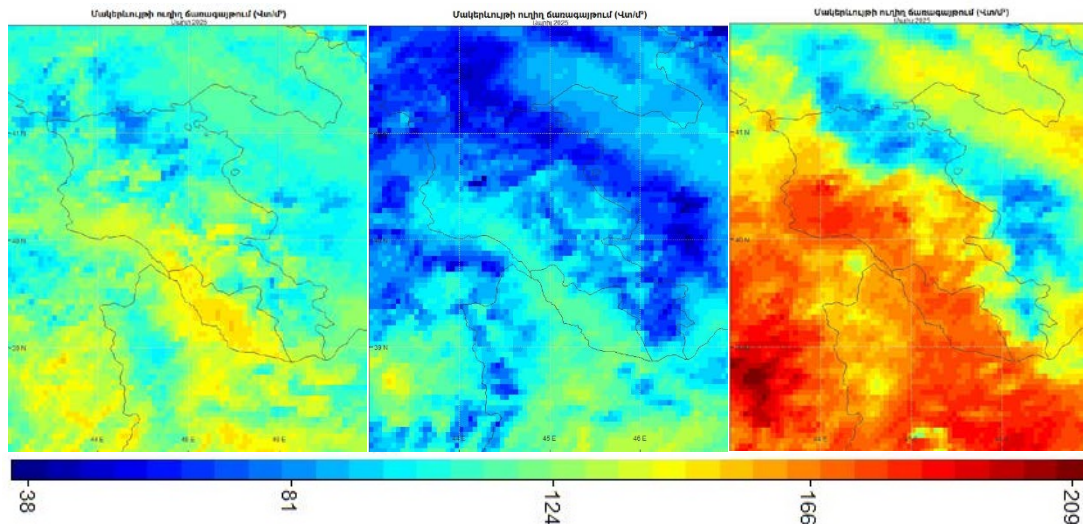
N	Մարզ	Գայան	01. 04- 10. 04	11. 04- 20. 04	21. 04- 30. 04	01. 05- 10. 05	11. 05- 20. 05	21. 05- 31. 05
1	Շիրակ	Գյումրի	5	5	5	5	5	5
		Ամասիա	5	5	5	5	5	5
		Արթիկ	5	5	5	5	5	5
		Աշոցք	5	5	5	5	5	5
2	Լոռի	Օձուն	5	5	5	5	5	5
		Վանաձոր	5	5	5	5	5	5
		Ստեփանավան	5	5	5	5	5	5
		Պուշկինի 1-ցք	5	5	5	5	5	5
3	Տավուշ	Բազրատաշեն	5	5	5	5	5	5
		Իջևան	5	5	5	5	5	5
4	Գեղարքունիք	Սևան	5	5	5	5	5	5
		Սեյրնուկյա	5	5	5	5	5	5
		Գավառ	5	5	5	5	5	5
		Շորժա	5	5	5	5	5	5
		Մարտունի	5	5	5	5	5	5
		Ճամբարակ	5	5	5	5	5	5
		Մասրիկ	-	-	-	5	5	5
5	Կոտայք	Հրազդան	5	5	5	5	5	5
		Եղվարդ	5	5	5	5	5	5
		Ֆանտան	5	5	5	5	5	5
6	Արագածոտն	Թալին	5	5	5	5	5	5
		Ապարան	5	5	5	5	5	5
		Աշտարակ	5	5	5	5	5	4
		Ամբերդ	5	5	5	5	5	5
		Ծաղկահովիտ	5	5	5	5	5	5
		Արագած Բ-1	5	5	5	5	5	5
7	Վայոց ձոր	Արենի	5	5	5	5	5	4
		Ջերմուկ	5	5	5	5	5	5
8	Սյունիք	Սիսիան	5	5	5	5	5	5
		Գորիս	5	5	5	5	5	5
		Կապան	2	5	5	5	5	5
		Մեղրի	1	5	5	5	3	3
9	Արարատ	Ուրցաձոր	5	5	5	5	5	3
		Անանուն 1/ցք	5	5	5	5	5	5
		Արտաշատ	3	3	5	5	5	5
10	Արմավիր	Արմավիր	5	5	5	5	5	4
		Մերձավան	5	5	5	5	5	3
11	Երևան	Երևան-աերո	5	5	5	5	5	5

Ինչպես երևում է Աղյուսակ 1-ից, 2025թ. գարնանը Հայաստանի շրջանների մեծ մասում երաշտային պայմանները չեն ձևավորվել: Ապրիլի առաջին տասնօրյակում, միայն Սյունիքի հովտային շրջաններում՝ Մեղրի, Կապան, դիտվել են ոչ երկարատև երաշտային պայմաններ:

Արեգակնային ճառագայթում

2025թ. գարնան ամիսների արեգակնային ուղիղ ճառագայթման բաշխման քարտեզներից երևում է, որ մայիս ամսին գրանցված արժեքները ամենաբարձրն են գարնան սեզոնի ընթացքում (մինչև 200Վտ/մ²): Գարնան երեք ամիսներին էլ Արարատյան դաշտը առանձնացել է արեգակնային ճառագայթման առավելագույն ինտենսիվությամբ, իսկ դեպի հյուսիս-արևելք արեգակնային ճառագայթման արժեքները աստիճանաբար նվազում են՝ ապրիլ ամսին հասնելով նվազագույնի (40Վտ/մ²):

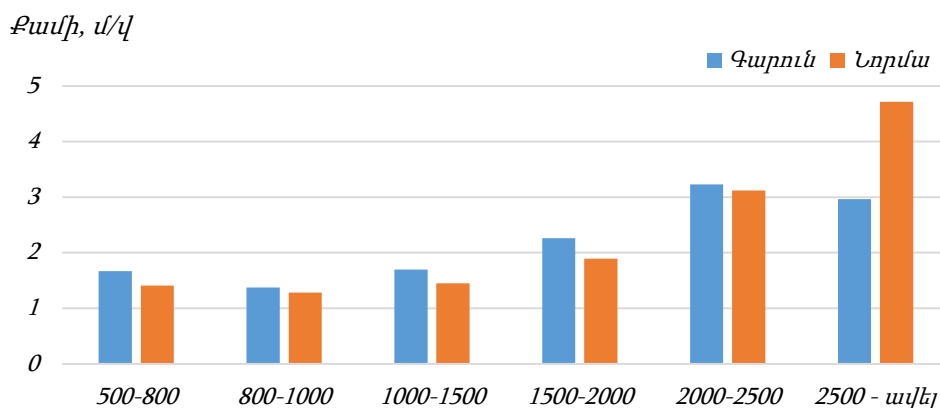
Արեգակնային ուղիղ ճառագայթում (Վտ/մ²)

Կարճալիք ճառագայթման արժեքները (Վտ/մ²) ըստ արբանյակային դիտարկումների մարտ, ապրիլ և մայիս ամիսներին (ձախից աջ հերթականությամբ)

Քամու բաշխումը

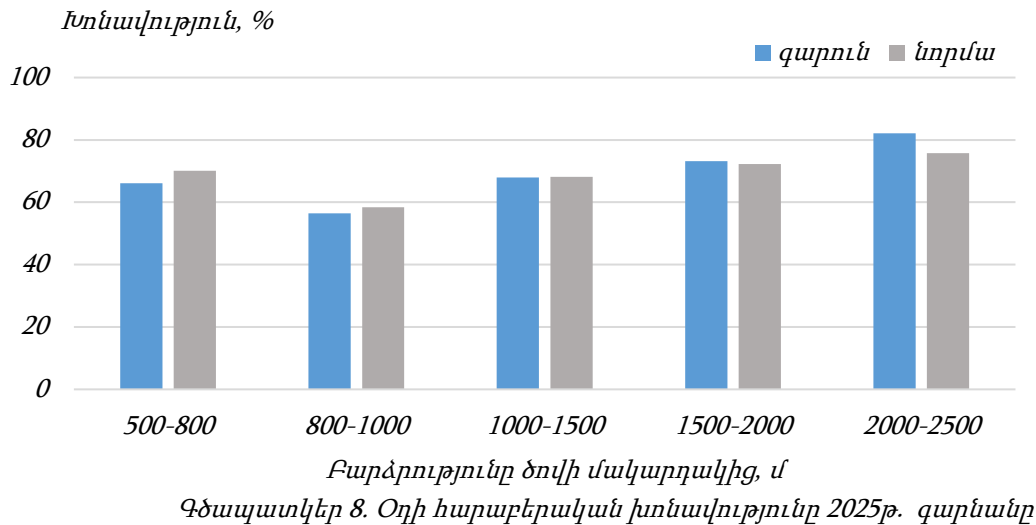
Գարնան սեզոնին քամու միջին արագությունը հովտային շրջաններում՝ 500-800 մ բարձրություններում, կազմել է 1.7մ/վ, 800-1000մ բարձրություններում՝ 1.4մ/վ: Քամու միջին արագությունը 2000-2500մ բարձրություններում հասել է մինչև 3.2մ/վ, իսկ 2500մ-ից բարձր բարձրալեռնային գոտում՝ 3.0մ/վ, որը նորմայից ցածր էր 1.7մ/վ-ով:

*Բարձրությունը ծովի մակարդակից, մ
Գծապատկեր 7. Քամու արագությունը 2025թ. գարնանը*

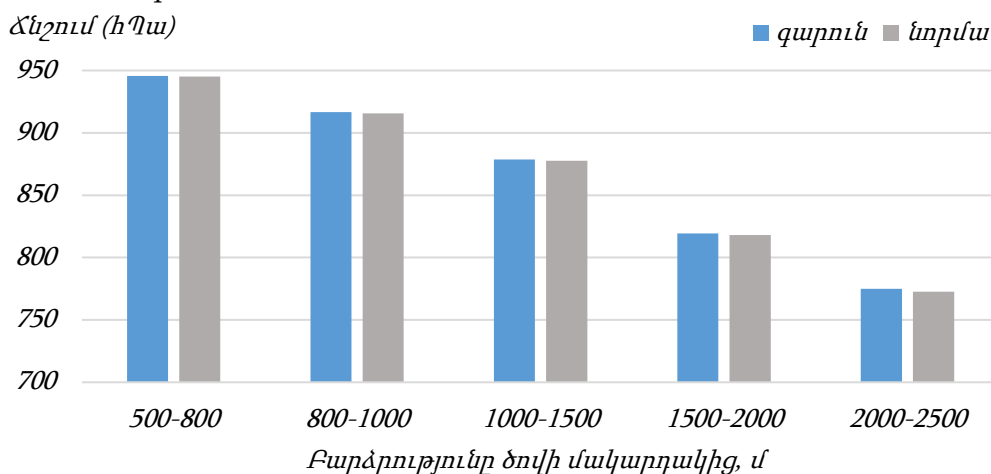
Օդի հարաբերական խոնավություն

2025թ. գարնան սեզոնին օդի հարաբերական խոնավությունը մինչև 1500մ բարձրությունները եղել է նորմայից ցածր, իսկ ավելի բարձր գոտիներում՝ հարաբերական խոնավությունը նորմայից բարձր էր:

Մթնոլորտային ճնշումը

2025թ. գարնան սեզոնին մթնոլորտային ճնշումը բոլոր բարձրություններում եղել է նորմայի սահմաններում:

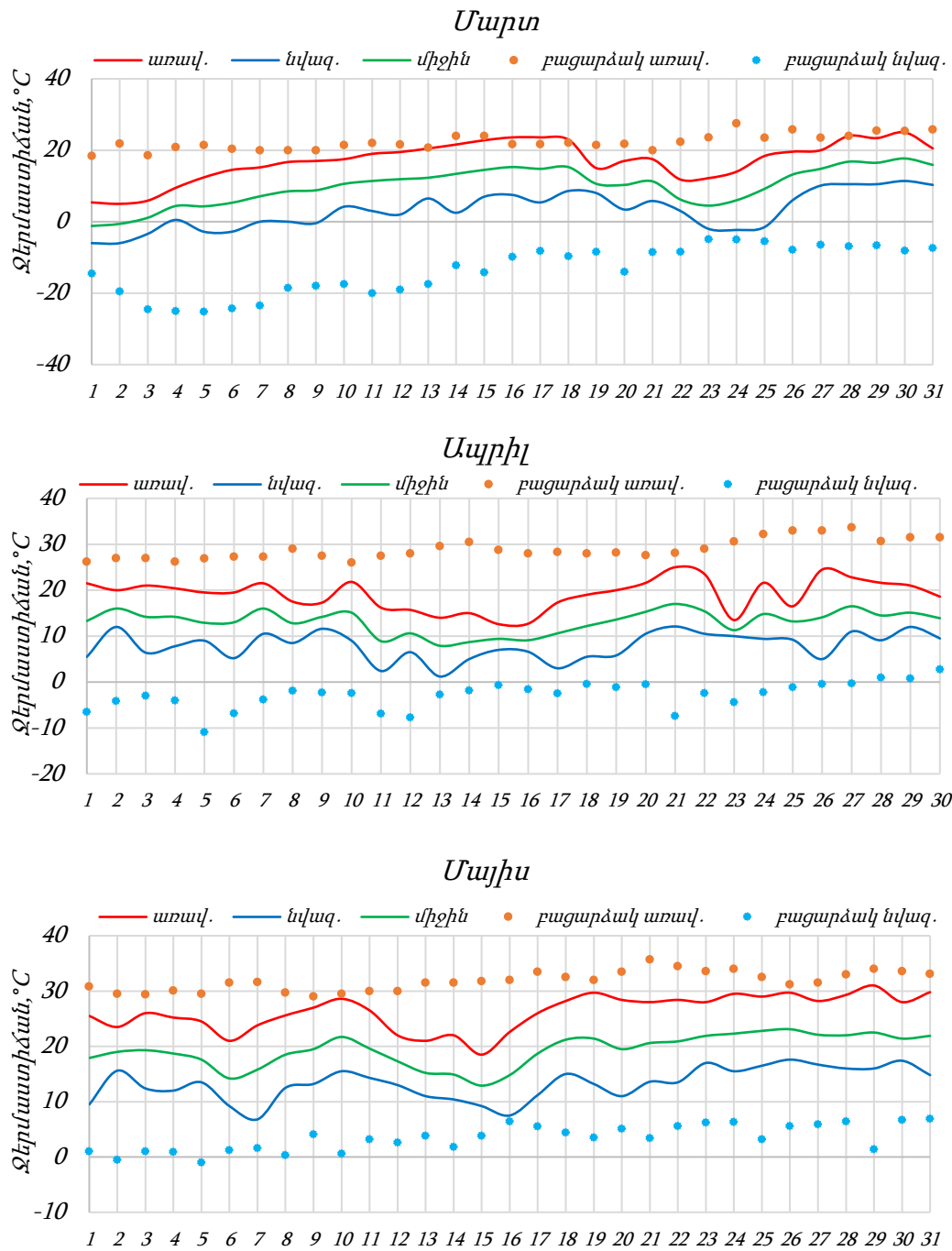

Երևան

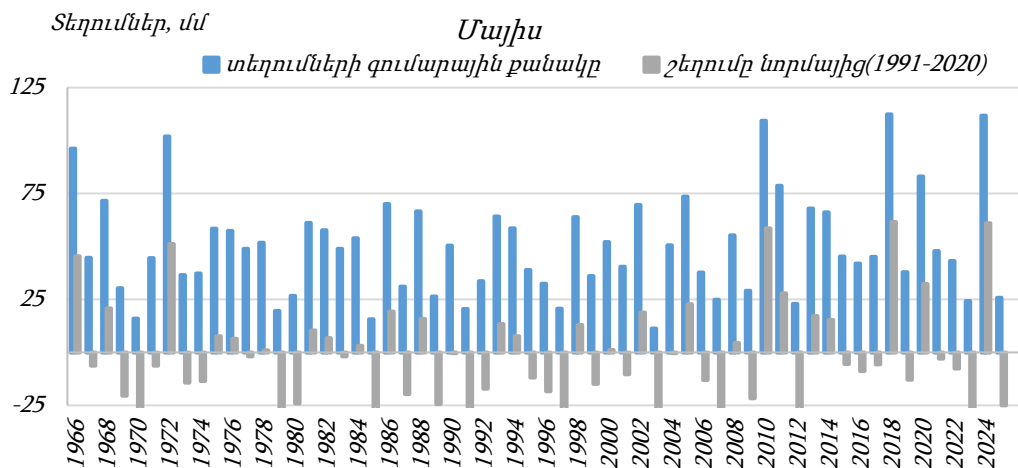
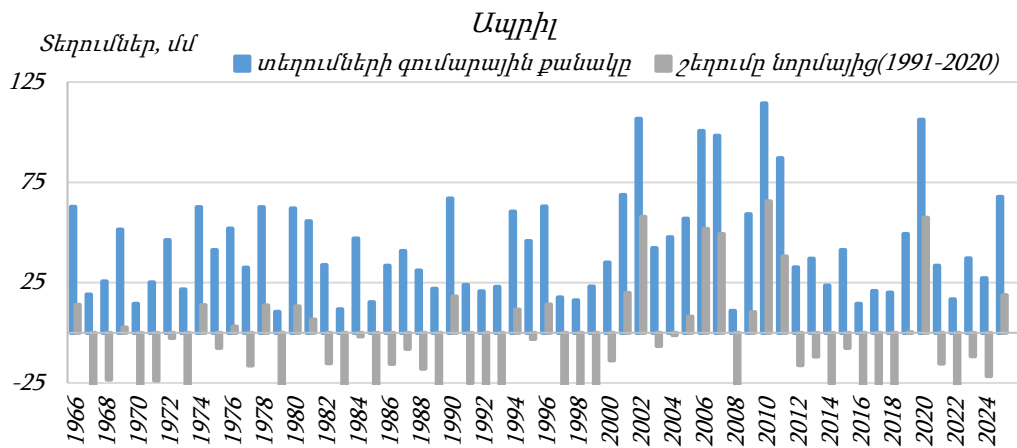
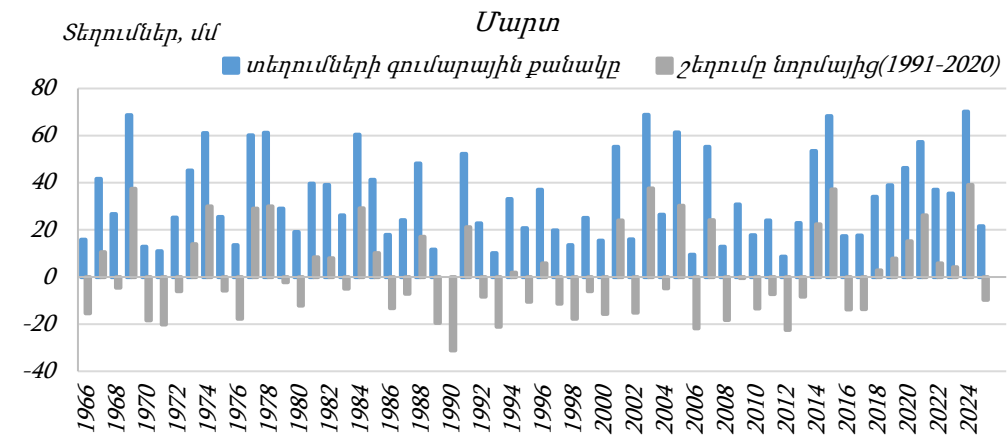
Երևանում մարտ ամսվա միջին ջերմաստիճանը կազմել է 10°C, որը նորմայից բարձր է 3.3°C-ով: Տեղումների քանակը եղել է 21.5մմ, որը կազմում է մարտ ամսվա նորմայի 69%-ը:

Ապրիլ ամսվա միջին ջերմաստիճանը կազմել է 13.1°C, որը նորմայից բարձր է 0.5°C-ով: Տեղումների քանակը եղել է 67.7մմ, որը կազմում է ապրիլ ամսվա նորմայի 138%-ը:

Մայիս ամսվա միջին ջերմաստիճանը կազմել է 19.3°C, որը նորմայից բարձր է 1.8°C-ով: Տեղումների քանակը եղել է 25.8մմ, որը կազմում է մայիս ամսվա նորմայի 51%-ը:

Գծապատկեր 10. Օրական առավելագույն, նվազագույն և միջին ջերմաստիճանները Երևանում 2025թ. զարնանը

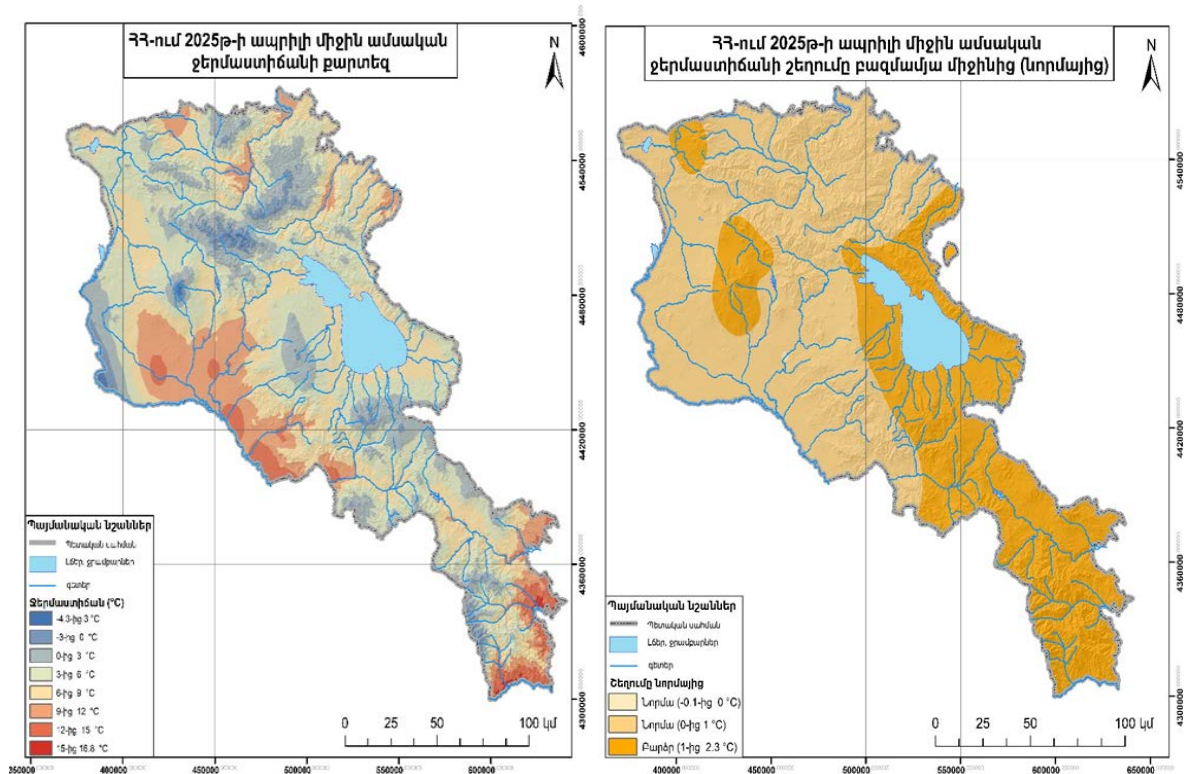

Գծապատկեր 11. Ամսական տեղումների քանակը և դրանց շեղումները նորմայից Երևանում 2025թ. զարնանը

2. ՕԴԵՐԵՎՈՒԹԱԲԱՆԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Ապրիլ

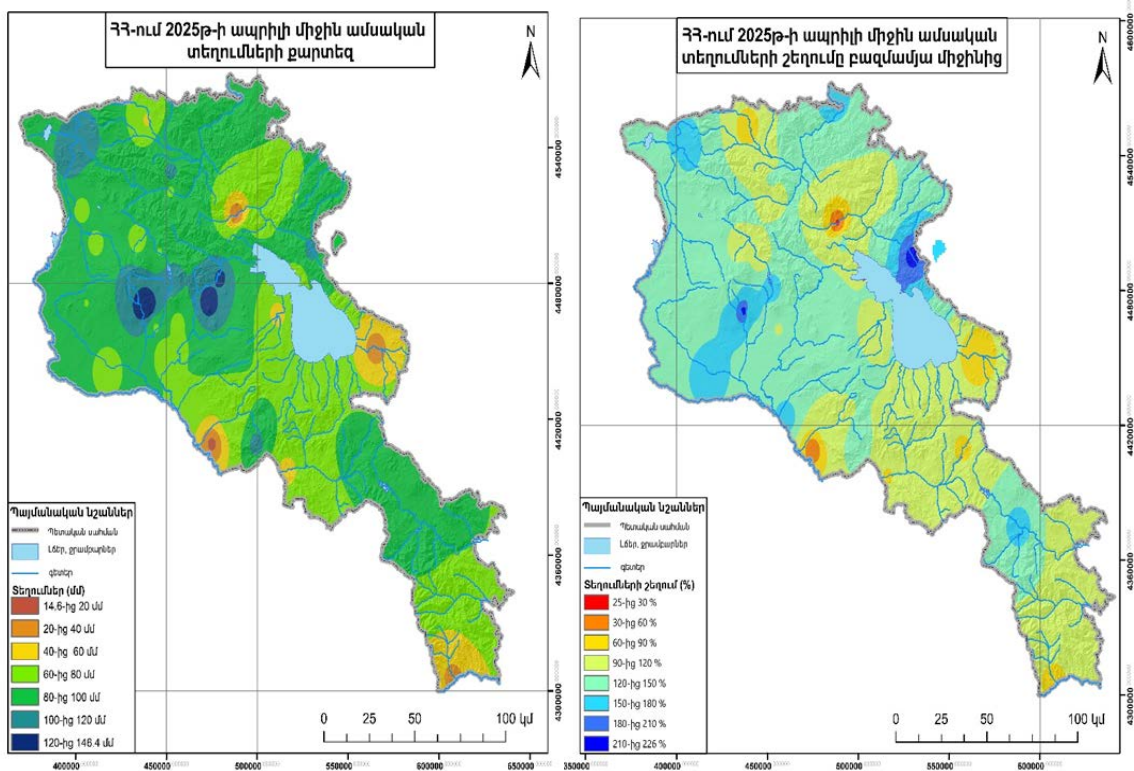
2025թ. ապրիլին օդի ամսական միջին ջերմաստիճանը հանրապետությունում եղել է նորմայից բարձր 1 աստիճանով:

Նկար 1. Միջին ամսական ջերմաստիճանները և դրանց շեղումները նորմայից ապրիլին (նորմա՝ 1991-2020թթ.)

Ապրիլ ամսվա միջին տասնօրյակային ջերմաստիճանն առաջին տասնօրյակում եղել է նորմայից բարձր 2-4 աստիճանով, երկրորդ տասնօրյակում եղել է նորմայից ցածր 1-3 աստիճանով, երրորդ տասնօրյակում՝ նորմայից բարձր 1-3 աստիճանով:

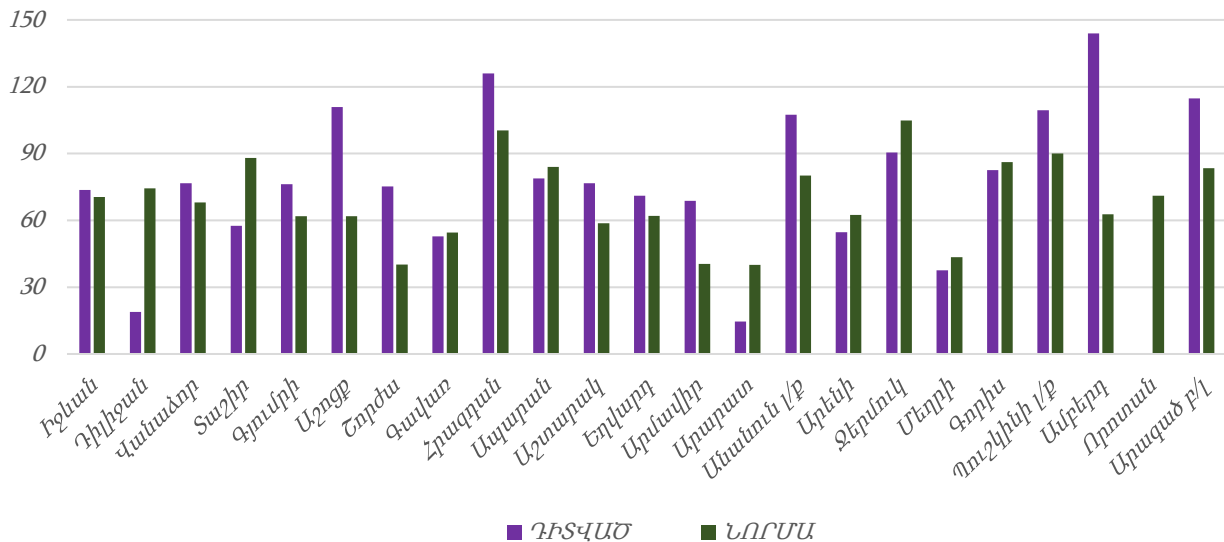
Ամսական տեղումների քանակը ապրիլին Տավուշում կազմել է նորմայի 104-175%, Լոռիում՝ 113-142%, Սյունիքում՝ նախալեռնային շրջաններում՝ 96-160%, հովտային շրջաններում՝ 86-112%, Գեղարքունիքում՝ 97-225%, Շիրակում՝ 123-179%, Վայոց ձորում՝ 86-88%, Կոտայքում՝ լեռնային շրջաններում՝ 125-156%, նախալեռնային շրջաններում՝ 114-115%, Արագածոտնում՝ լեռնային շրջաններում՝ 94-230%, նախալեռնային շրջաններում՝ 130-140%, Արմավիրում՝ 169-170%, Արարատում՝ 114-169%, Երևան քաղաքում՝ 138-140%:

Նկար 2. Տեղումների քանակը և շեղումը բազմամյա միջինից ապրիլին (նորմա՝ 1991-2020թթ.)

Ապրիլի 2-ին, 4-7-ին, 11-13-ին, 20-21-ին, 26-ին, 28-29-ին առանձին շրջաններում, ապրիլի 3-ին, 8-10-ին, 14-16-ին, 22-25-ին, 27-ին և 30-ին շրջանների զգալի մասում դիտվել են տեղումներ:

Ապրիլի 1-ին և 17-19-ին դիտվել է առանց տեղումների եղանակ:

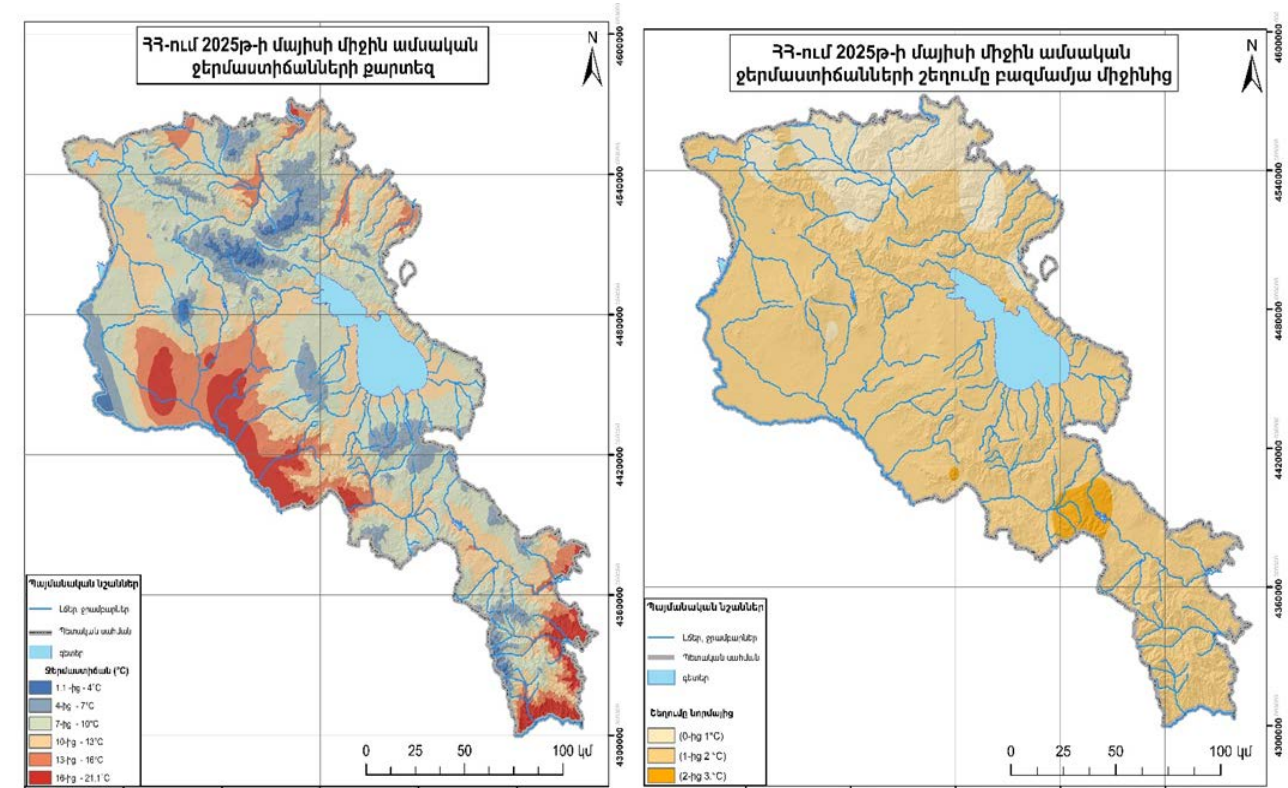
Գծապատկեր 12. Տեղումներ, ապրիլ 2025թ. (նորմա՝ 1991-2020թթ.)

Աղյուսակ 2. Վտանգավոր օդերևութաբանական երևույթներ, 2025թ. ապրիլ

Մարզ / օդերևութաբանական կայան	Դիտման օրը(երը)	Երևույթի անվանումը	Բնութագիրը	Չափանիշը/ Չափորոշիչը	Փաստացի
Լոռի / Օձուն	09	Ուժեղ մառախուղ	Տեսանելիություն	≤50մ	50մ
Գեղարքունիք / Մարտունի	09	Ուժեղ քամի	Արագություն	≥25մ/վ	28մ/վ
Լոռի / Ստեփանավան	13	Ուժեղ մառախուղ	Տեսանելիություն	≤50մ	50մ

Մայիս

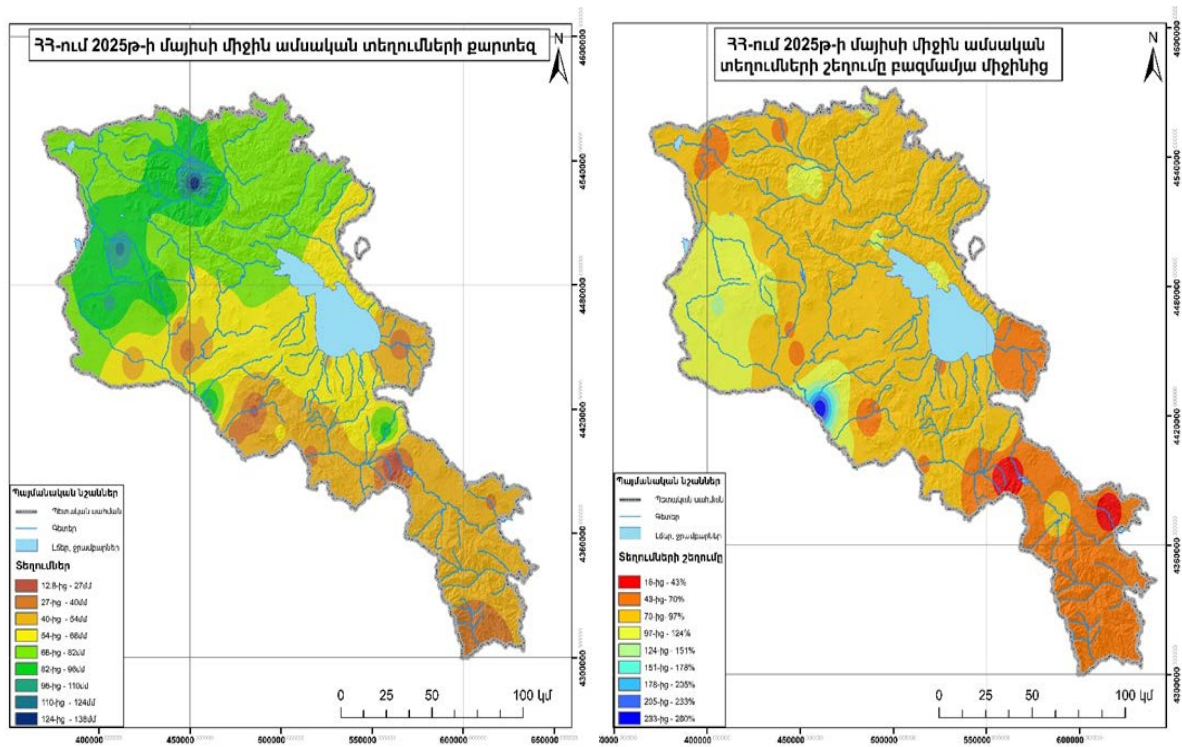
2025թ. մայիսին օդի ամսական միջին ջերմաստիճանը հանրապետությունում եղել է նորմայից բարձր 1-2 աստիճանով:

Նկար 3. Միջին ամսական ջերմաստիճանները և նրանց շեղումները նորմայից մայիսին (նորմա՝ 1991-2020թթ.)

Մայիս ամսվա միջին տասնօրյակային ջերմաստիճանն առաջին և երրորդ տասնօրյակներում եղել է նորմայից բարձր 1-3 աստիճանով, երկրորդ տասնօրյակում եղել է նորմային մոտ՝ դրական և բացասական շեղումներով:

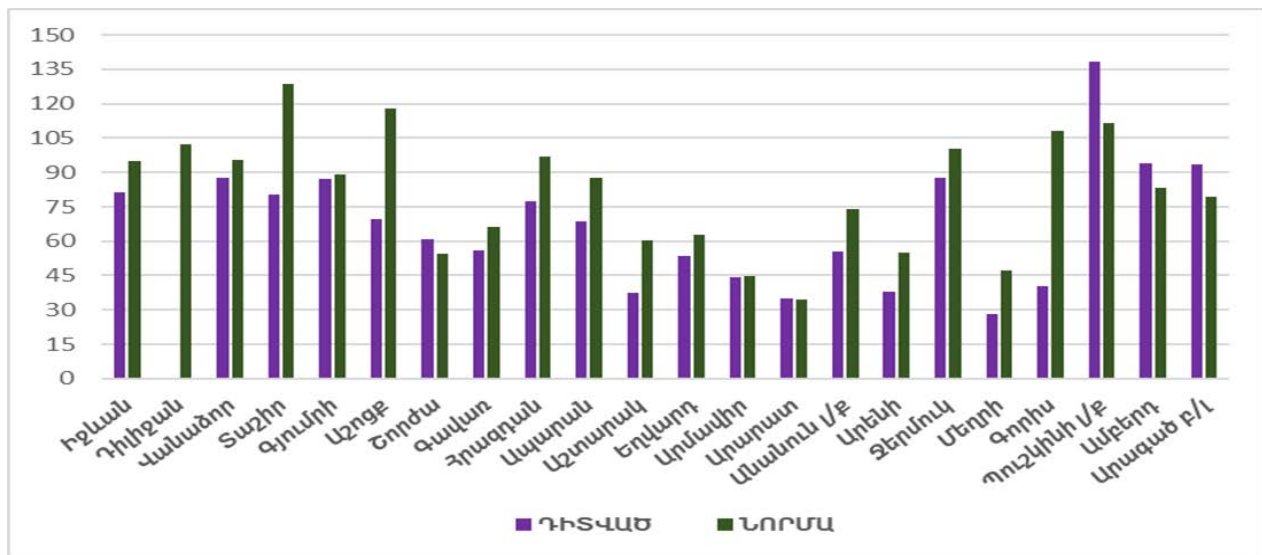
Ամսական տեղումների քանակը մայիսին Տավուշում կազմել է նորմայի 86-101%, Լոռիում՝ 63-96%, Սյունիքում՝ նախալեռնային շրջաններում՝ 37-75%, հովտային շրջաններում՝ 53-60%, Գեղարքունիքում՝ 57-111%, Շիրակում՝ 59-124%, Վայոց ձորում՝ 69-88%, Կոտայքում՝ լեռնային շրջաններում՝ 73-80%, նախալեռնային շրջաններում՝ 84-85%, Արագածոտնում՝ լեռնային շրջաններում՝ 78-118%, նախալեռնային շրջաններում՝ 62-130%, Արմավիրում՝ 98-99%, Արարատում՝ 103-261%, Երևան քաղաքում՝ 51-96%:

Նկար 4. Տեղումների քանակը և շեդումը բազմամյա միջինից մայիսին (նորմա՝ 1991-2020թթ.)

Մայիսի 1-ին, 4-ին, 7-ին, 9-10-ին, 16-ին, 19-21-ին, 25-28-ին, 30-31-ին առանձին շրջաններում, մայիսի 2-3-ին, 5-6-ին, 8-ին, 11-15-ին, 24-ին և 29-ին շրջանների զգալի մասում դիտվել են տեղումներ:

Մայիսի 17-18-ին և 22-23-ին դիտվել է առանց տեղումների եղանակ:

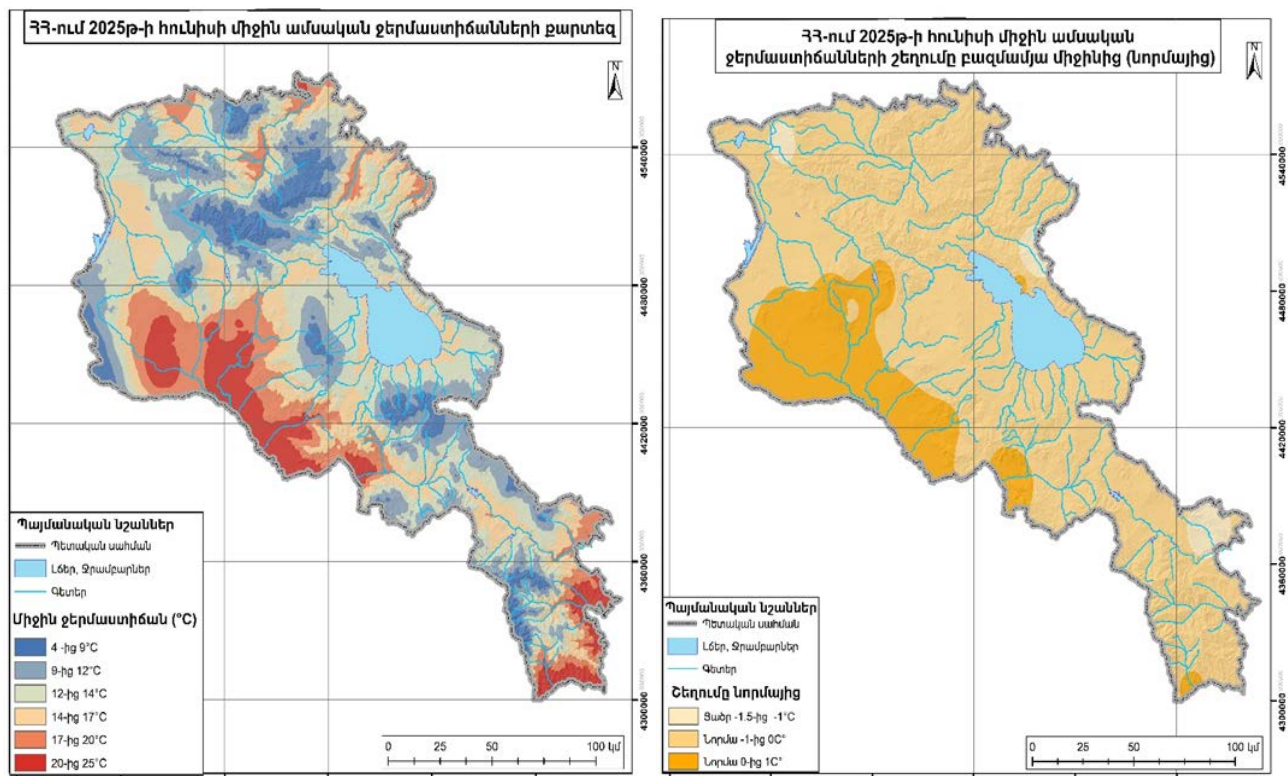
Գծապատկեր 13. Տեղումներ, մայիս 2025թ. (նորմա՝ 1991-2020թթ.)

Աղյուսակ 3. Վտանգավոր օդերևութաբանական երևույթներ, 2025թ. մայիս

Մարզ / օդերևութաբանական կայան	Դիտման օրը(երը)	Երևույթի անվանումը	Բնութագիրը	Չափանիշը/ Չափորոշիչը	Փաստացի
Արագածոտն / Ծաղկափուկիտ	03	Ուժեղ քամի	Արագություն	≥ 25 մ/վ	25մ/վ
Արարատ / Արտաշատ	05	Ուժեղ անձրև	Ինտենսիվություն	≥ 50 մմ/≤48ժամ	58.2մմ
Տավուշ / Բջևան	13	Ուժեղ քամի	Արագություն	≥ 25 մ/վ	25մ/վ
Շիրակ / Արթիկ	14	Ուժեղ քամի	Արագություն	≥ 25 մ/վ	25մ/վ
Շիրակ / Աշոցք	30	Ուժեղ քամի	Արագություն	≥ 25 մ/վ	26մ/վ

Հունիս

2025թ. հունիսին օդի ամսական միջին ջերմաստիճանը հանրապետությունում եղել է նորմային մոտ մի փոքր դրական և բացասական շեղումներով:

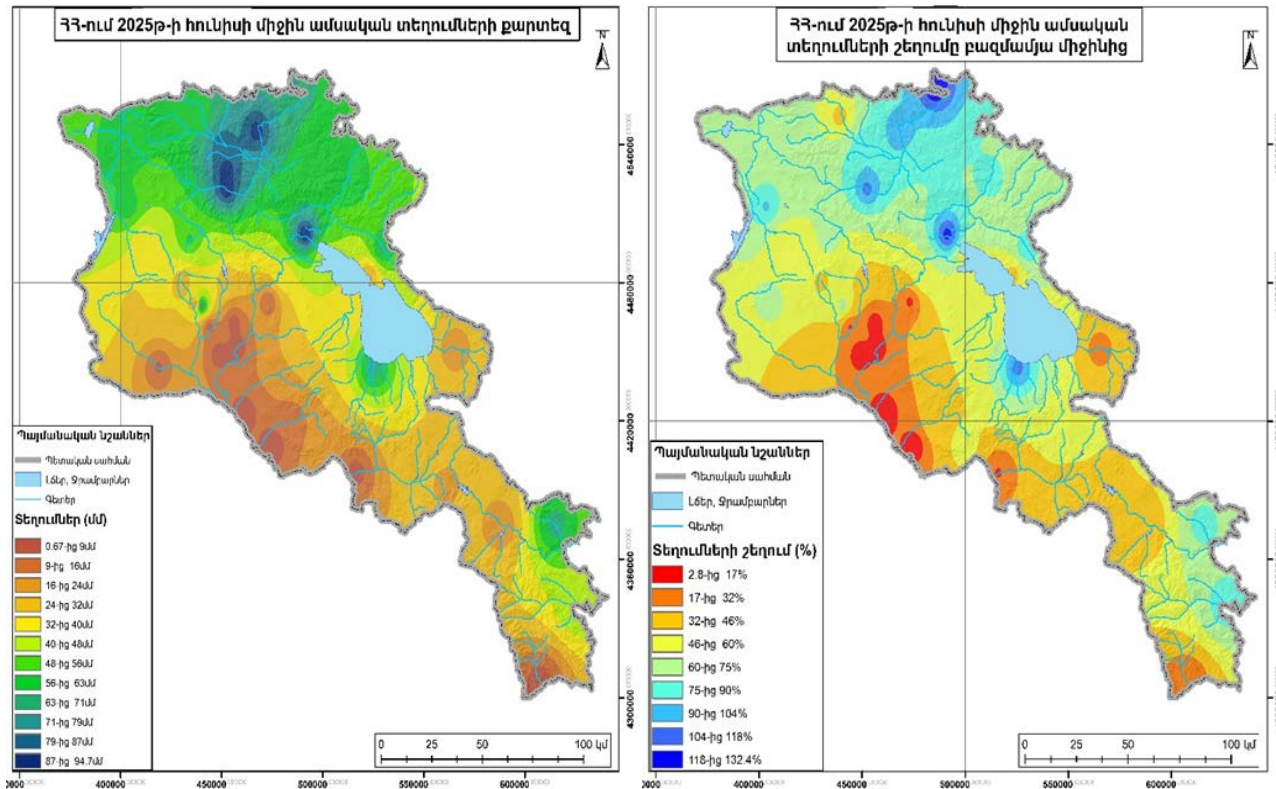

Նկար 5. Միջին ամսական ջերմաստիճանները և նրանց շեղումները նորմայից հունիսին (նորմա՝ 1991-2020թթ.)

Հունիս ամսվա միջին տասնօրյակային ջերմաստիճանն էրեք տասնօրյակներում եղել է նորմային մոտ դրական և բացասական շեղումներով:

Ամսական տեղումների քանակը հունիսին Տավուշում կազմել է նորմայի 78-132%, Լոռիում՝ 81-110%, Սյունիքում՝ նախալեռնային շրջաններում՝ 37-80%, հովտային

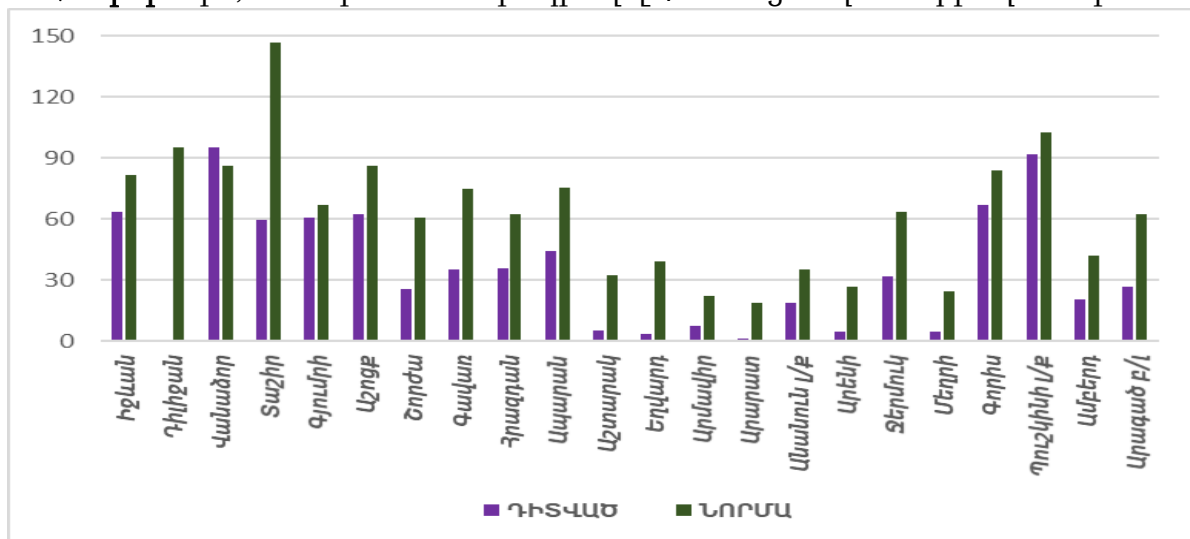
շրջաններում՝ 20-82%, Գեղարքունիքում՝ 26-124%, Շիրակում՝ 48-91%, Վայոց ձորում՝ 16-50%, Կոտայքում՝ լեռնային շրջաններում՝ 15-74%, նախալեռնային շրջաններում՝ 8-9%, Արագածոտնում՝ լեռնային շրջաններում՝ 48-67%, նախալեռնային շրջաններում՝ 16-68%, Արմավիրում՝ 32-33%, Արարատում՝ 3-6%, Երևան քաղաքում՝ 6-10%:

Նկար 6. Տեղումների քանակը և շեղումը բազմամյա միջինից (ներառյալ 1991-2020թթ.) հունիսին

Հունիսի 2-ին, 4-ին, 5-13-ին, 15-18-ին, 21-24-ին առանձին շրջաններում, հունիսի 3-5-ին, 14-ին, 29-30-ին շրջանների զգալի մասում դիտվել են անձրև և ամպրոպ, առանձին հատվածներում նաև կարկուտ:

Հունիսի 1-ին, 19-20-ին և 25-28-ին դիտվել է առանց տեղումների եղանակ:

Գծապատկեր 14. Տեղումներ, հունիս 2025թ.

Աղյուսակ 4. Վտանգավոր օդերևութաբանական երևույթներ, 2025թ. հունիս

Մարզ / օդերևութաբանական կայան	Դիտման օրը(երը)	Երևույթի անվանումը	Բնութագիրը	Չափանիշը/ Չափորոշիչը	Փաստացի
Գեղարքունիք / Մասրիկ	13	Ուժեղ քամի	Արագություն	≥ 25 մ/վ	26մ/վ
Շիրակ / Գյումրի	14	Ուժեղ քամի	Արագություն	≥ 25 մ/վ	29մ/վ
Շիրակ / Գյումրի	14	Կարկուտ	Տրամագիծ	≥ 10 մմ	18մմ
Արագածոտն / Թալին	14	Ուժեղ քամի	Արագություն	≥ 25 մ/վ	25մ/վ
Շիրակ / Արթիկ	14	Ուժեղ քամի	Արագություն	≥ 25 մ/վ	32մ/վ
Արագածոտն / Ապարան	15	Կարկուտ	Տրամագիծ	≥ 10 մմ	17մմ
Արագածոտն / Ապարան	15	Փոթորիկ	Արագություն	≥ 25 մ/վ	39մ/վ
Կոտայք / Հրազդան	21	Կարկուտ	Տրամագիծ	≥ 10 մմ	15մմ

3. ՄԹՆՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՕՂ

Մթնոլորտային օդի աղտոտումը կարող է լինել բնական և մարդածին: Աղտոտման պատճառներ կարող են հանդիսանալ՝

- վառելիքի այրումը (էլեկտրաէներգիայի արտադրություն, տրանսպորտ, արդյունաբերություն և տնային տնտեսություններ),
- արդյունաբերական արտանետումները, լուծիչների օգտագործումը,
- գյուղատնտեսությունը,
- թափոնների բաց այրումը,
- բնական աղբյուրների, ներառյալ հրաբխային ժայթքումների, լեռնային փոշու տարածումը, բույսերից ցնդող օրգանական միացությունների արտանետումները և այլն:

Մարդու գործունեության հետևանքով մթնոլորտային օդ կարող են արտանետվել տարատեսակ գազեր և տարբեր չափերի մասնիկներ, որոնք իրենց մեջ պարունակում են ծանր մետաղներ:

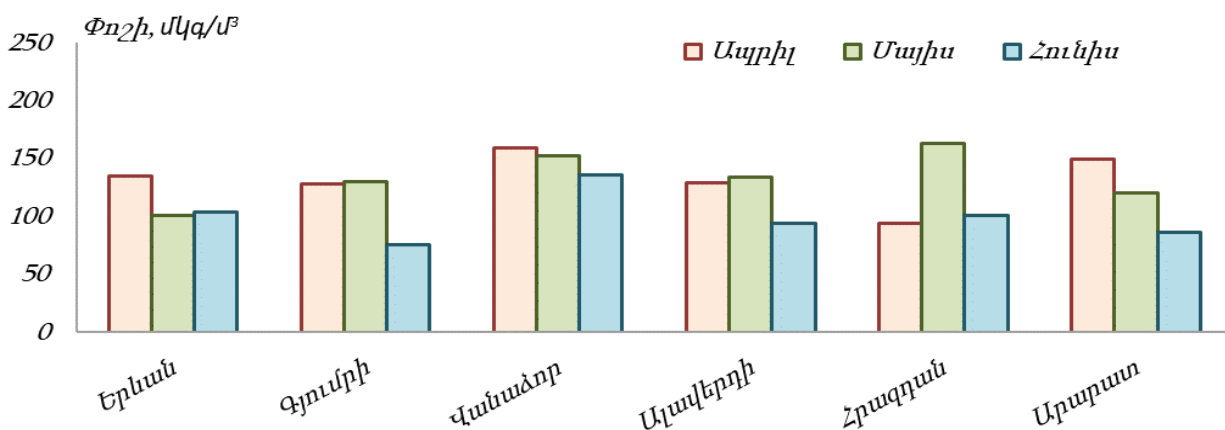
Փոշով աղտոտվածությունը կարող է առաջանալ արդյունաբերական գործընթացների, տրանսպորտային միջոցների, շինարարության և այլ ոլորտների գործունեության հետևանքով:

Մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի առաջացման գլխավոր աղբյուրն ավտոտրանսպորտն է:

Ծծմբի երկօքսիդը մթնոլորտային օդում առաջանում է ծծումբ պարունակող վառելիքների այրման, ինչպես նաև արդյունաբերական գործընթացների ժամանակ:

Մթնոլորտն աղտոտող նյութերի պարունակությունները որոշելու համար 2025թ. 2-րդ եռամսյակում մթնոլորտային օդի դիտարկումներ կատարվել են Երևան, Գյումրի, Վանաձոր, Ալավերդի, Հրազդան, Արարատ, Ծաղկաձոր, Չարենցավան, Կապան և Քաջարան քաղաքներում: Ընդհանուր առմամբ վերը թվարկված բնակավայրերում գործում է 15 անշարժ՝ ակտիվ նմուշառման դիտակայան և 192 շարժական՝ պասիվ նմուշառման դիտակետ: Քաղաքների մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի միջին ամսական կոնցենտրացիաները ներկայացված են տարածական բաշխման քարտեզների տեսքով և հասանելի են www.meteomonitoring.am կայքում:

2025թ. 2-րդ եռամսյակի ընթացքում քաղաքներում ըստ բաղադրության չտարբերակված փոշու օրական կոնցենտրացիաները որոշ օրերին գերազանցել են համապատասխան ՄԹԿ-ն: Վանաձոր, Արարատ և Հրազդան քաղաքներում մթնոլորտային օդում փոշու առավելագույն միջին ամսական կոնցենտրացիան դիտվել է մայիս և հունիս ամիսներին:

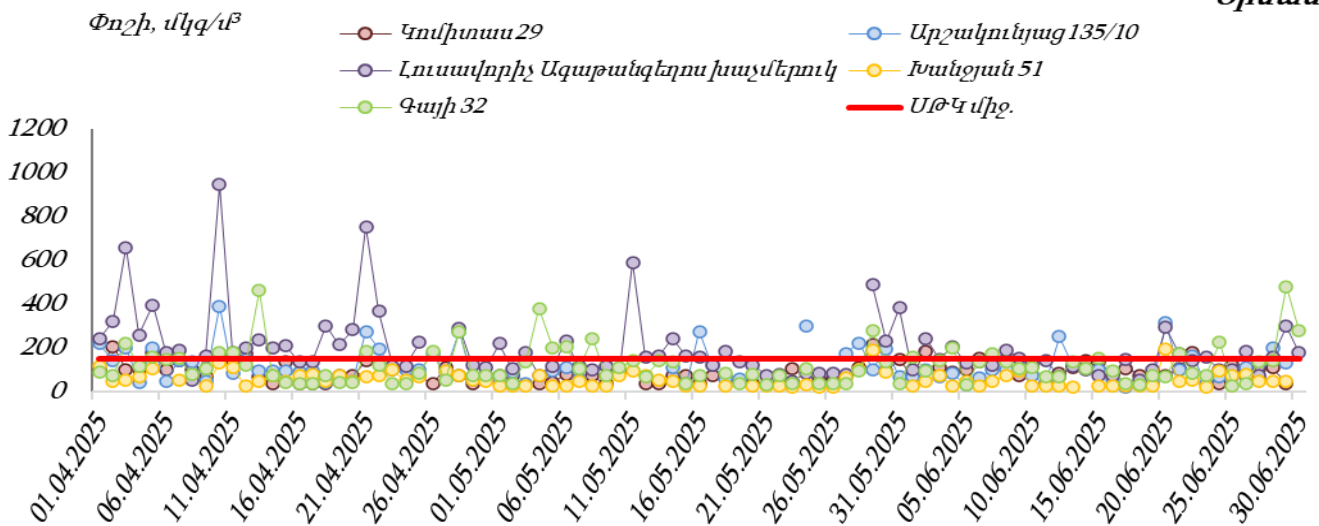

Երևան

Երևան քաղաքում կատարվում են փոշու*, ծծմբի երկօքսիդի**, ազոտի երկօքսիդի, և գետնամերձ օզոնի դիտարկումներ: Քաղաքում գործում է 45 շարժական դիտակետ և 5 անշարժ դիտակայան:

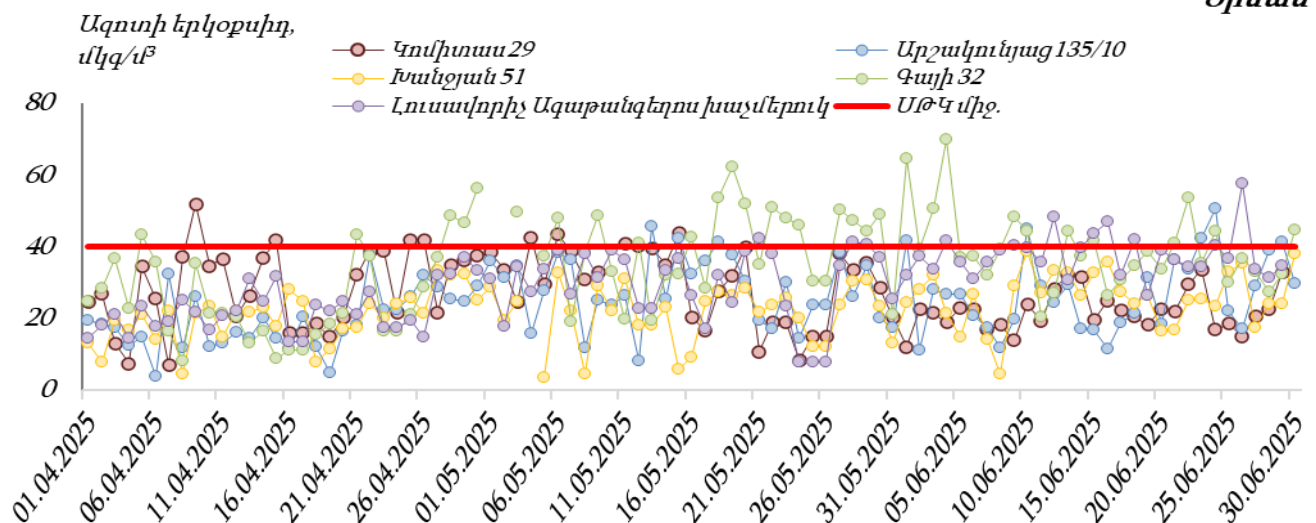
Մայրաքաղաքի տարբեր հատվածներում, տարբեր օրերին դիտվել են մթնոլորտային օդում փոշու և ազոտի երկօքսիդի պարունակությունների գերազանցումներ համապատասխան ՍԹԿ-ներից: 2025թ. 2-րդ եռամսյակի ընթացքում փոշու օրական կոնցենտրացիան գերազանցել է ՍԹԿ-ն 1.1-6.3 անգամ (59 օր), իսկ ազոտի երկօքսիդի օրական կոնցենտրացիան 1.1-1.7 անգամ (46 օր): Փոշու առավելագույն կոնցենտրացիան (947 մկգ/մ^3) դիտվել է ապրիլի 10-ին՝ Կենտրոն համայնքում, ազոտի երկօքսիդի առավելագույն կոնցենտրացիան (70 մկգ/մ^3)՝ հունիսի 4-ին՝ Նոր Նորք համայնքում: Ծծմբի երկօքսիդի և գետնամերձ օզոնի միջին օրական և ամսակա կոնցենտրացիաները երեք ամիսներին չեն գերազանցել համապատասխան ՍԹԿ-ները:

Երևան

Գծապատկեր 16. Երևան քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիանները

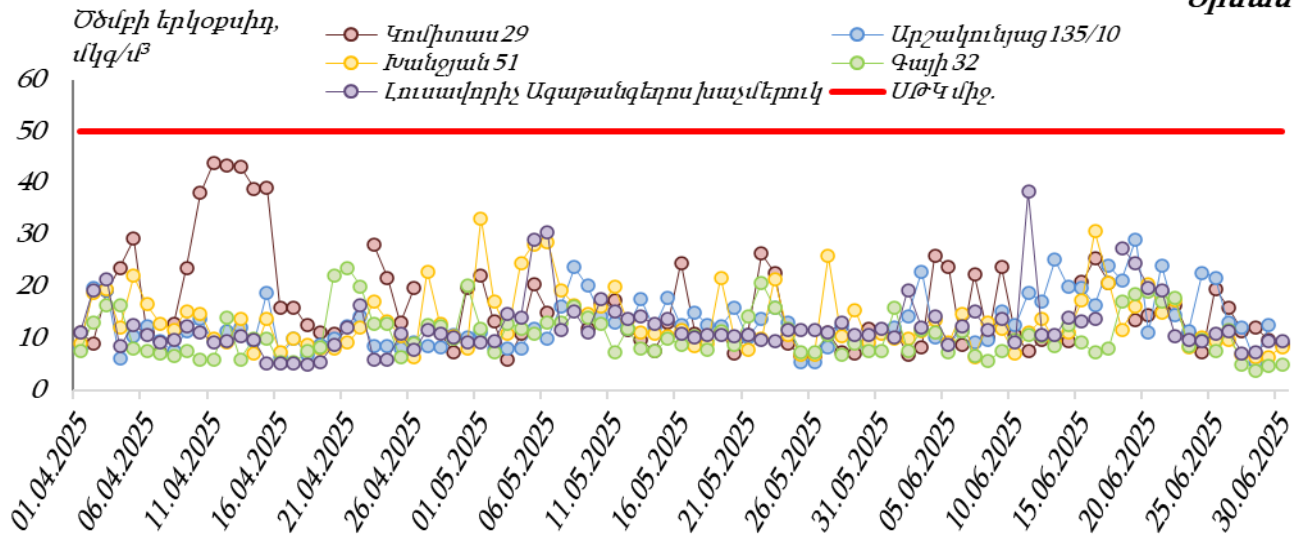
Երևան

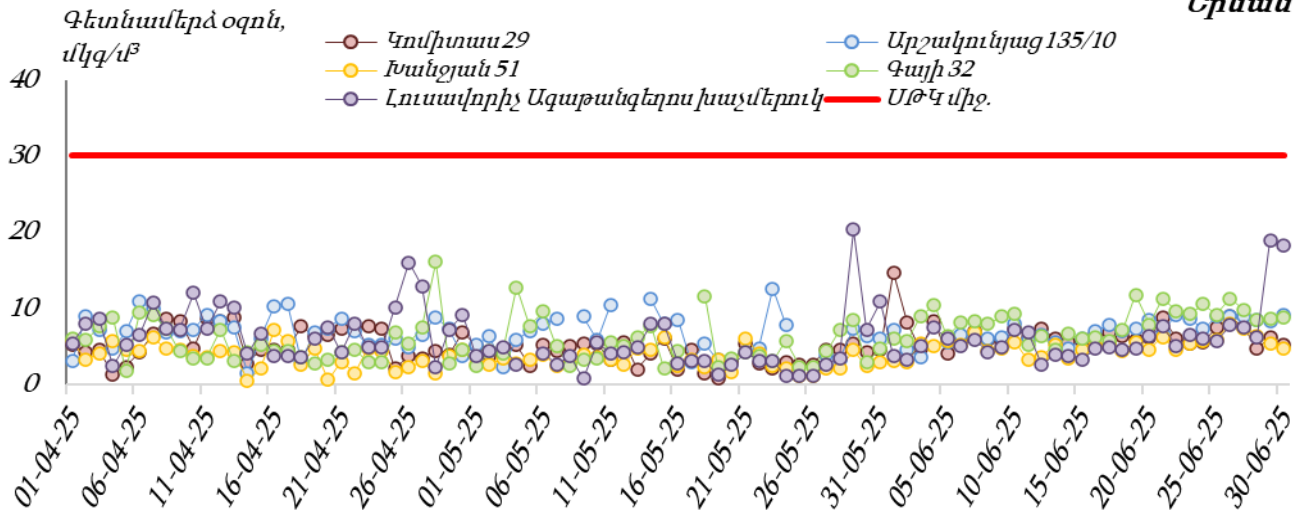
Գծապատկեր 17. Երևան քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները

*կախված մասնիկներ

**անհիդրիդ ծծմբային

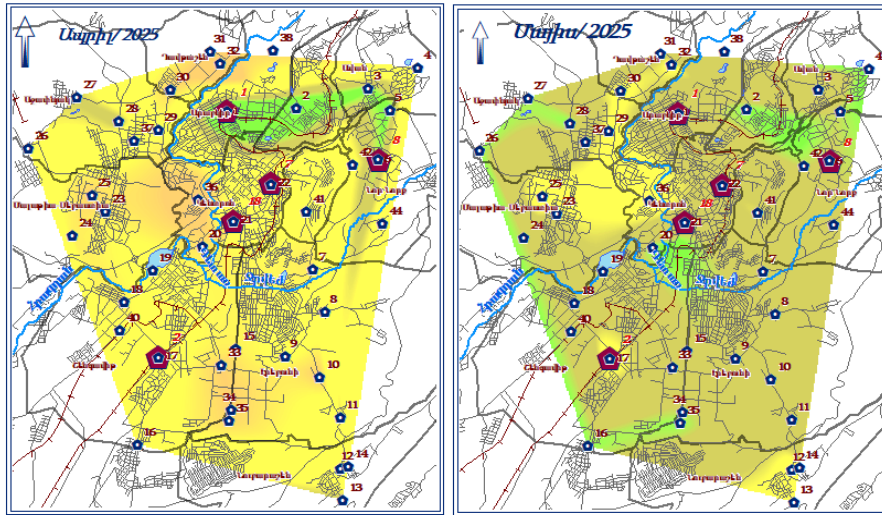

Գծապատկեր 18. Երևան քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները

Գծապատկեր 19. Երևան քաղաքի մթնոլորտային օդում գետնամերձ օզոնի կոնցենտրացիանները

**Երևան քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի (SO_2) միջին
ամսական կոնցենտրացիոն բաշխվածությունը**

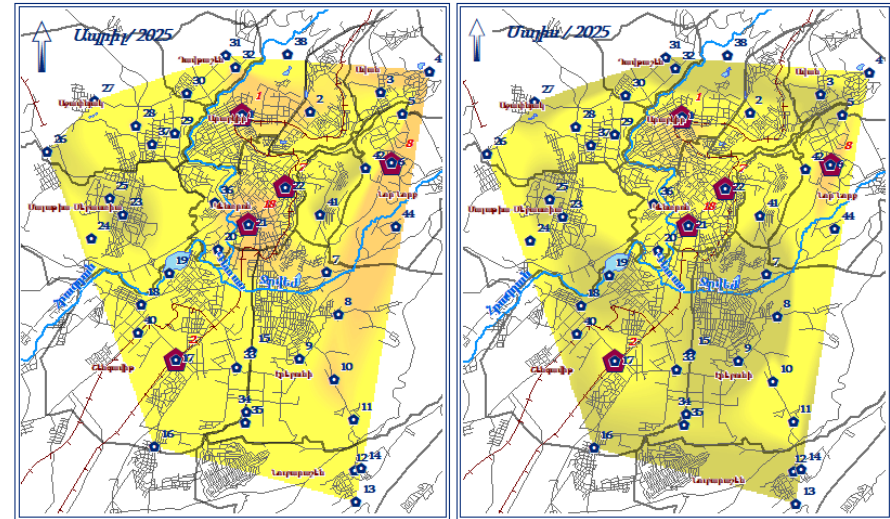
Պարմառական նշաններ

- ★ Պատվիկ նմուշառման դիտակետեր
- ◆ Անյտիվ նմուշառման դիտակայաններ
- Գետային ցանց
- Զանապարհներ և փողոցներ
- Երկաթգծեր
- Երևանի վարչական շրջաններ

Ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիոն բաշխվածությունը ամսական (մգ/մ³)

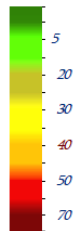
**Երևան քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի (NO_2) միջին
ամսական կոնցենտրացիոն բաշխվածությունը**

Պարմառական նշաններ

- ★ Պատվիկ նմուշառման դիտակետեր
- ◆ Անյտիվ նմուշառման դիտակայաններ
- Գետային ցանց
- Զանապարհներ և փողոցներ
- Երկաթգծեր
- Երևանի վարչական շրջաններ

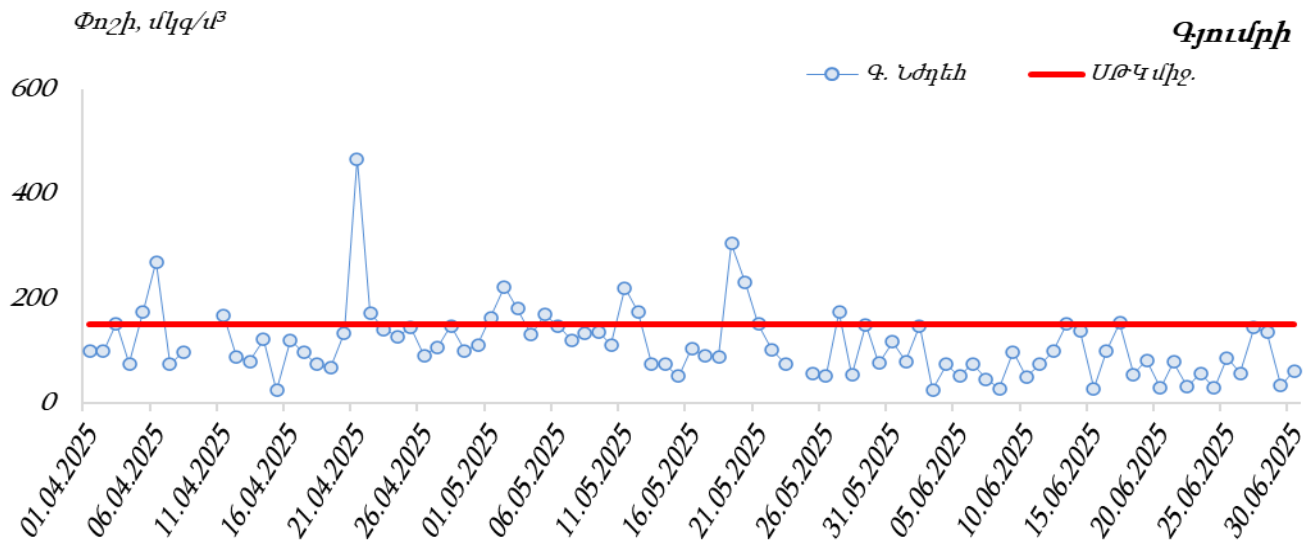
Ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիոն բաշխվածությունը ամսական (մգ/մ³)

Գյումրի

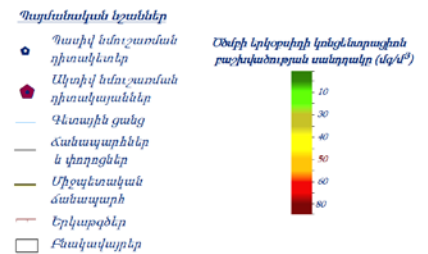
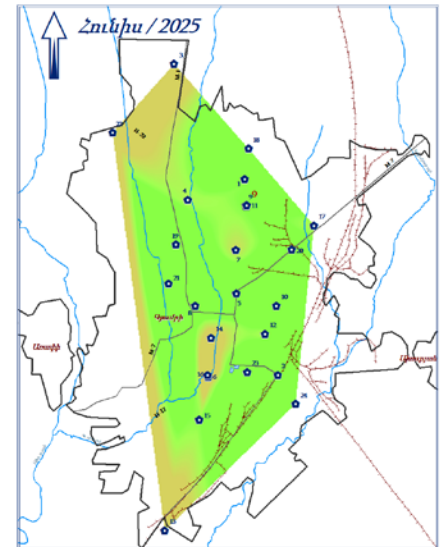
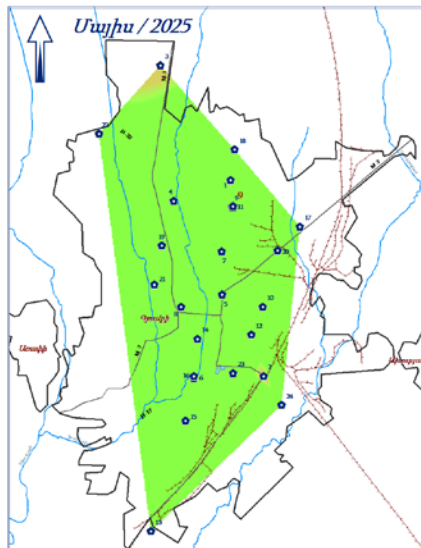
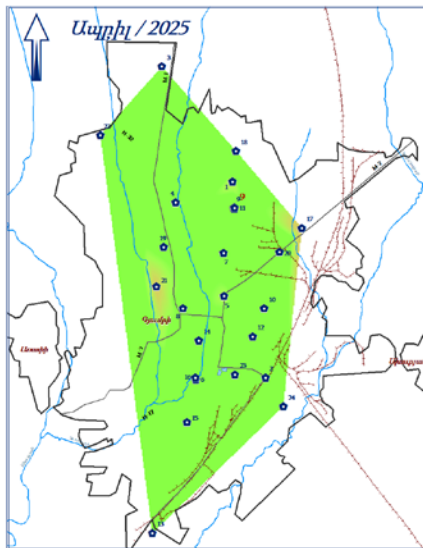
Գյումրի քաղաքում կատարվում են փոշու, ծծմբի և ազոտի երկօքսիդների դիտարկումներ: Քաղաքում գործում է մեկ անշարժ դիտակայան և 24 շաբաթական դիտակետ:

2025թ. 2-րդ եռամսյակի ընթացքում փոշու օրական կոնցենտրացիան գերազանցել է համապատասխան ՄԹԿ-ն 1.1-3.1 անգամ (17 օր): Փոշու առավելագույն կոնցենտրացիան (466մկգ/մ^3) դիտվել է ապրիլի 21-ին:

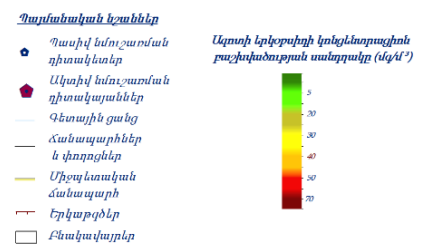
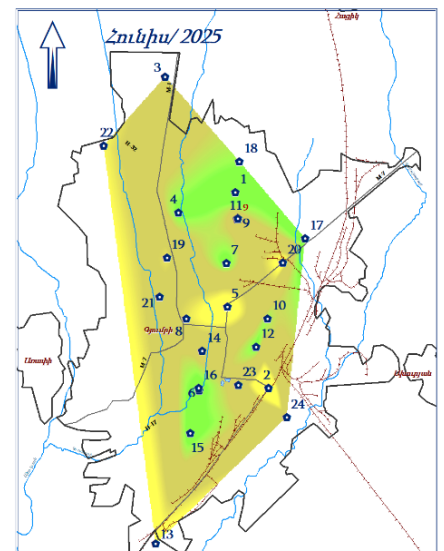
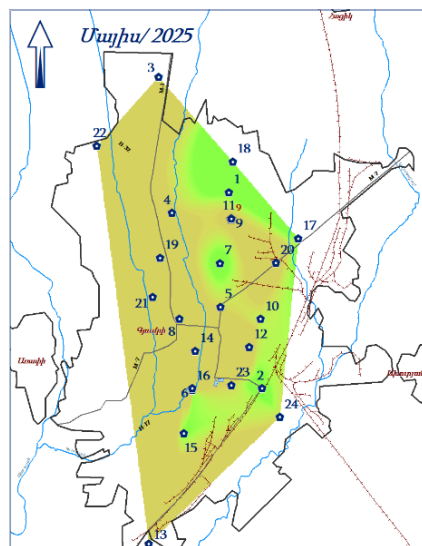
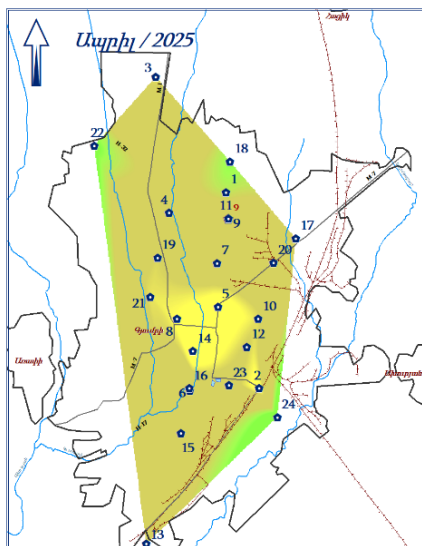

Գծապատկեր 20. Գյումրի քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիանները

Գյումրի քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի (SO_2)
միջին ամսական կոնցենտրացիոն բաշխվածությունը

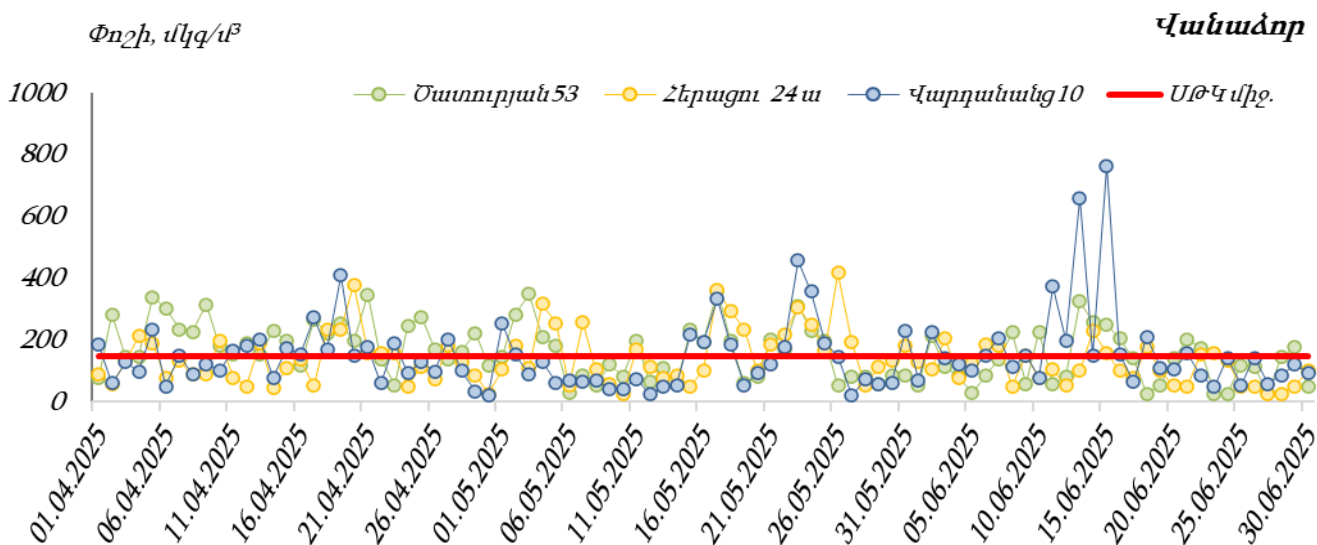
Գյումրի քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի (NO_2)
միջին ամսական կոնցենտրացիոն բաշխվածությունը

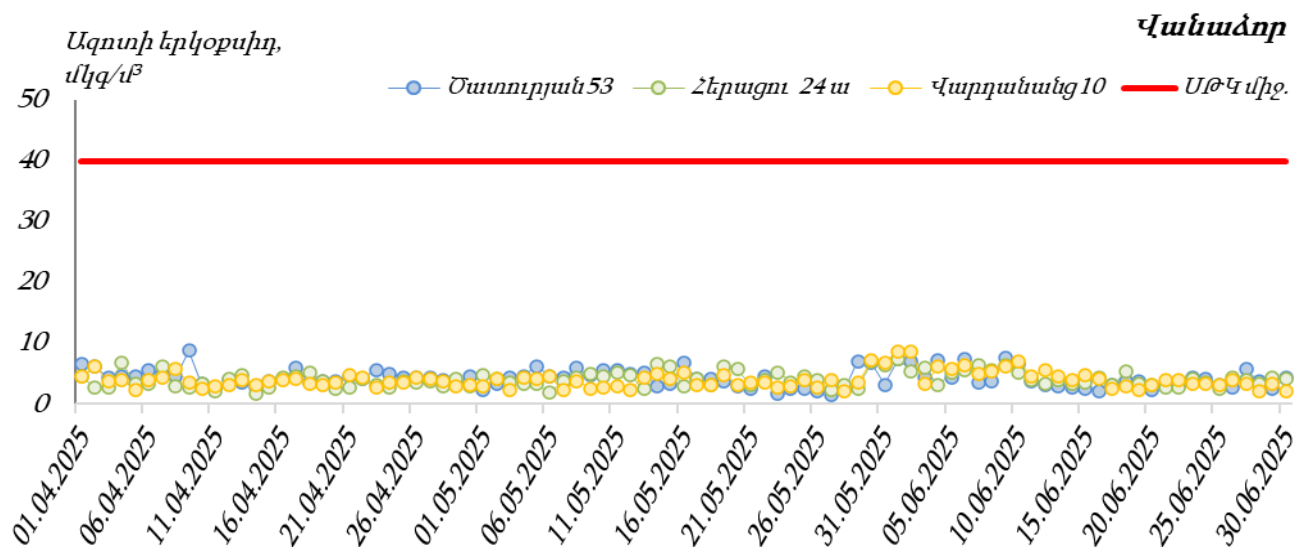
Վանաձոր

Վանաձոր քաղաքում կատարվում են փոշու, ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի դիտարկումներ: Քաղաքում գործում են երեք անշարժ դիտակայան և 24 շարժական դիտակետ:

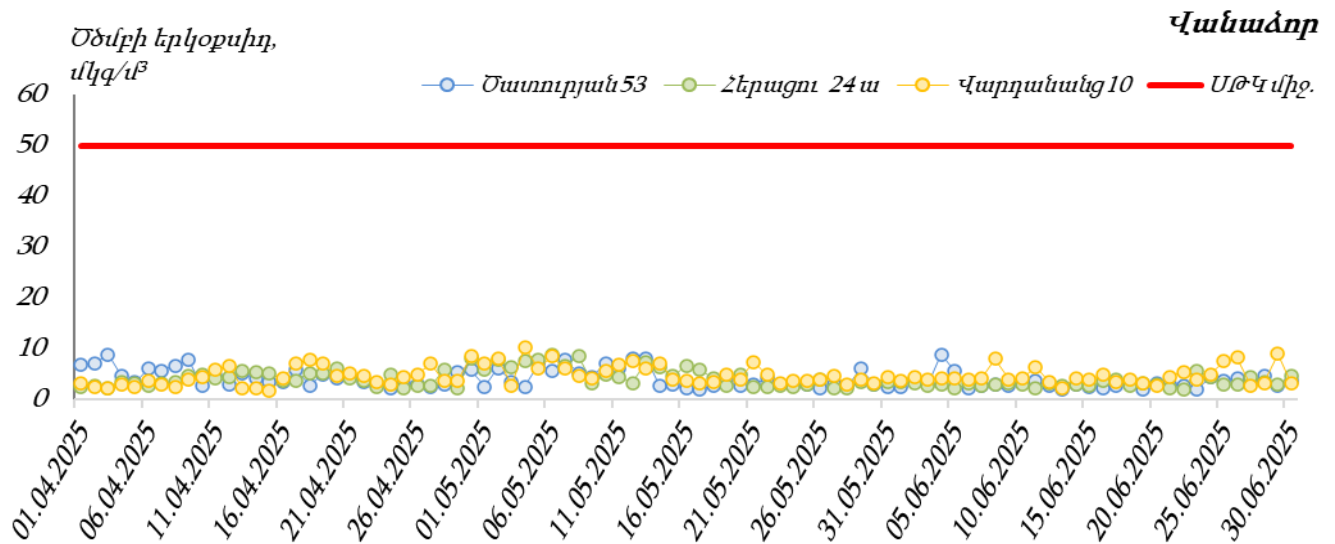
2025թ. 2-րդ եռամսյակի ընթացքում քաղաքի փոշու օրական կոնցենտրացիան գերազանցել է համապատասխան ՍԹԿ-ն 1.1-5.1 անգամ (66 օր): Փոշու առավելագույն կոնցենտրացիան (766 մկգ/մ^3) դիտվել է հունիսի 15-ին՝ Դիմաց թաղամասում: Ծծմբի և ազոտի երկօքսիդների միջին օրական և ամսական կոնցենտրացիաները երեք ամիսներին չեն գերազանցել համապատասխան ՍԹԿ-ները:

Գծապատկեր 21. Վանաձոր քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիաները

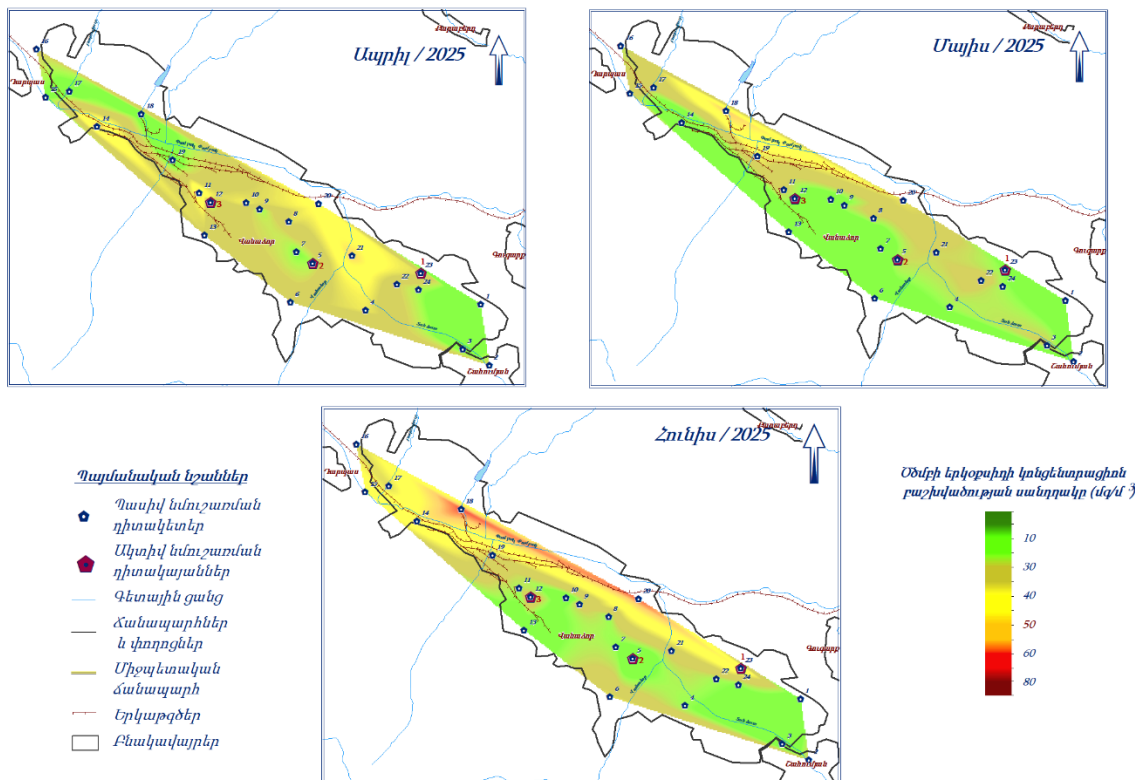

Գծապատկեր 22. Վանաձոր քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիաները

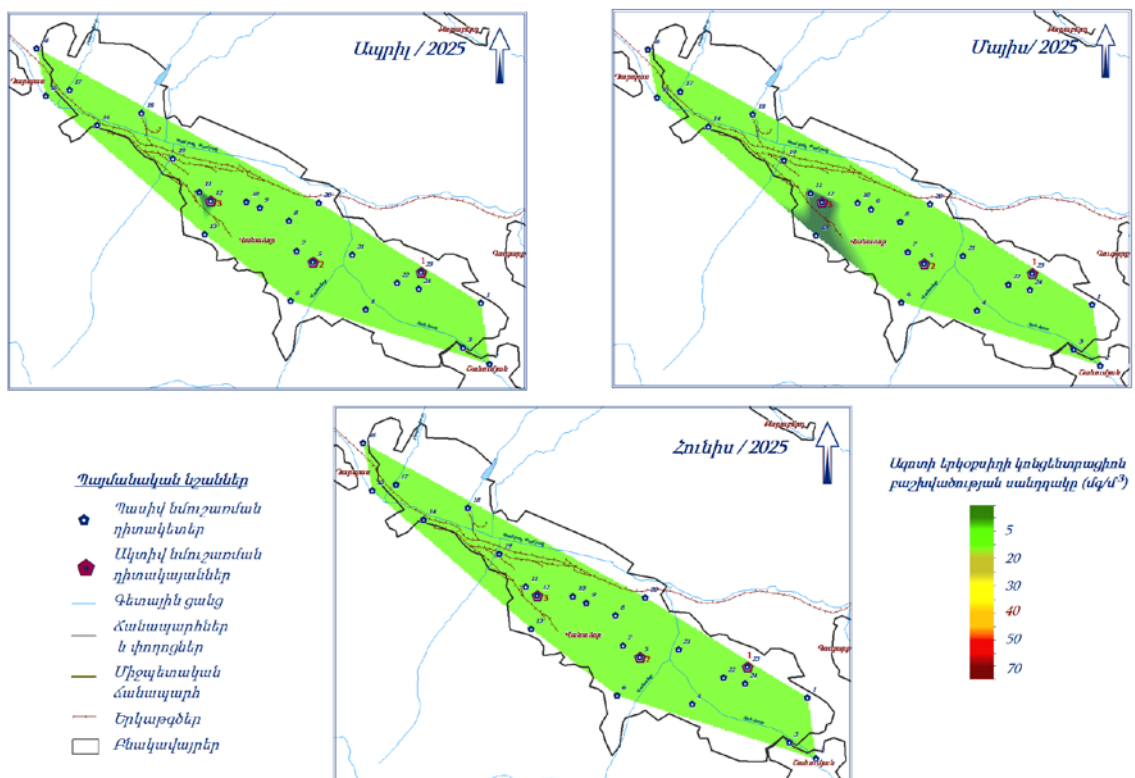

Գծապատկեր 23. Վանաձոր քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիաները

**Վանաձոր քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի (SO_2)
միջին ամսական կոնցենտրացիոն բաշխվածությունը**

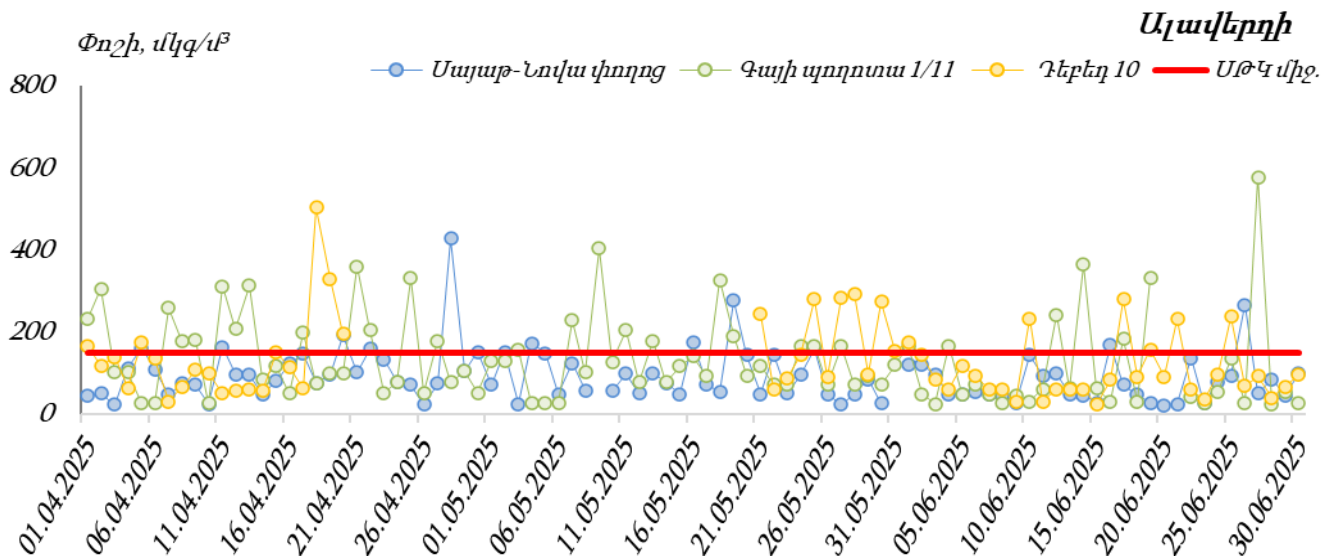
**Վանաձոր քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի (NO_2)
միջին ամսական կոնցենտրացիոն բաշխվածությունը**

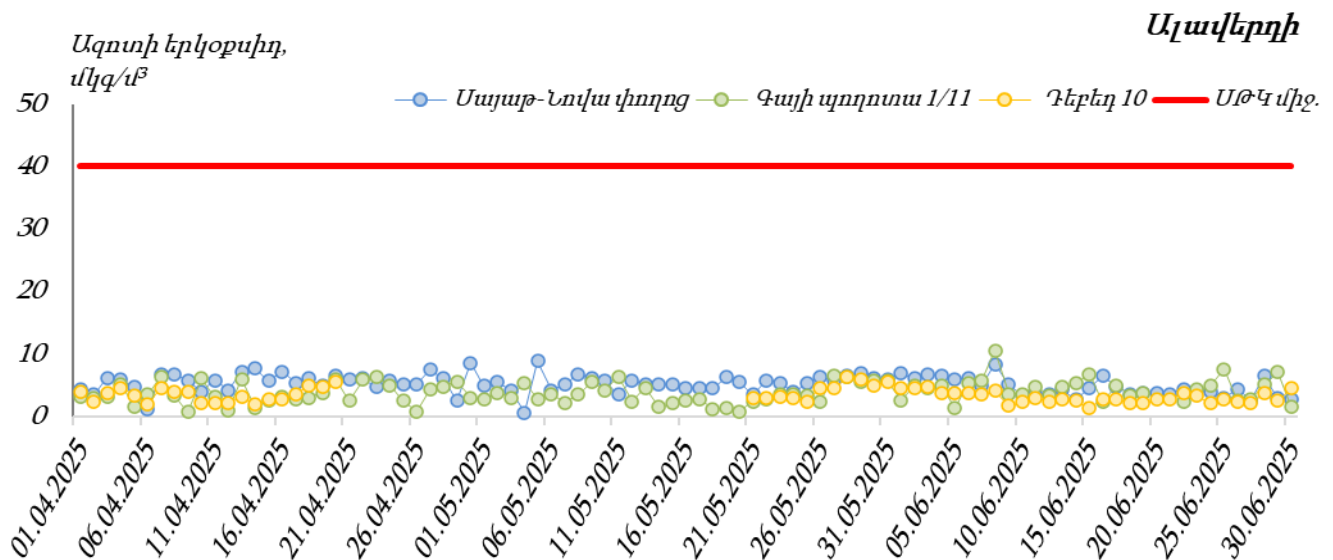
Ալավերդի

Ալավերդի քաղաքում և հարակից համայնքներում կատարվում են փոշու, ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի դիտարկումներ: Գործում են երեք անշարժ դիտակայան և 20 շաբժական դիտակետ:

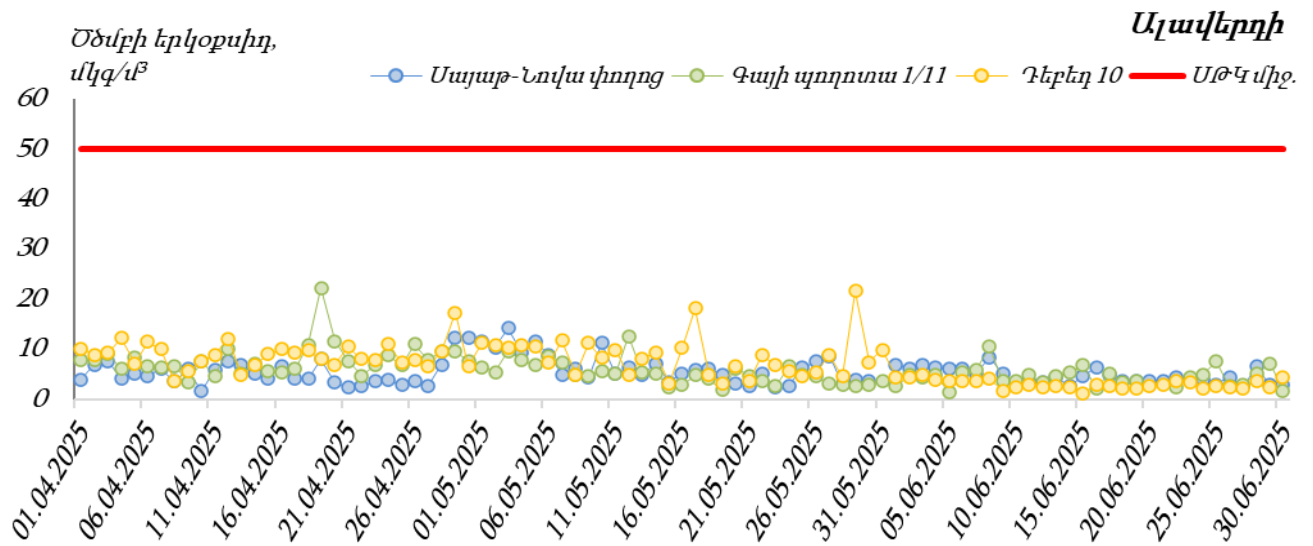
2025թ. 2-րդ եռամսյակի ընթացքում քաղաքի փոշու օրական կոնցենտրացիան գերազանցել է համապատասխան ՍԹԿ-ն 1.1- 3.8 անգամ (48 օր): Փոշու առավելագույն կոնցենտրացիան (577 մկգ/մ^3) դիտվել է հունիսի 27-ին՝ Սանահին սարահարթում: Ծծմբի և ազոտի երկօքսիդների միջին օրական և ամսական կոնցենտրացիաները երեք ամիսներին չեն գերազանցել համապատասխան ՍԹԿ-ները:

Գծապատկեր 24. Ալավերդի քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիաները

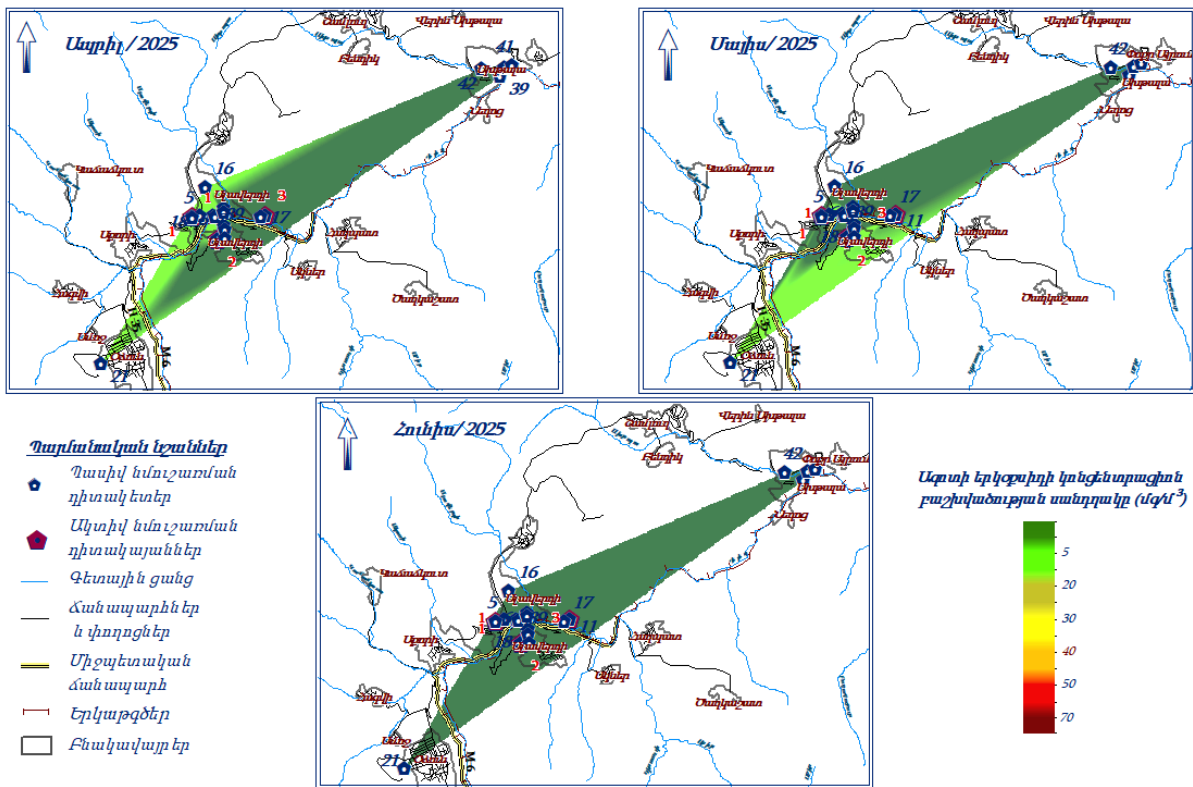

Գծապատկեր 25. Ալավերդի քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիաները

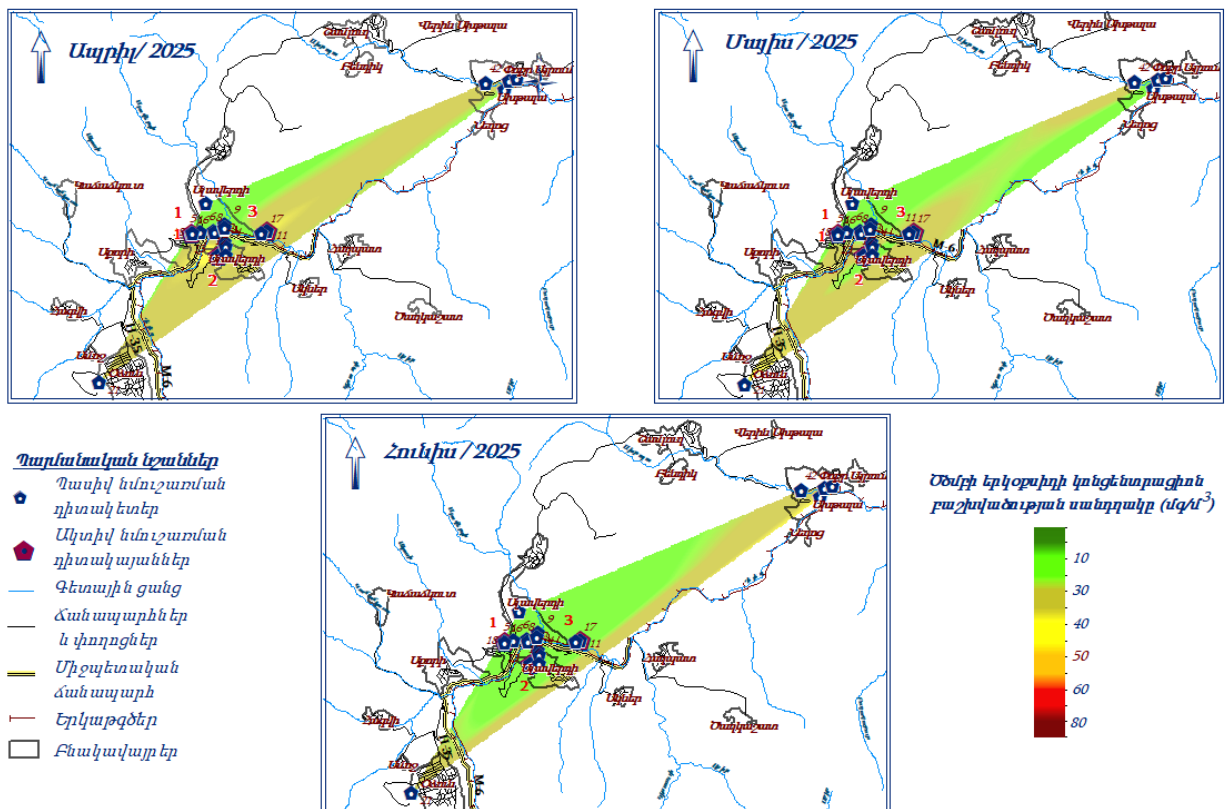

Գծապատկեր 26. Ալավերդի քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիաները

Ալավերդի քաղաքի և հարակից համայնքների մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի (NO_2) միջին ամսական կոնցենտրացիոն բաշխվածությունը

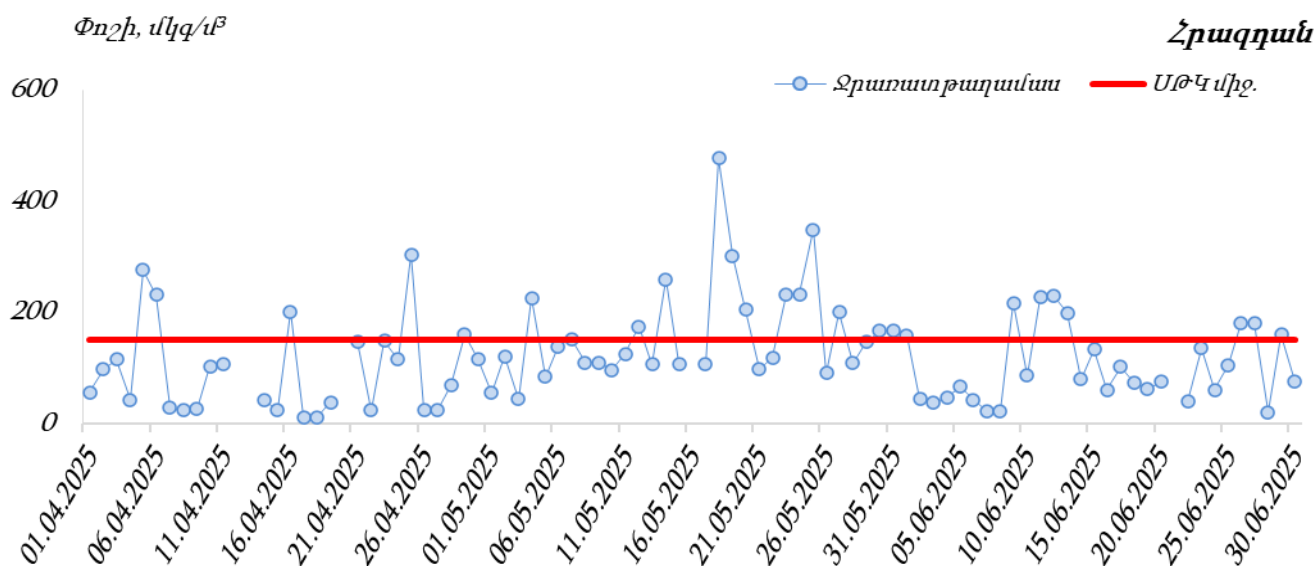
Ալավերդի քաղաքի և հարակից համայնքների մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի (SO_2) միջին ամսական կոնցենտրացիոն բաշխվածությունը

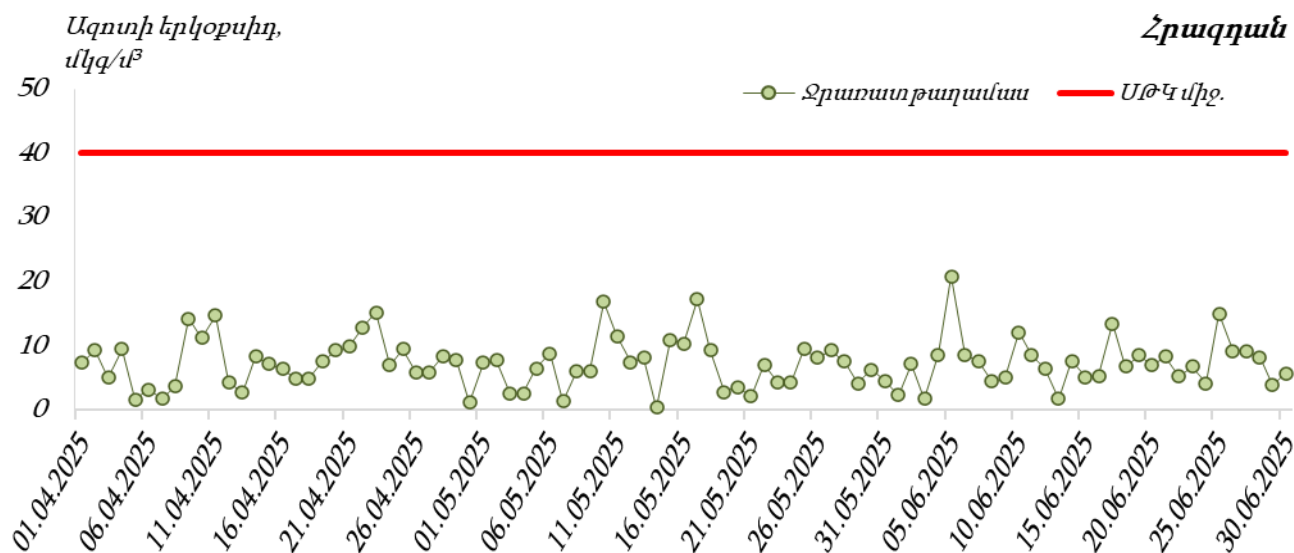
Հրազդան

Հրազդան քաղաքում կատարվում են փոշու, ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի դիտարկումներ: Քաղաքում գործում են մեկ անշարժ դիտակայան և 17 շարժական դիտակետ:

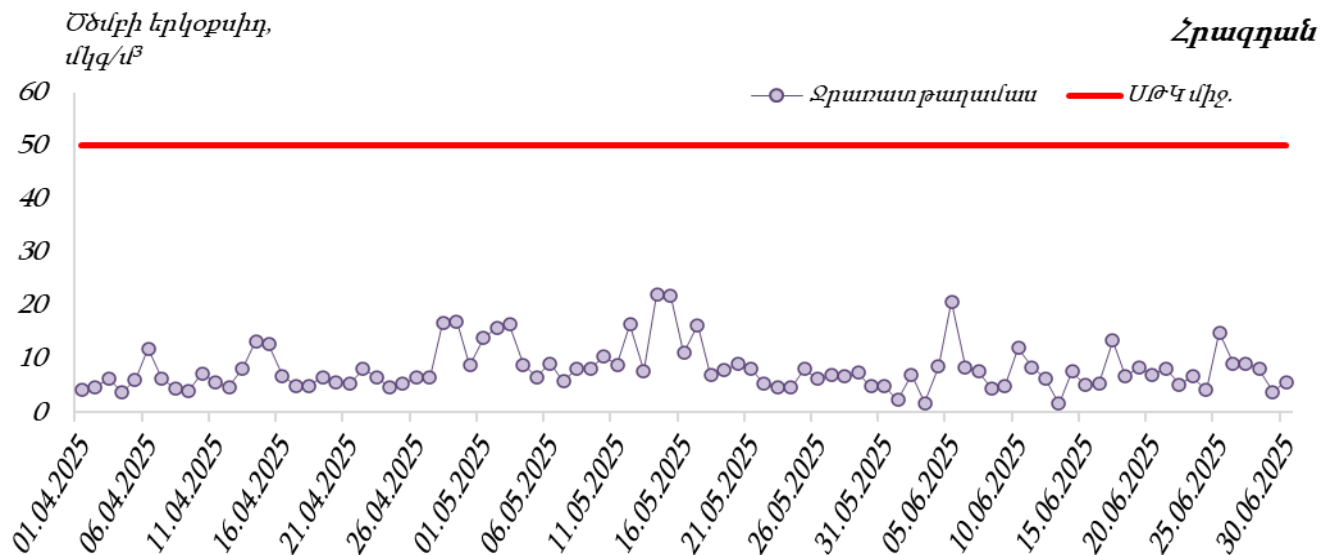
2025թ. 2-րդ եռամսյակի ընթացքում փոշու օրական կոնցենտրացիան գերազանցել է ՄԹԿ-ն 1.1-3.2 անգամ (26 օր): Փոշու առավելագույն կոնցենտրացիան (476 մկգ/մ^3) դիտվել է մայիսի 18-ին: Ծծմբի և ազոտի երկօքսիդների միջին օրական և ամսական կոնցենտրացիաները երեք ամիսներին չեն գերազանցել համապատասխան ՄԹԿ-ները:

Գծապատկեր 27. Հրազդան քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիաները

Գծապատկեր 28. Հրազդան քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիաները

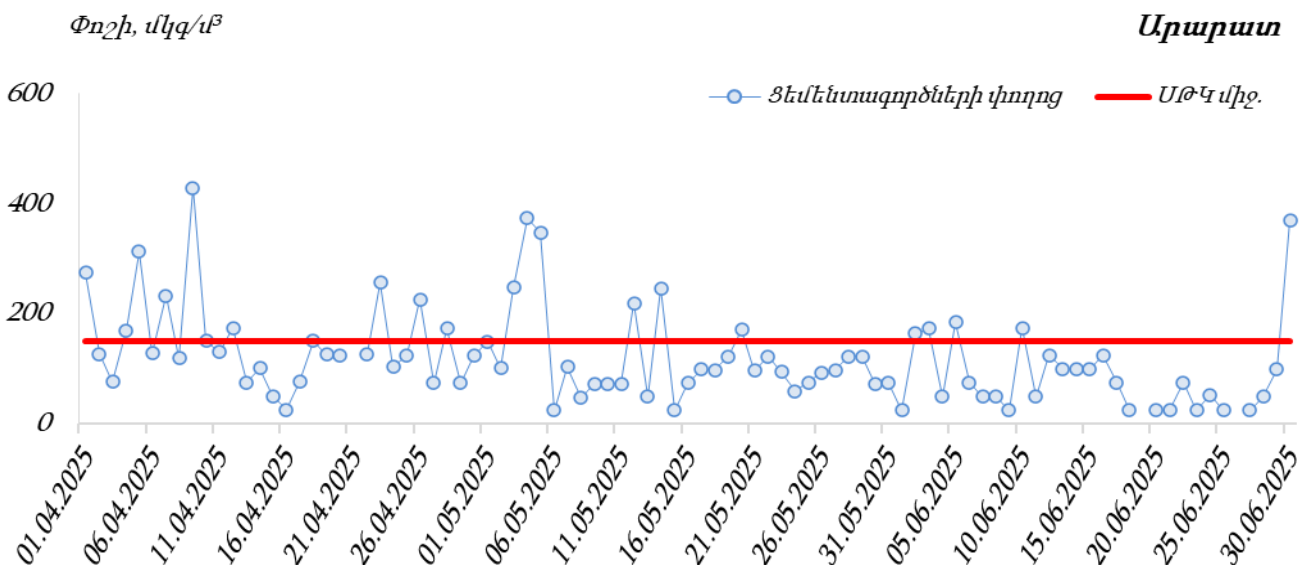

Գծապատկեր 29 Հրազդան քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները

Արարատ

Արարատ քաղաքում կատարվում են փոշու, ծծմբի և ազոտի երկօքսիդների դիտարկումներ: Քաղաքում գործում են մեկ անշարժ դիտակայան և 12 շարժական դիտակետ:

2025թ. 2-րդ եռամսյակի ընթացքում մթնոլորտային օդում փոշու օրական կոնցենտրացիան գերազանցել է ՄԹԿ-ն 1.1-2.9 անգամ (22օր): Փոշու առավելագույն կոնցենտրացիան (429մկգ/մ³) դիտվել է ապրիլի 9-ին:

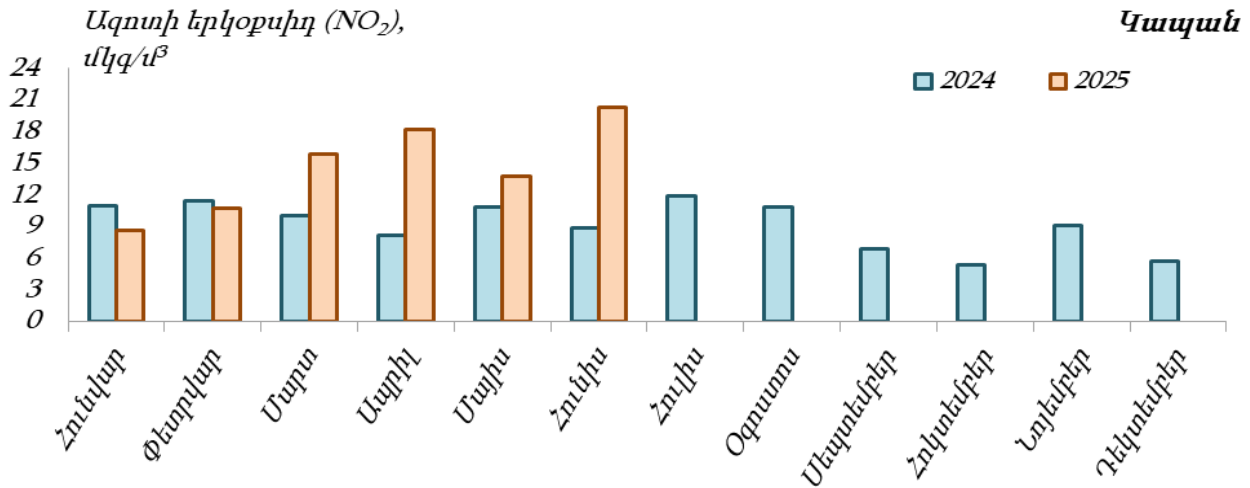

Գծապատկեր 30. Արարատ քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիանները

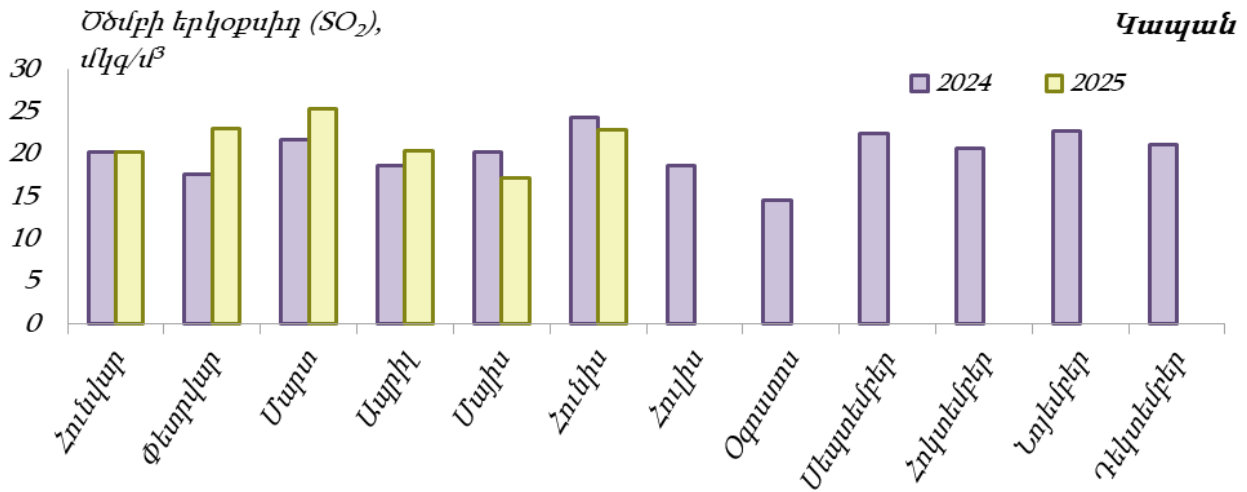
Կապան

Կապան քաղաքի մթնոլորտային օդում կատարվում են ծծմբի և ազոտի երկօքսիդների դիտարկումներ: Քաղաքում գործում է 11 շարժական պասիվ նմուշառման դիտակետ:

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ դիտվել է ազոտի երկօքսիդի միջին ամսական կոնցենտրացիայի որոշակի աճ:

Գծապատկեր 31. Կապան քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիաները

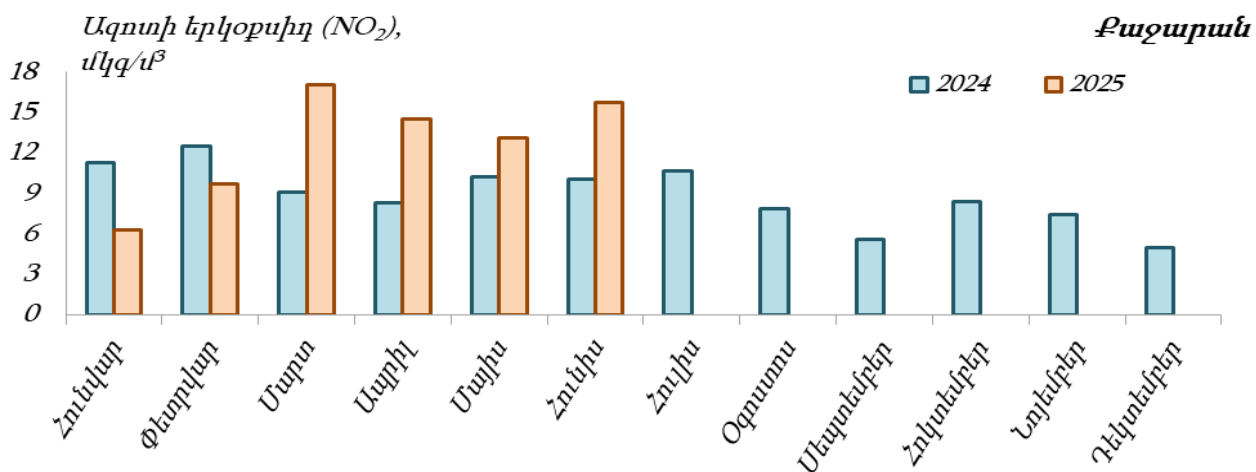

Գծապատկեր 32. Կապան քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիաները

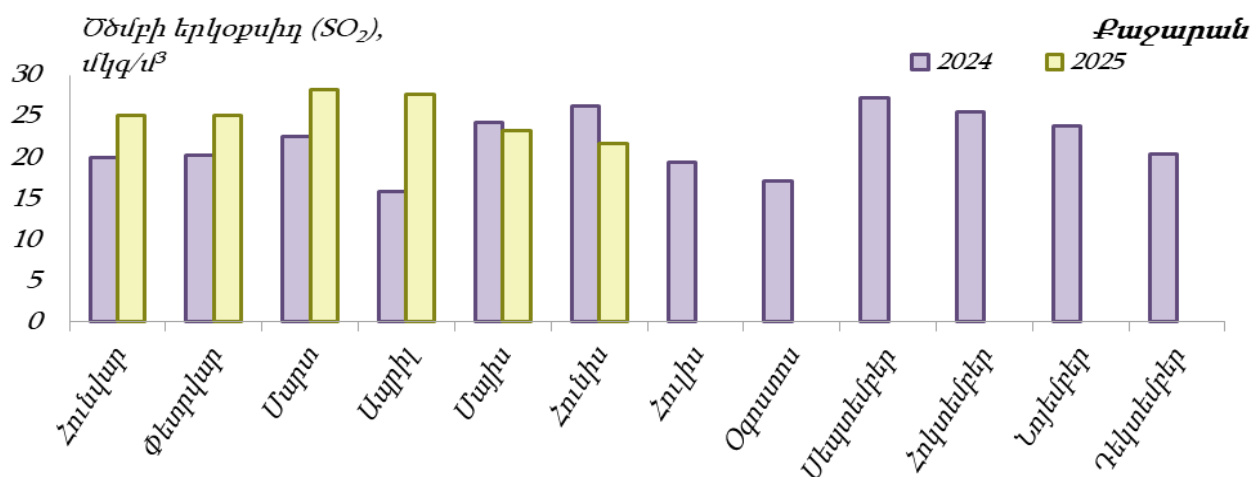
Քաջարան

Քաջարան քաղաքի մթնոլորտային օդում կատարվում են ծծմբի և ազոտի երկօքսիդների դիտարկումներ: Քաղաքում գործում է 15 շարժական պասիվ նմուշառման դիտակետ:

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ դիտվել է ազոտի երկօքսիդի միջին ամսական կոնցենտրացիայի որոշակի աճ:

Գծապատկեր 33. Քաջարան քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիաները

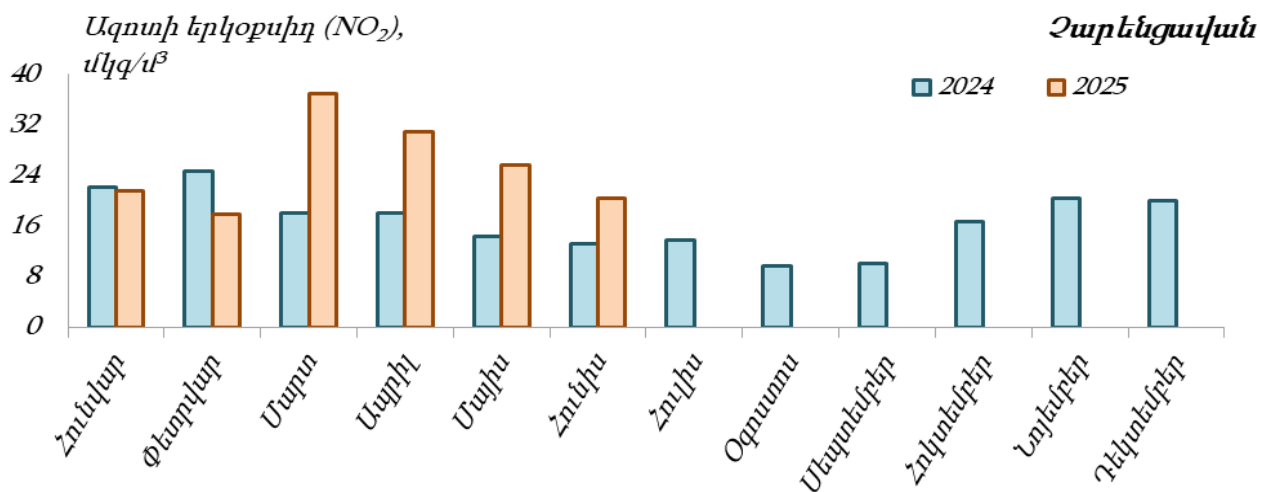

Գծապատկեր 34. Քաջարան քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիաները

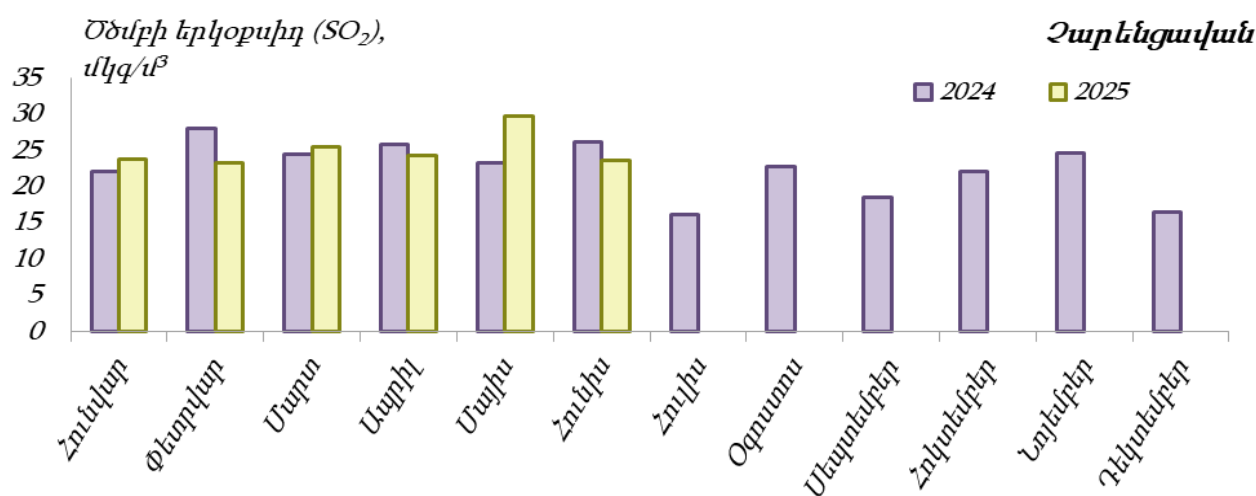
Չարենցավան

Չարենցավան քաղաքի մթնոլորտային օդում կատարվում են ծծմբի և ազոտի երկօքսիդների դիտարկումներ: Քաղաքում գործում է 10 շարժական պասիվ նմուշառման դիտակետ:

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ դիտվել է ազոտի երկօքսիդի միջին ամսական կոնցենտրացիայի որոշակի աճ:

Գծապատկեր 35. Չարենցավան քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները

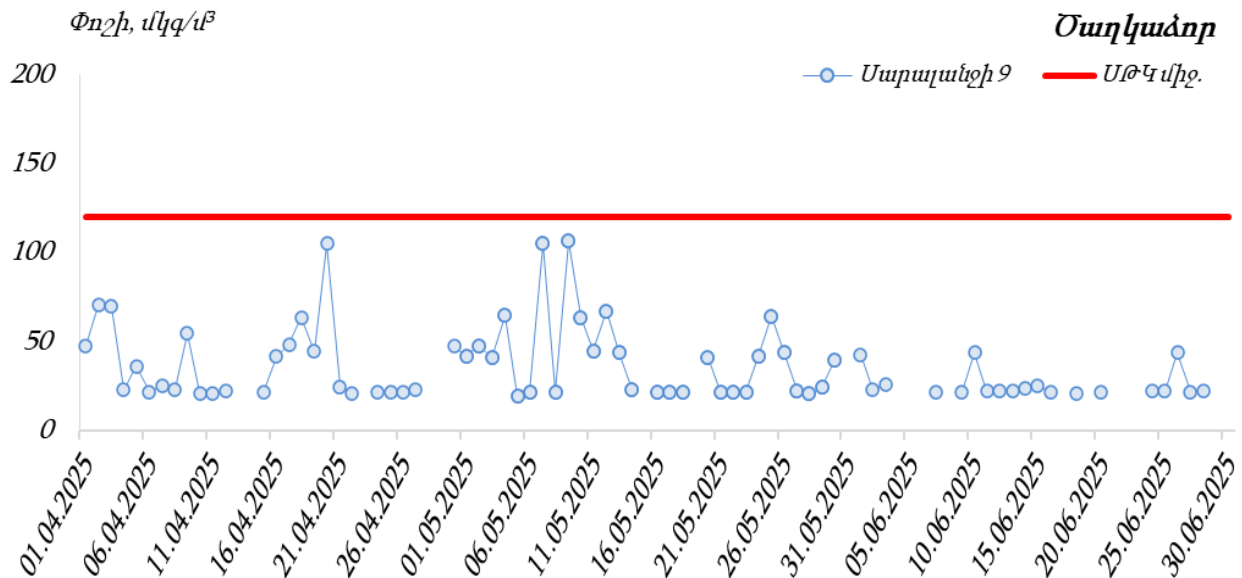

Գծապատկեր 36. Չարենցավան քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի կոնցենտրացիանները

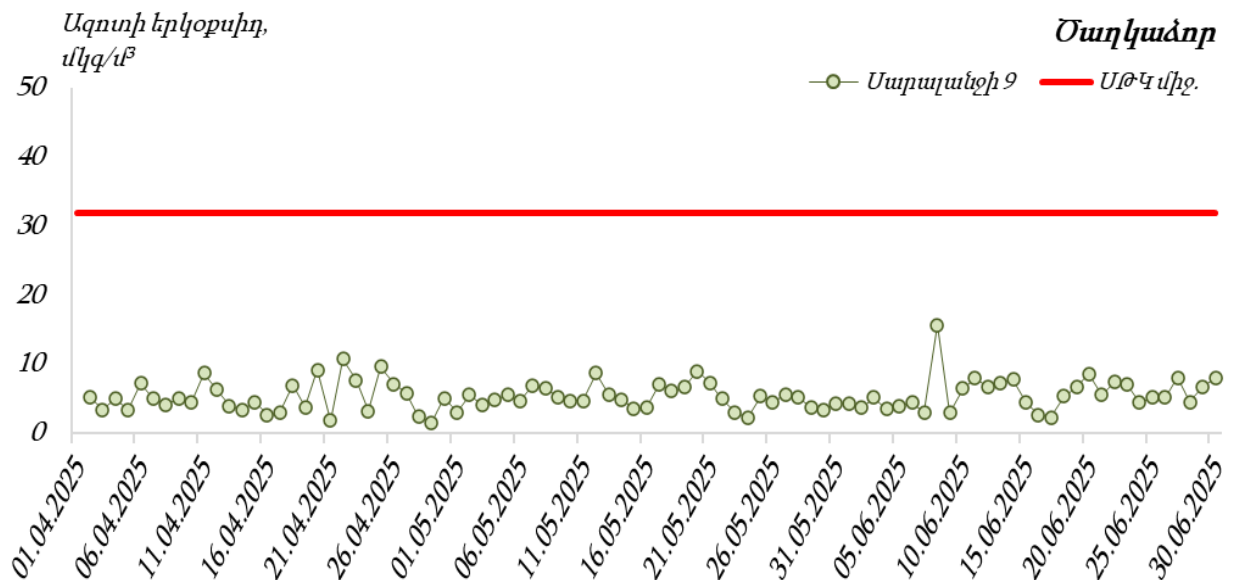
Ծաղկաձոր

Ծաղկաձոր քաղաքում կատարվում են փոշու, ծծմբի և ազոտի երկօքսիդների դիտարկումներ: Քաղաքում գործում են մեկ անշարժ դիտակայան և 14 շարժական պասիվ նմուշառման դիտակետ:

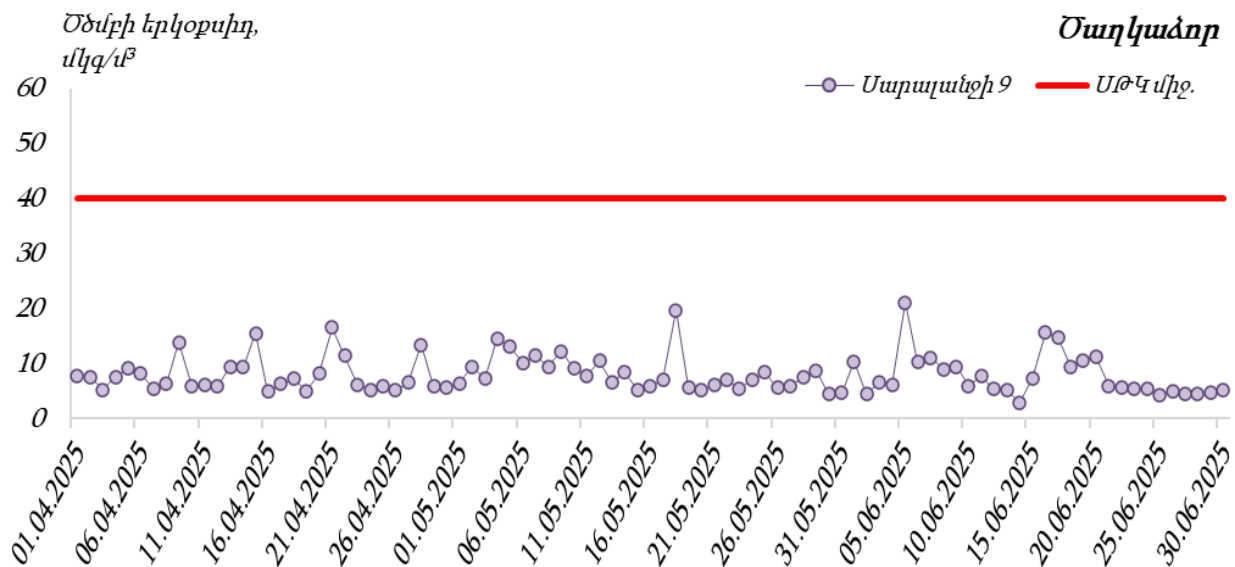
2025թ. 2-րդ եռամսյակի ընթացքում քաղաքի մթնոլորտային օդում որոշված ցուցանիշների միջին ամսական կոնցենտրացիաները չեն գերազանցել համապատասխան ՄԹԿ-ները:

Գծապատկեր 37. Ծաղկաձոր քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու կոնցենտրացիաները

Գծապատկեր 38. Ծաղկաձոր քաղաքի մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի կոնցենտրացիաները

Գծապատկեր 39. Ծաղկաձոր քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօրսիդի կոնցենտրացիանները

Մթնոլորտային տեղումների բաղադրությունը

2025թ. 2-րդ եռամսյակի ընթացքում Ծաղկաձորում վերցվել է տեղումների՝ անձրևի 8 նմուշ: Նմուշներից յուրաքանչյուրում որոշվել է տեղումների որակը բնութագրող 32-ական ֆիզիկաքիմիական ցուցանիշ: Որոշված ցուցանիշներից մի մասի կոնցենտրացիաները բերված են Աղյուսակ 4-ում: 2-րդ եռամսյակում չներկայացված ցուցանիշների վերաբերյալ տեղեկատվությունը կներկայացվի տարեկան տեղեկագրում.

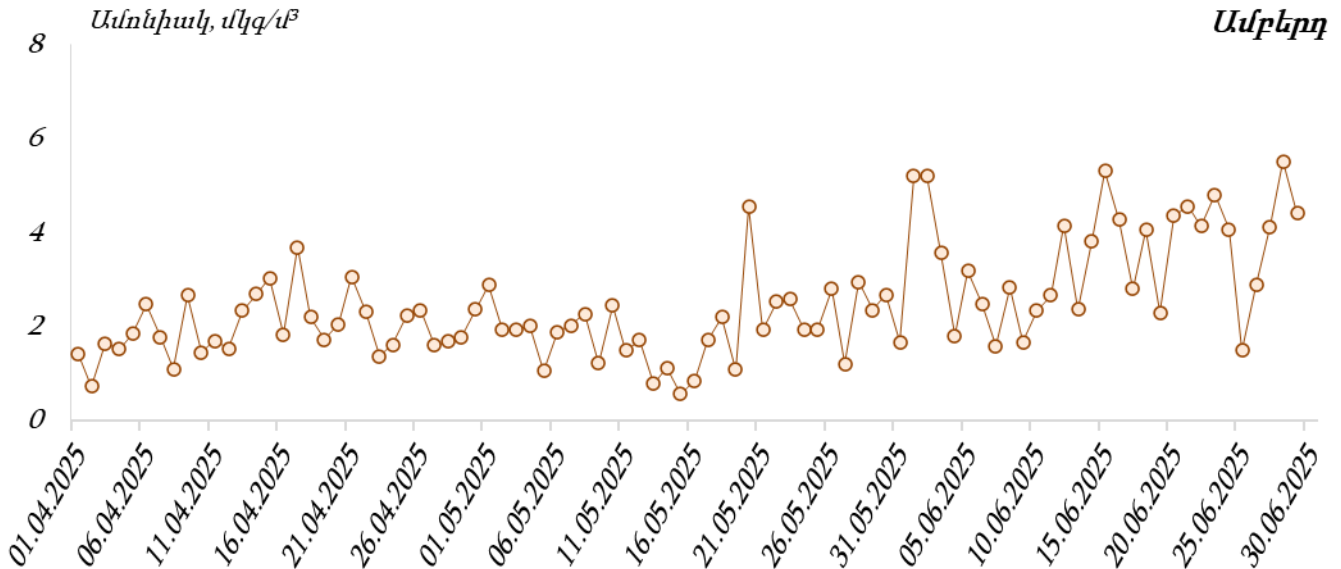
Աղյուսակ 5. Ծաղկաձոր քաղաքի մթնոլորտային տեղումներում որոշ ֆիզիկաքիմիական ցուցանիշների կոնցենտրացիաները.

Ամսաթիվ	Ջրածնային ցուցիչ	Էլեկտրահաղորդականություն, մկՍմ/սմ	Սուլֆատ իոն, մգ/լ	Քլորիդ իոն, մգ/լ	Նիտրատ իոն, մգ/լ	Ամոնիում իոն, մգ/լ
09.04.2025	6.6	37.4	2.2	0.4	1.6	0.4
10.04.2025	7.4	145.8	8.3	1.5	2.2	0.8
15.04.2025	6.4	20.7	1.8	0.4	1.3	0.3
24.04.2025	6.8	57.1	5.7	0.7	3.8	0.6
25.04.2025	6.8	15.5	1.2	0.3	0.5	0.2
06.05.2025	6.7	42.2	1.0	0.6	3.0	0.7
14.05.2025	6.8	36.6	0.9	0.4	2.0	0.5
15.05.2025	6.9	14.3	0.3	0.2	1.2	0.3

Եվրոպայի մեծ տարածությունների վրա անդրսահմանային աղտոտիչների տարածման դիտարկումների և գնահատման համատեղ ծրագիր»

Մթնոլորտային օդ

Ամբերդի տարածաշրջանային կայանում 2025թ. 2-րդ եռամսյակում կատարվել են մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի, ամոնիակի և նիտրատ իոնի, փոշու և փոշու մեջ քլորիդ, նիտրատ, սուլֆատ, ամոնիում իոնների և 21 մետաղների պարունակությունները: Կատարված դիտարկումների վերաբերյալ ընդհանրական տեղեկատվություն կտրվի տարեկան տեղեկագրում:

Գծապատկեր 40. Ամբերդի տարածաշրջանային կայանում ամոնիակի միջին ամսական կոնցենտրացիան
Մթնոլորտային տեղումների բաղադրությունը

2025թ. 2-րդ եռամսյակի ընթացքում Ամբերդի կայանում վերցվել է տեղումների՝ անձրևի 16 նմուշ: Նմուշներից յուրաքանչյուրում որոշվել է տեղումների բաղադրությունը՝ բնութագրող 32 ֆիզիկաքիմիական ցուցանիշ: Որոշված ցուցանիշների կոնցենտրացիաները բերված են Աղյուսակ 5-ում: 2-րդ եռամսյակում չներկայացված ցուցանիշների վերաբերյալ տեղեկատվությունը կներկայացվի տարեկան տեղեկագրում:

Աղյուսակ 6. Ամբերդի մթնոլորտային տեղումներում որոշ ցուցանիշների կոնցենտրացիաները.

Ամսաթիվ	Ջրածնային ցուցիչ	Էլեկտրահաղորդականություն, մկՍմ/սմ	Սուլֆատ իոն, մգ/լ	Քլորիդ իոն, մգ/լ	Նիտրատ իոն, մգ/լ	Ամոնիում իոն, մգ/լ
03.04.2025	6.8	6.8	27.0	0.5	1.9	1.7
08.04.2025	6.9	6.9	32.5	0.5	4.0	0.3
13-14.04.2025	7.2	7.2	24.0	2.8	1.3	0.7
14-15.04.2025	6.8	6.8	11.8	0.6	0.6	0.2
15.04.2025	6.7	6.7	16.9	0.8	1.1	0.2
20.04.2025	6.9	6.9	27.9	0.4	0.9	0.2
22-23.04.2025	6.9	6.9	37.6	0.6	2.9	0.3
23-24.04.2025	6.7	6.7	18.7	0.3	1.0	0.5
25.04.2025	6.9	6.9	14.3	0.3	0.7	0.2
26-27.04.2025	6.7	6.7	25.2	0.4	2.0	0.3
29-30.04.2025	6.9	6.9	23.7	0.3	3.7	1.8
05.05.2025	6.6	33.6	2.9	0.7	1.6	0.3

<i>06.05.2025</i>	<i>6.6</i>	<i>59.1</i>	<i>3.2</i>	<i>0.8</i>	<i>0.1</i>	<i>0.7</i>
<i>11-12.05.2025</i>	<i>7.1</i>	<i>31.0</i>	<i>2.5</i>	<i>0.7</i>	<i>2.5</i>	<i>0.3</i>
<i>13-14.05.2025</i>	<i>7.2</i>	<i>20.1</i>	<i>1.9</i>	<i>0.4</i>	<i>0.8</i>	<i>0.5</i>
<i>14.05.2025</i>	<i>7.4</i>	<i>11.3</i>	<i>1.0</i>	<i>0.3</i>	<i>0.7</i>	<i>0.4</i>

4. ՋՐԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐ

Միջավայրի պայմանների և մարդու առողջության վրա բացասաբար ազդող ֆիզիկական, քիմիական և կենսաբանական աղտոտիչների թափանցումը, առաջացումն ու կուտակումը բնական ջրերում կոչվում է ջրի աղտոտում: Ջրի աղտոտման աղբյուրները կարող են լինել.

- կետային, որոնցից են կենցաղային և արդյունաբերական հոսքաջրերը
- ցրված՝ գյուղատնտեսական արտահոսքերը:

Աղտոտման աղբյուրները կարող են լինել ինչպես կետային, այնպես էլ ցրված: Կենցաղային հոսքաջրերը հիմնականում աղտոտված են լինում կենսածին նյութերով, արդյունաբերական հոսքաջրերը՝ առավել հաճախ նավթամթերքներով, ֆենոլներով, ծանր մետաղներով (կապար, կադմիում, պղինձ, ցինկ և այլն) և բարդ օրգանական միացություններով (սինթետիկ լվացամիջոցներ, ներկեր, ճարպեր), որոնք վատթարացնում են ջրի որակը, խմելու և սննդի մեջ օգտագործելու համար դարձնում ոչ պիտանի, խախտվում են ջրային ավազանի կենսաբանական շարժընթացները, նվազում է աղտոտող նյութերից ջրի ինքնամաքման հատկությունը, փոխվում է ջրային կենսաբազմազանության կազմն ու սննդային արժեքը: Կենցաղային հոսքաջրերը հիմնականում պարունակում են աղիքային վարակիչ հիվանդությունների հարուցիչներ:

Մակերևութային ջրեր

2025թ. 2-րդ եռամսյակում մակերևութային ջրերի հիդրոլոգիական ռեժիմի դիտարկումներ իրականացվել են 79 հիդրոլոգիական դիտակետում. այդ թվում՝ 68 գետային, 2 ջրանցքի, 5 ջրամբարային (Արփի լիճ, Ախուրյան, Մարմարիկ, Ապարան, Ազատ) և 4 լճային (Սևանա լճում): Դիտակետերում իրականացվում են ամենօրյա դիտարկումներ մակերևութային ջրերի հիդրոլոգիական ռեժիմի վերաբերյալ (ջրի մակարդակ, ջրի և օդի ջերմաստիճան, սառցային երևույթներ (առկայության դեպքում), ջրի ելքի չափումներ): 59 օպերատիվ դիտակետերից ամենօրյա ռեժիմով ստացվում են տվյալներ մակերևութային ջրերի հիդրոլոգիական ռեժիմի վերաբերյալ:

2025թ. 2-րդ եռամսյակում մակերևութային ջրերի որակի մոնիթորինգն իրականացվել է 109 դիտակետում. այդ թվում՝ 98 գետային, 2 ջրատարային, 6 ջրամբարային և 3 լճային (Սևանա լիճ): Սևանա լճի ջրի որակի մոնիթորինգն իրականացվել է ինչպես լճի մակերևութից, այնպես էլ տարբեր խորություններից (Մեծ Սևանի դեպքում՝ 0.5, 5, 10, 20, 25, 30մ խորություններից, Փոքր Սևանի դեպքում՝ նաև 40, 55, 70, 80մ խորություններից):

Ջրի որակը բնութագրվում է ֆիզիկաքիմիական մինչև 45 ֆիզիկաքիմիական ցուցանիշով (հիմնական անիոններ և կատիոններ, սնուցող նյութեր, ծանր մետաղներ): Ջրի որակի գնահատումը կատարվում է համաձայն ՀՀ կառավարության 2011թ. հունվարի 27-ի N75-Ն որոշման: Մակերևութային ջրերի որակի գնահատման համակարգը ֆիզիկաքիմիական յուրաքանչյուր ցուցանիշի համար տարբերակում է կարգավիճակի հինգ դաս՝ «գերազանց» (1-ին դաս), «լավ» (2-րդ դաս), «միջակ» (3-րդ դաս), «անբավարար» (4-րդ դաս) և «վատ» (5-րդ դաս): Ջրի քիմիական որակի ընդհանրական գնահատականը ձևավորվում է վատագույն որակ ցուցաբերող ցուցանիշի դասով: Եթե ջրի որակի տարբեր ցուցանիշներ ընկնում են որակի տարբեր դասերի մեջ, ապա վերջնական դասակարգման մեջ հաշվի է առնվում վատագույնը: Գործում է հետևյալ սկզբունքը. «Եթե մեկը վատ վիճակում է, ապա բոլորն են վատ վիճակում»: Ջրամբարներում ջրի որակի գնահատումը կատարվում է միայն սնուցող նյութերով:

Ստորերկրյա ջրեր

Ստորերկրյա քաղցրահամ ջրերի մոնիթորինգն իրականացվել է ազգային ցանցում ընդգրկված 114 դիտակետում, այդ թվում՝ 24 շատրվանող հորատանցք, 36 չշատրվանող հորատանցք, 12 գրունտային ջրհոր և 42 բնաղբյուր: Դիտակետերում կատարվել են ջրի ծախսի, մակարդակի և ջերմաստիճանի չափումներ ամսական 6 անգամ հաճախականությամբ:

Ստորերկրյա ջրերի որակի մոնիթորինգ իրականացվել է 54 դիտակետերում՝ որոնցից յուրաքանչյուրում որոշվել է շուրջ 40 ցուցանիշ (հիմնական անիոններ և կատիոններ, աղային ռեժիմի տարրեր, մետաղներ: Ստորերկրյա քաղցրահամ ջրերի որակի գնահատումը կատարվում է ՀՀ առողջապահության նախարարի 2002թ. դեկտեմբերի 25-ի N876-Ն հրամանի համաձայն:

Հյուսիսային ջրավազանային կառավարման տարածք

Մակերևութային ջրեր

Քանակական մոնիթորինգ

Հյուսիսային ՋԿՏ-ում հիդրոլոգիական դիտարկումներն իրականացվում են 20 դիտակետում: Օպերատիվ հիդրոլոգիական դիտակետերից որոշների ջրի ելքերի միջին ամսական փաստացի տվյալները և նորմաների նկատմամբ շեղումները ներկայացված են Աղյուսակ 7-ում: 2025թ. ապրիլին Հյուսիսային ՋԿՏ-ի հիդրոլոգիական դիտակետերում ջրի ելքերը հիմնականում եղել են նորմայի սահմաններում կամ նորմայից բարձր՝ կազմելով նորմաների 99-141%-ը, մայիսին և հունիսին ցածր են եղել նորմաներից՝ կազմելով մայիսին նորմաների 62-83%-ը, իսկ հունիսին՝ 59-71% -ը:

Աղյուսակ 7. Հյուսիսային ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի ելքը.

Գետ	Դիտակետ	Միջին ամսական ելքեր. մ³/վ								
		ապրիլ			մայիս			հունիս		
		փաստացի	նորմա	%	փաստացի	նորմա	%	փաստացի	նորմա	%
Փամբակ	Թումանյան	30.3	25.7	118	24.1	30.3	80	13.4	19.0	71
Դեբեդ	Այրում	85.6	69.9	122	66.1	82.7	80	36.2	60.7	60
Ձորագետ	Գարգառ	39.4	28.4	139	30.6	36.7	83	17.9	28.2	63
Աղստև	Իջևան	26.4	26.6	99	17.4	27.9	62	9.71	16.5	59
Գետիկ	Գոշ	15.2	10.8	141	8.49	10.6	80	3.54	5.47	65

Որակական մոնիթորինգ

Հյուսիսային ՋԿՏ-ում ջրի որակի մոնիթորինգն իրականացվում է 22 դիտակետում:

Փամբակ գետի ջրի որակը Խնկոյան գյուղից վերև հատվածում ապրիլին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս), Սպիտակ քաղաքից ներքև և Վանաձոր քաղաքից վերև հատվածներում ջրի որակը երեք ամիսների ընթացքում գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), Վանաձոր քաղաքից ներքև՝ ապրիլին և հունիսին՝ «վատ» որակ (5-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

Դեբեդ գետի ջրի որակը Մարց գետի թափման կետից ներքև հատվածում ապրիլին և հունիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), Այրում քաղաքից վերև՝ ապրիլին և մայիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ

դաս), սահմանի մոտ հատվածում ջրի որակը ապրիլին գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս):

Չորագետ գետի ջրի որակը Ստեփանավան քաղաքից վերև հատվածում ապրիլին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), մայիսին և հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), գետաբերանի հատվածում՝ ապրիլին «վատ» (5-րդ դաս), մայիսին և հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս): Տաշիր գետի ջրի որակը Միխայելովկա գյուղից վերև հատվածում մայիսին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս):

Սարատովկա գյուղից ներքև հատվածում ապրիլին գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս):

Մարց գետի ջրի որակը գետաբերանում ապրիլին և հունիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

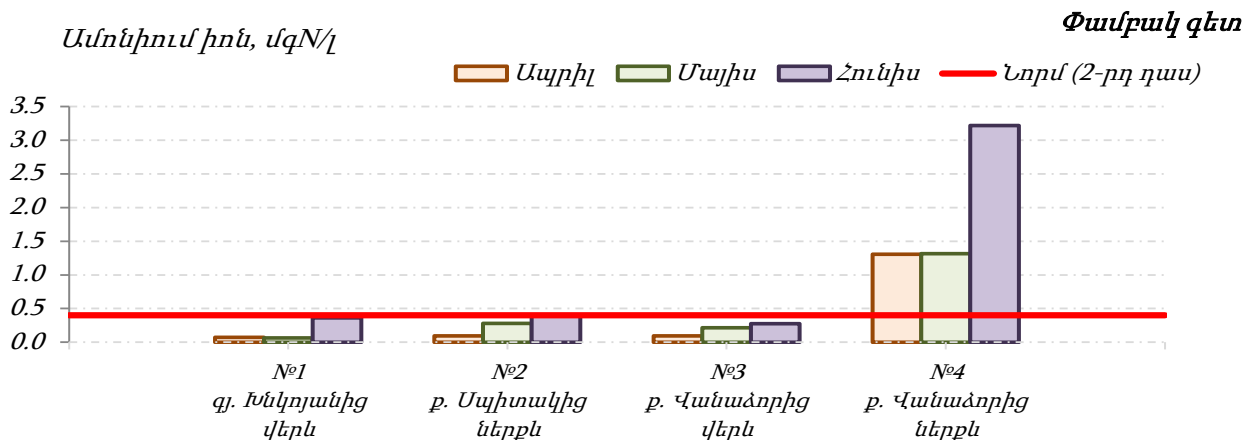
Ախթալա գետի ջրի որակը գետաբերանում երեք ամիսների ընթացքում գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս):

Գարգառ գետի ջրի որակը գետաբերանում ապրիլին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս), հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

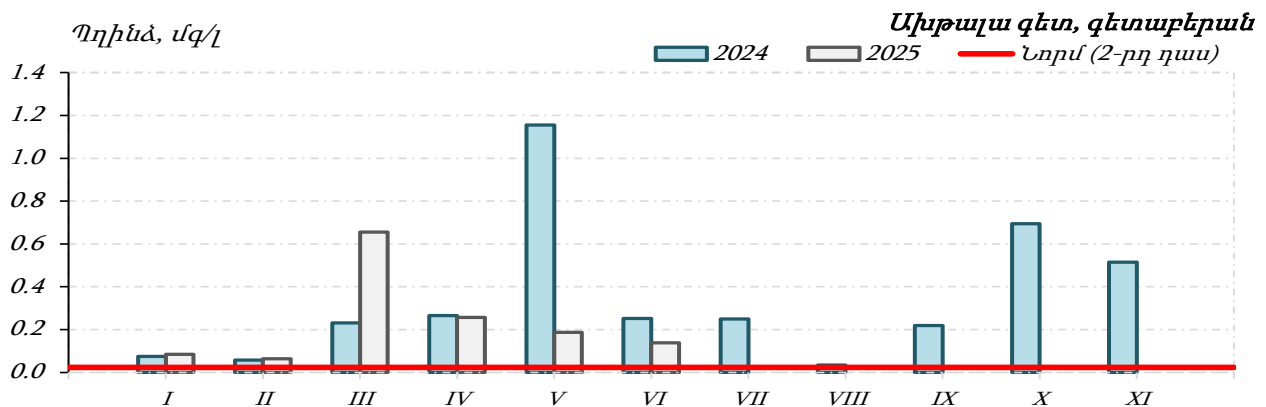
Շնող գետի ջրի որակը գետաբերանում երեք ամիսների ընթացքում գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս):

Աղստև գետի ջրի որակը Դիլիջան քաղաքից վերև և ներքև, Իջևան քաղաքից վերև և ներքև հատվածներում ապրիլին գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս), հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

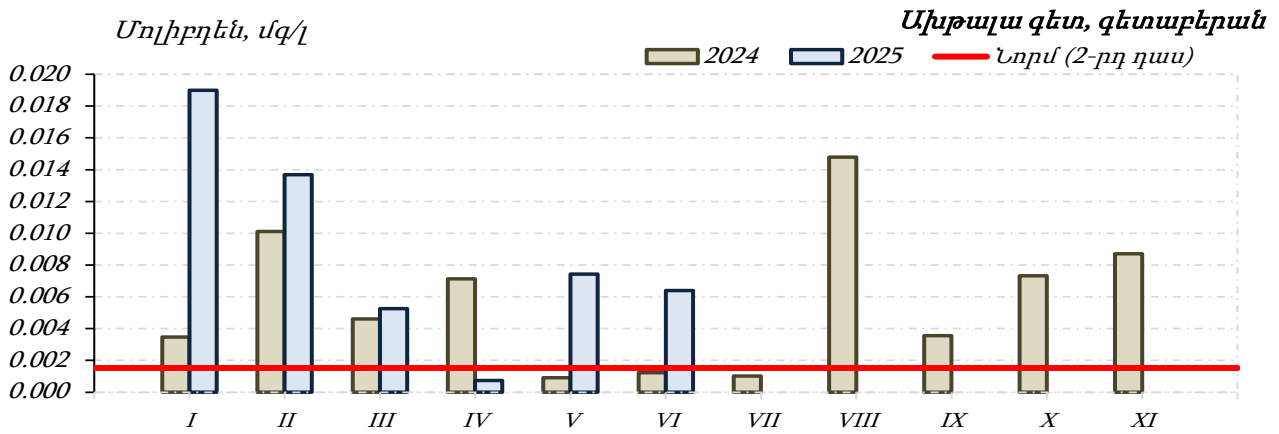
Գետիկ գետի ջրի որակը Վահան գյուղից վերև հատվածում ապրիլին գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս), հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), գետաբերանում ապրիլին և հունիսին ջրի որակը գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս):

Գծապատկեր 41. Փամբակ գետում ամոնիում իոնի կոնցենտրացիաները

Գծապատկեր 42. Ախթալա գետում պղնձի կոնցենտրացիաները

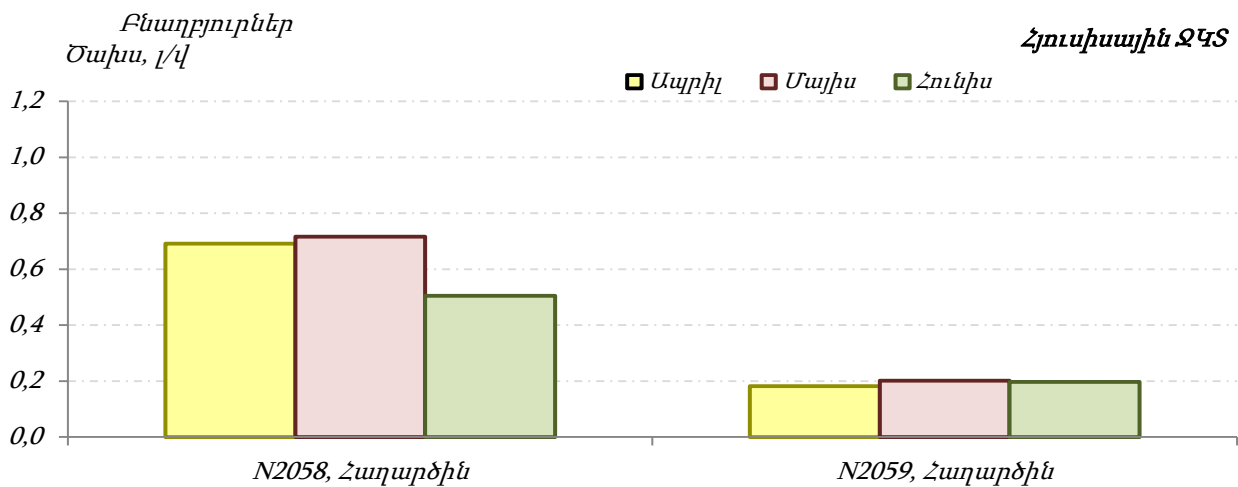
Գծապատկեր 43. Ախթալա գետում մոլիբդենի կոնցենտրացիաները

Ստորերկրյա ջրեր

Քանակական մոնիթորինգ

Հյուսիսային ՋԿՏ-ում ստորերկրյա ջրերի քանակական մոնիթորինգն իրականացվում է 2 բնաղբյուրում, որտեղ կատարվում են ջրի ջերմաստիճանի և ծախսի չափումներ: Դիտակետերը գտնվում են Դիլիջան համայնքի Հաղարծին գյուղում:

Ապրիլ-մայիս ամիսների ընթացքում N2058 դիտակետում ջրի ծախսը նվազել է՝ 0.69լ/վ-ից՝ հասնելով 0.51 լ/վ: N2059 դիտակետում դիտվել է ջրի ծախսի կայունացում՝ 0.20լ/վ սահմաններում:

Գծապատկեր 44. Հյուսիսային ՋԿՏ-ի բնաղբյուրներում ջրի ծախսերի փոփոխությունները

Որակական մոնիթորինգ

Ջրի որակի մոնիթորինգն իրականացվում է N2058 բնաղբյուրում, որտեղ հանքայնացման, նիտրատ, սուլֆատ և քլորիդ իոնների պարունակությունները չեն գերազանցել համապատասխան ՍԹԿ-ները:

Ախուրյանի ջրավազանային կառավարման տարածք
Մակերևութային ջրեր
Քանակական մոնիթորինգ

Ախուրյանի ՋԿՏ-ում մակերևութային ջրերի քանակն իրականացվում են 11 դիտակետում. այդ թվում՝ 12 գետային և 2 ջրամբարային: Օպերատիվ երկու դիտակետերի ջրի ելքերի վերաբերյալ միջին ամսական փաստացի տվյալները և նորմաների նկատմամբ շեղումները ներկայացված են Աղյուսակ 8-ում: Մեծամոր-Մեծամոր հիդրոլոգիական դիտակետում բոլոր երեք ամիսներին ջրի ելքերը զգալի ցածր են եղել նորմաներից, իսկ Ախուրյան-Ախուրիկ հիդրոլոգիական դիտակետում ապրիլին կազմել են նորմայի 65%-ը, մայիսին՝ 47%-ը և հունիսին՝ 53%-ը:

Աղյուսակ 8. Ախուրյանի ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի ելքը.

Գետ	Դիտակետ	Միջին ամսական ելքեր. մ³/վ								
		ապրիլ			մայիս			հունիս		
		փաստացի	նորմա	%	փաստացի	նորմա	%	փաստացի	նորմա	%
Ախուրյան	Ախուրիկ	10.2	15.7	65	5.40	11.5	47	3.41	6.41	53
Մեծամոր	Մեծամոր	3.18	29.5	11	3.08	20.5	15	2.02	15.2	13

Որակական մոնիթորինգ

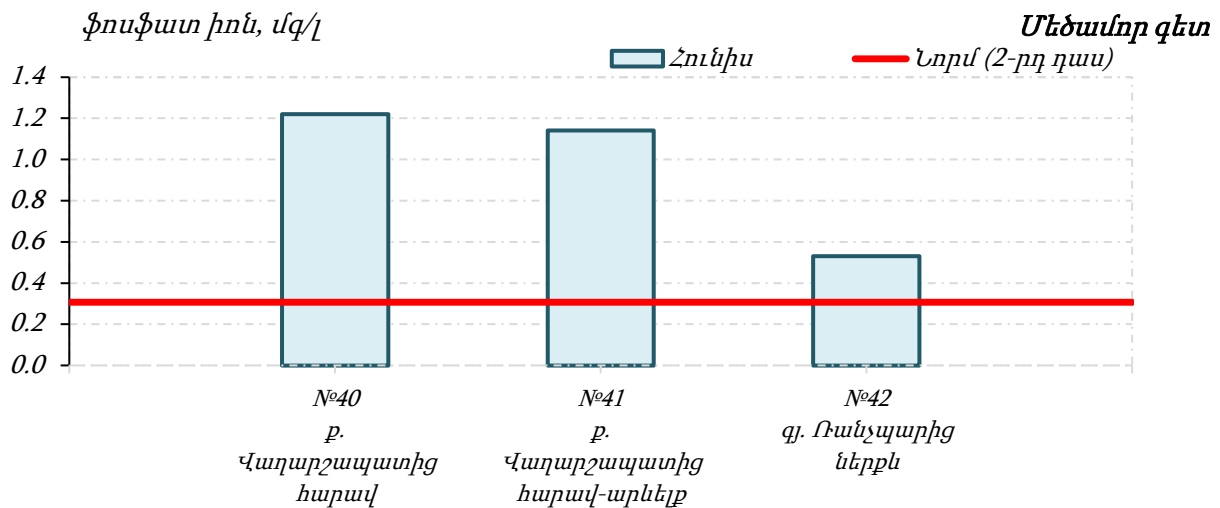
Ախուրյանի ՋԿՏ-ում ջրի որակի մոնիթորինգն իրականացվում է 11 դիտակետում:

Ախուրյան գետի ջրի որակը Ամասյա գյուղից ներքև հատվածում ապրիլին գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս), մայիսին և հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), Գյումրի քաղաքից վերև հատվածում ջրի որակը ապրիլին և մայիսին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), Գյումրի քաղաքից ներքև հատվածում՝ ապրիլին և մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս), Բազարան գյուղից ներքև հատվածում ջրի որակը ապրիլին և մայիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

Աշոցք գետի ջրի որակը Մուսայելյան գյուղից վերև հատվածում մայիսին և հունիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), գետաբերանի հատվածում՝ ապրիլին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), մայիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս), հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս):

Կարկաչուն գետի ջրի որակը երեք ամիսների ընթացքում գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս):

Մեծամոր գետի ջրի որակը Վաղարշապատ քաղաքից հարավ և հարավ-արևելք հատվածներում ապրիլին և հունիսին գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), Ռանչյար գյուղից ներքև հատվածում ջրի որակը ապրիլին գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս), մայիսին և հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

Գծապատկեր 45. Մեծամոր գետում ֆուֆատ իոնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները

Ստորերկրյա ջրեր

Քանակական մոնիթորինգ

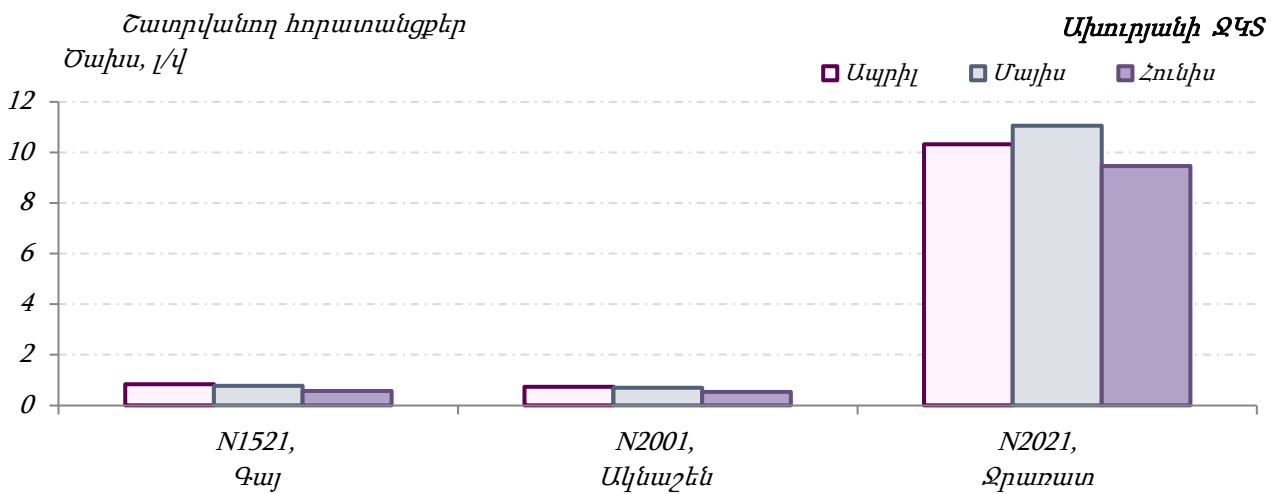
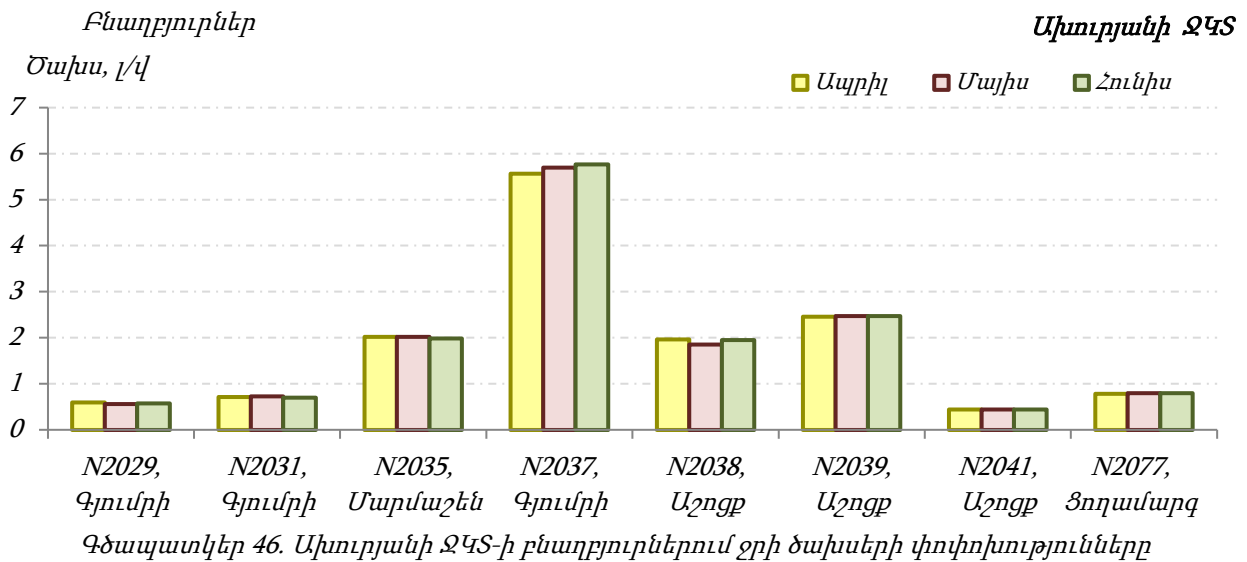
Ախուրյանի ՋԿՏ-ում ստորերկրյա ջրերի քանակական մոնիթորինգն իրականացվում է 37 դիտակետում, որտեղ կատարվում են ջրի ջերմաստիճանի, ծախսի և մակարդակի չափումներ:

Գայի N1521 և Ակնաշենի N2001 շատրվանող հորատանցքերում ապրիլ-հունիս ամիսներին դիտվել է ջրի ծախսերի և մակարդակների աստիճանական նվազում: Զրառատի N2021 դիտակետում ջրի մակարդակը եղել է կայուն, սակայն ծախսը նվազել է 0.86 լ/վ-ով: Հունիսին Ակնաշենի N2055 դիտակետում ջրի մակարդակը իջել է շուրջ 0.25 մետրով:

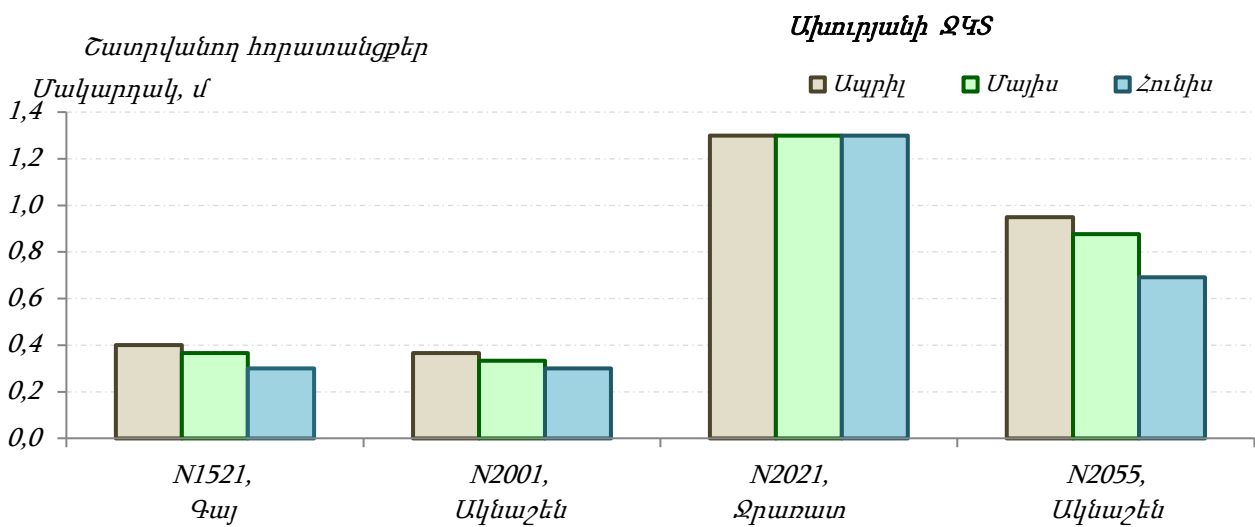
Արմավիրի մարզի Եղեգնուտի N105, Ակնաշենի N108, N198, Ապագայի N152, N2057, Վարդանաշենի N192, N1533, Արագածի N1537, Տարոնիկի N2018, N2026, Բամբակաշատի N2024, Հայկական N2025 և Մյասնիկյանի N2082 հորատանցքերում ջրի մակարդակը իջել է 0.08-0.79 մ-ի սահմաններում: Ապագայի N1818, Այգեշատի N2104 և Արտենիի N2081 դիտակետերում դիտվել է մակարդակի բարձրացում 0.18-0.46 մետրով: Մակարդակի կայուն արժեքներ դիտվել են Արմավիր N2103, Արագածավան N2080 և Արտամետ N2083 գյուղերի հորատանցքերում:

Ակնաշեն N199, Ապագա N2020, Լուսազյուղ 2022, Առափի N2042 և Ախուրյան N2043 գյուղերի գրունտային ջրհորներում նկատվել է ջրի մակարդակի իջեցում՝ 0.07-0.45 մետրով:

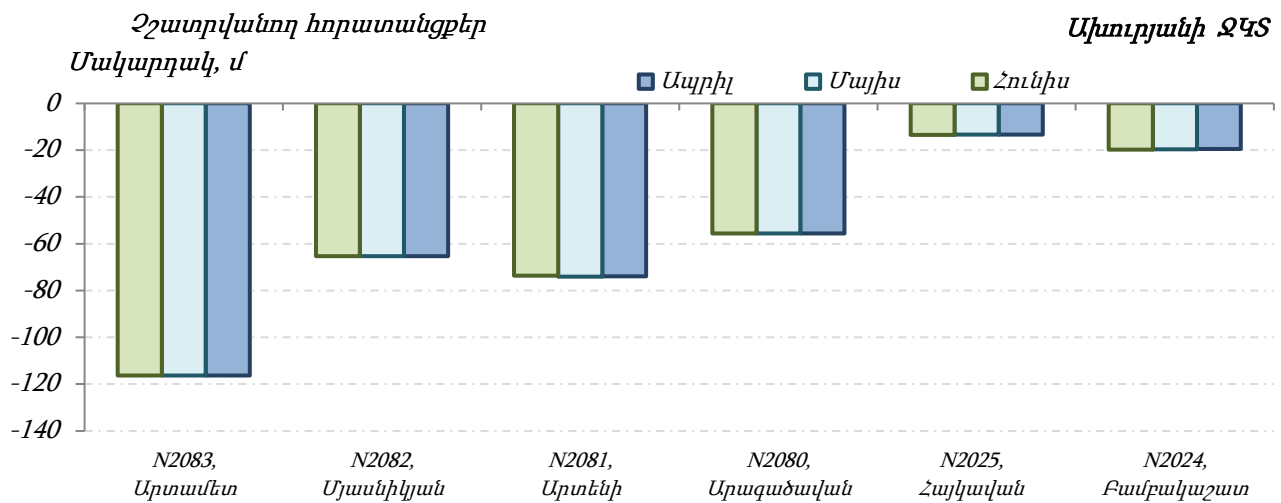
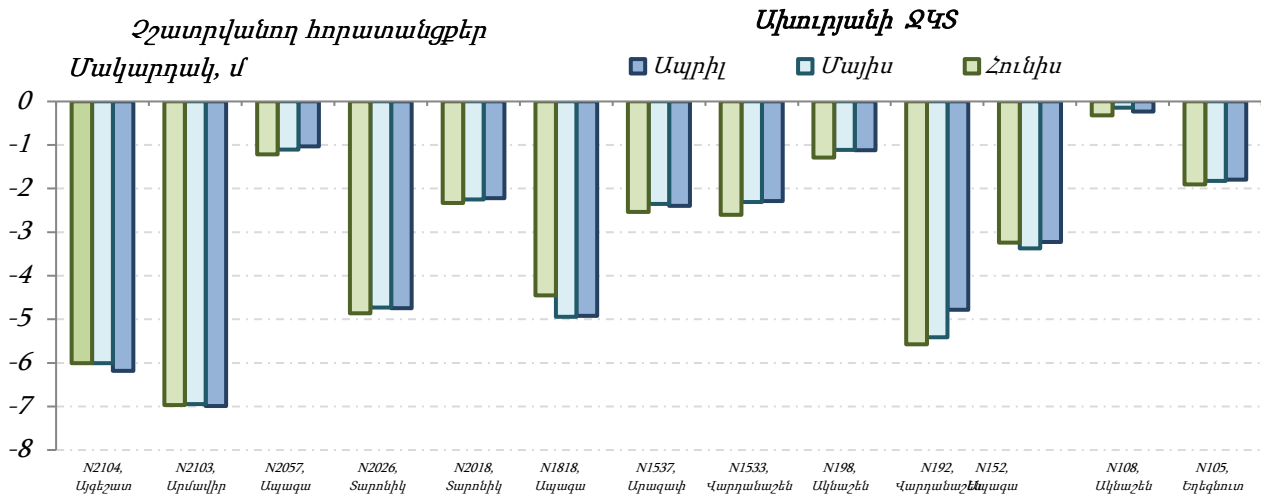
Ծախսի կայուն վիճակ նկատվել է Գյումրու N2029, N2031, Մարմաշենի N2035, Աշոցքի N2038, N2039, N2041 և Ցողամարզի N2077 աղբյուրներում: Գյումրու N2037 աղբյուրում ջրի ծախսը ավելացել է 0.21 լ/վ-ով:

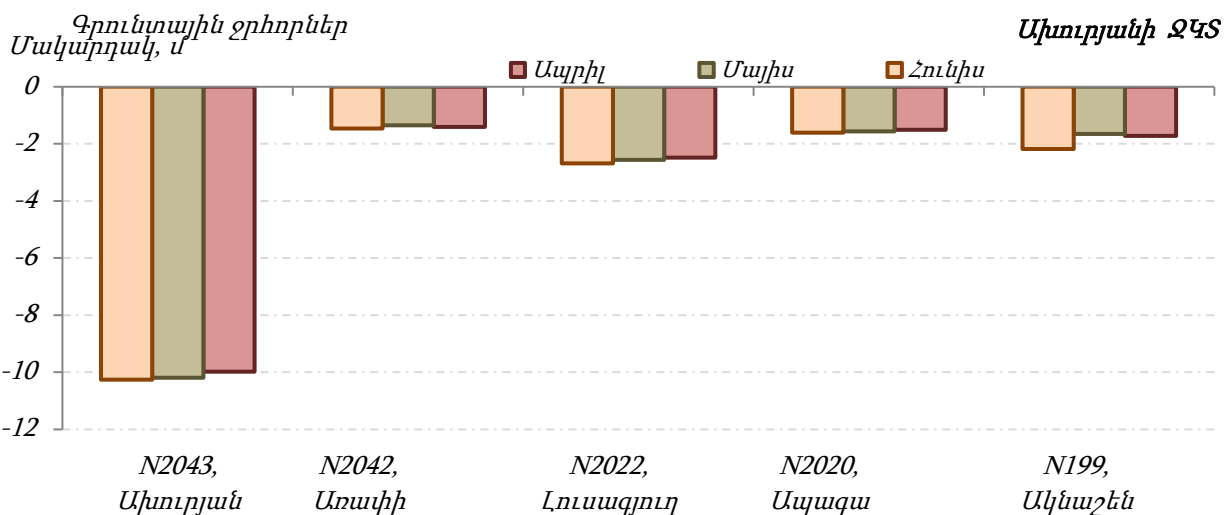
Գծապատկեր 47. Ախտորյանի ՁԿՏ-ի շատրվանոց հորատանցքերում ջրի ծախսերի փոփոխությունները

Գծապատկեր 48. Ախտորյանի ՁԿՏ-ի շատրվանոց հորատանցքերում ջրի մակարդակների փոփոխությունները

Գծապատկեր 49. Ախտորյանի ՋԿՏ-ի չշատրվանող հորատանցքերում ջրի մակարդակների փոփոխությունները

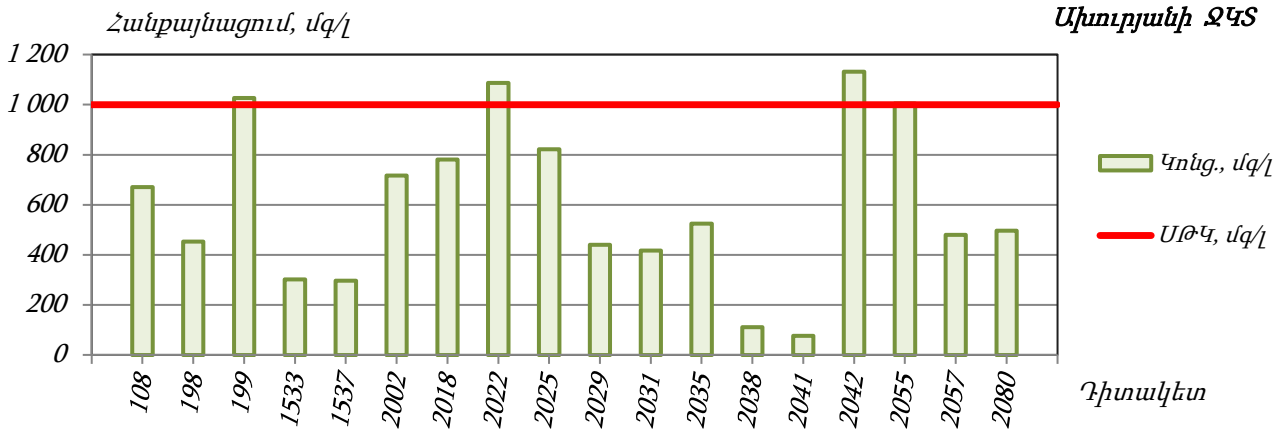
Գծապատկեր 50. Ախտորյանի ՋԿՏ-ի գրունտային ջրհորներում ջրի մակարդակների փոփոխությունները

Որակական մոնիթորինգ

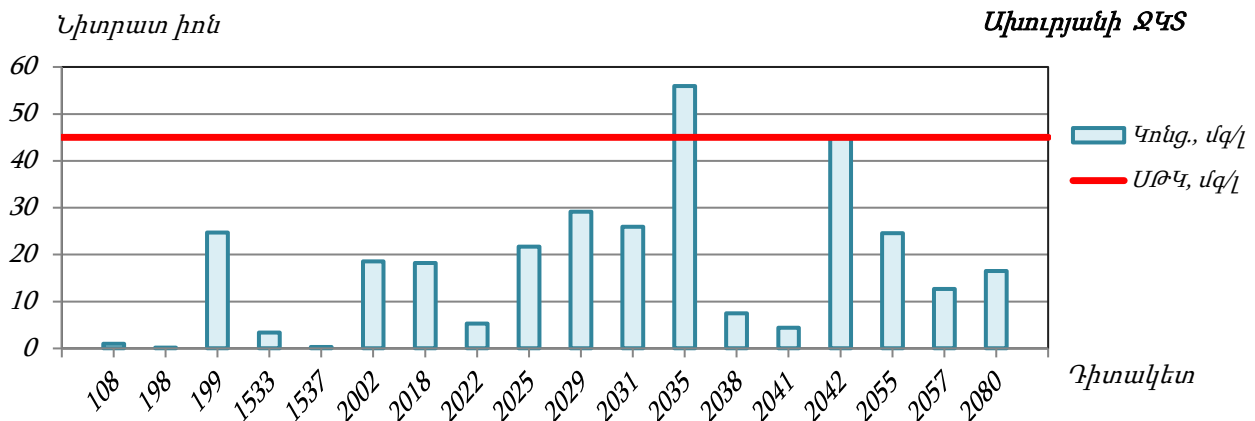
Ջրի որակի մոնիթորինգն իրականացվում է 18 դիտակետում:

Ակնաշեն N199 և Առափի N2042 գյուղերի գրունտային ջրհորներում, ինչպես նաև Ակնաշեն N2055 և Տարոնիկ N2002 գյուղերի շատրվանող հորատանցքերում հանքայնացումը գերազանցել է համապատասխան ՍԹԿ-ն:

Մարմաշեն գյուղի N2035 դիտակետում դիտվել է նիտրատ իոնի կոնցենտրացիայի գերազանցում համապատասխան ՍԹԿ-ից: Սուլֆատ և քլորիդ իոնների պարունակությունները չեն գերազանցել համապատասխան ՍԹԿ-ները:

Գծապատկեր 51. Ախուրյանի ՋԿՏ-ի ստորերկրյա ջրերի դիտակետերի հանքայնացումը

Գծապատկեր 52. Ախուրյանի ՋԿՏ-ի ստորերկրյա ջրերի դիտակետերում նիտրատ իոնի պարունակությունը

Հրազդանի ջրավազանային կառավարման տարածք
Մակերևութային ջրեր
Քանակական մոնիթորինգ

Հրազդանի ՋԿՏ-ում մակերևութային ջրերի քանակի դիտարկումներն իրականացվում են 16 հիդրոլոգիական դիտակետում. այդ թվում՝ 13 գետային. 2 ջրամբարային և մեկ 1 ջրանցքի: Օպերատիվ դիտակետերի դիտարկումներից ստացված ջրի ելքերի վերաբերյալ միջին ամսական փաստացի տվյալները և նորմաների նկատմամբ շեղումները որոշ դիտակետերի համար ներկայացված են Աղյուսակ 9-ում: Ապրիլ ամսին Հրազդան և Քասախ գետերում ջրի միջին ամսական փաստացի ելքերը ցածր են եղել նորմաներից կազմելով նորմայի 39-85%-ը, Մարմարիկ գետում եղել է նորմայի սահմաններում դրական շեղումով: Մայիս և հունիս ամիսներին ջրի ելքերը ցածր են եղել նորմաներից կազմելով 28-77%, իսկ Քասախ գետի Աշտարակ դիտակետում կազմել է նորմայի 102-106%-ը:

Աղյուսակ 9. Հրազդանի ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի ելքը.

Գետ	Դիտակետ	Միջին ամսական ելքեր. մ ³ /վ								
		ապրիլ			մայիս			հունիս		
		փաստացի	նորմա	%	փաստացի	նորմա	%	փաստացի	նորմա	%
Հրազդան	Հրազդան	17.0	20.1	85	20.2	28.0	72	9.19	11.9	77
Հրազդան	Արգել	4.80	8.03	60	4.12	7.79	53	3.24	4.43	73
Մարմարիկ	Հանքավան	4.94	4.00	124	3.41	7.66	45	0.95	3.37	28
Մարմարիկ	Աղավնաձոր	13.1	12.1	108	14.2	19.9	71	7.28	9.46	77
Քասախ	Վարդենիս	1.52	3.88	39	1.93	3.37	57	0.79	1.76	45
Քասախ	Աշտարակ	4.01	7.16	56	3.91	3.69	106	3.45	3.39	102

Որակական մոնիթորինգ

Հրազդանի ՋԿՏ-ում ջրի որակի մոնիթորինգն իրականացվում է 20 դիտակետում:

Քասախ գետի ջրի որակը Ապարան քաղաքից վերև հատվածում ապրիլին և մայիսին գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս), հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), Ապարան քաղաքից ներքև՝ ապրիլին և մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս), Աշտարակ քաղաքից վերև հատվածում ջրի որակը ապրիլին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), մայիսին և հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), Աշտարակ քաղաքից ներքև՝ երեք ամիսների ընթացքում՝ «միջակ» (3-րդ դաս), գետաբերանի հատվածում ջրի որակը ապրիլին և հունիսին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), մայիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս):

Գեղարոտ գետի ջրի որակը Արագած գյուղից վերև հատվածում մայիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս), գետաբերանի հատվածում՝ ապրիլին և մայիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

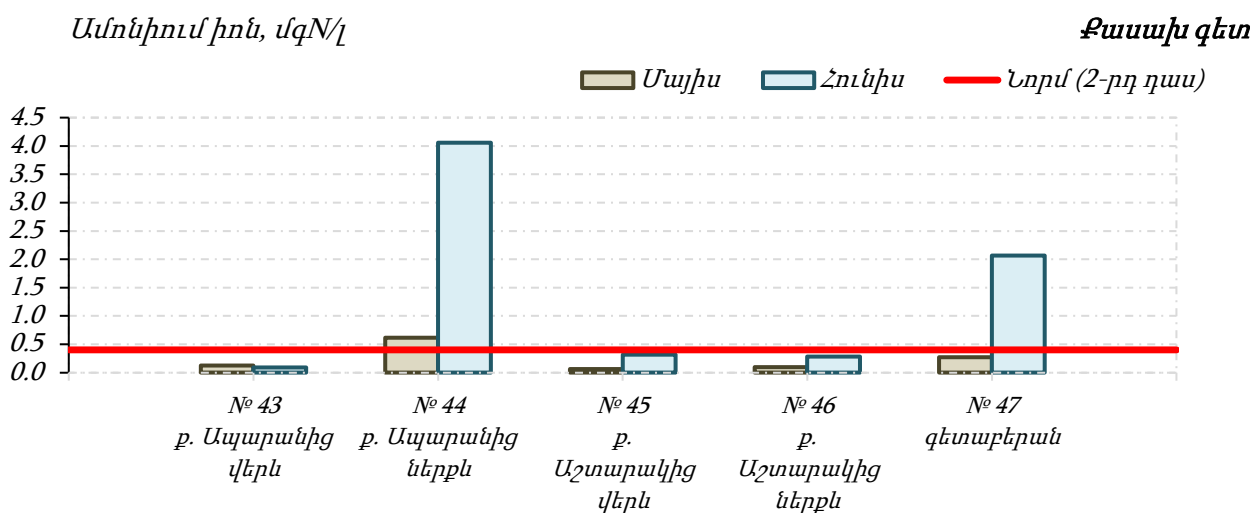
Շաղվարդ գետի ջրի որակը Փարպի գյուղից ներքև հատվածում ապրիլին և հունիսին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), մայիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս):

Հրազդան գետի ջրի որակը Քաղսի գյուղից ներքև և Արգել գյուղից ներքև հատվածներում ապրիլին գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս), հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), Արգնի ՀԷԿ-ից վերև հատվածում ջրի որակը ապրիլին և հունիսին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), Երևանից ներքև՝ Դարբնիկ գյուղի մոտ՝ ապրիլին՝

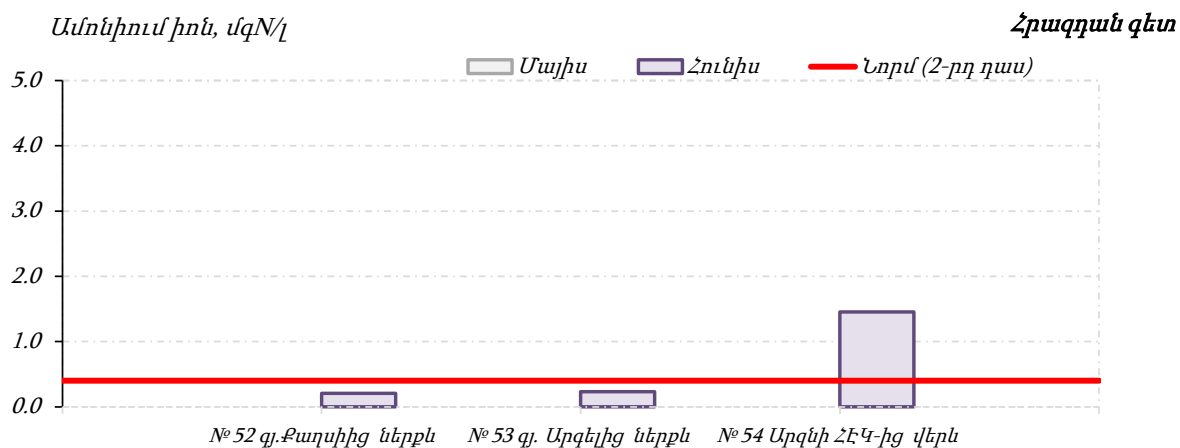
«անբավարար» (4-րդ դաս), մայիսին և հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս), գետաբերանի հատվածում ջրի որակը ապրիլին գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), Գեղանիստ գյուղի մոտ ջրի որակը ապրիլին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), մայիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս), Երևանյան լճի մուտքի մոտ՝ ապրիլին՝ «վատ» (5-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

Մարմարիկ գետի ջրի որակը Հանքավան գյուղից վերև հատվածում հունիսին գնահատվել է «լավ» (2-րդ դաս), գետաբերանում՝ ապրիլին՝ «վատ» (5-րդ դաս), հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

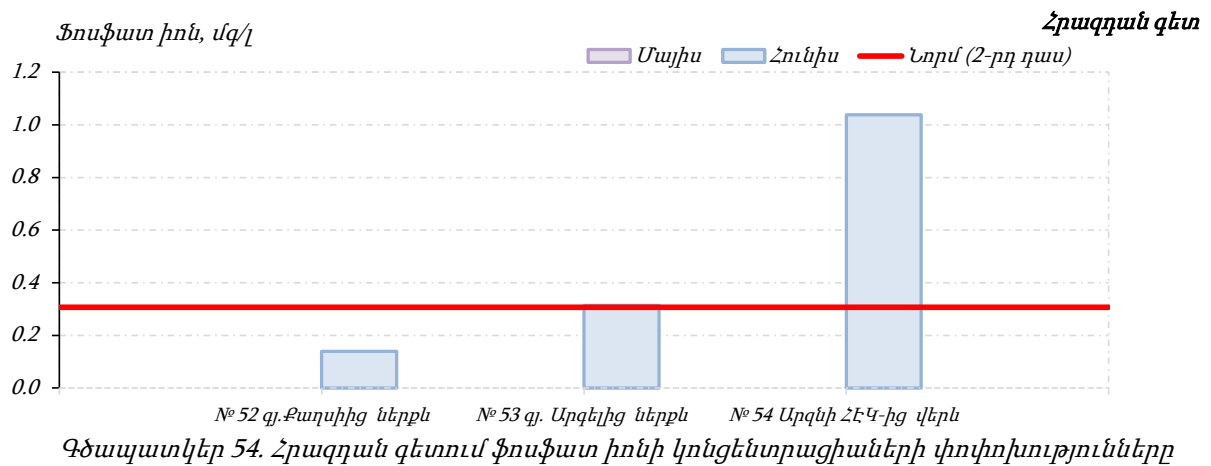
Ծաղկաձոր գետի ջրի որակը Ծաղկաձոր քաղաքից վերև հատվածում ապրիլին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), Ծաղկաձոր քաղաքից ներքև՝ ապրիլին և հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս):

Գծապատկեր 52. Քասախ գետում ամոնիում իոնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները
Ամոնիում իոն, մգN/լ

Գծապատկեր 53. Հրազդան գետում ամոնիում իոնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները

Ստորերկրյա ջրեր

Քանակական մոնիթորինգ

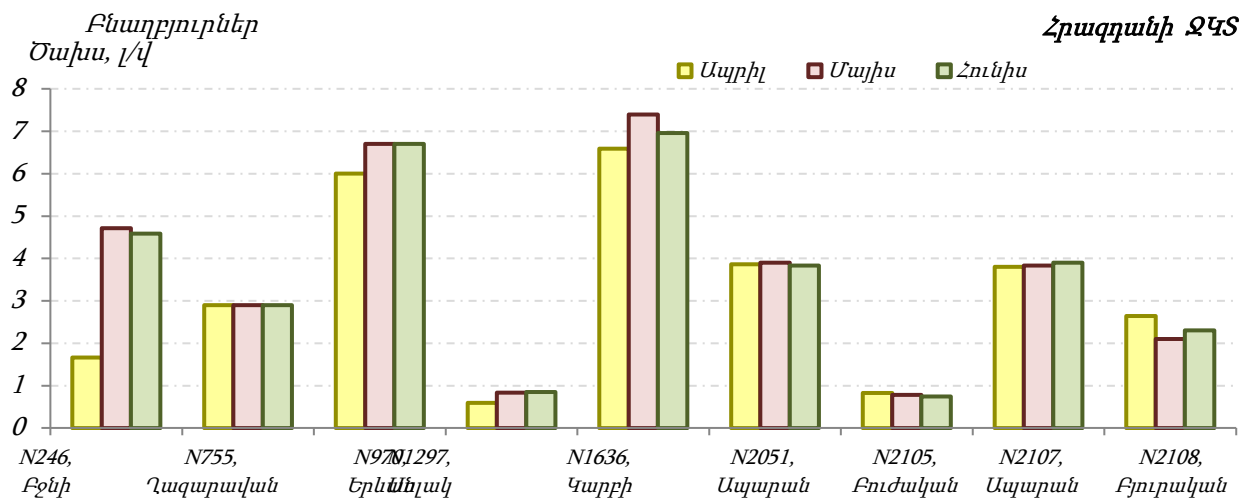
Հրազդանի ՋԿՏ-ում ստորերկրյա ջրերի քանակական մոնիթորինգն իրականացվում է 31 դիտակետում, որտեղ կատարվում են ջրի ջերմաստիճանի, ծախսի և մակարդակի չափումներ:

Մասիս քաղաքի N1519, Դաշտավան N1526 և Սիս N1535 գյուղերի շատրվանող հորատանցքերում դիտվել են ջրի ծախսի և մակարդակի կայուն արժեքներ: Ջրի մակարդակի կայուն արժեքների հետ մեկտեղ ծախսի նվազում դիտվել է Սիս N1536, N2003, Ջրահովիտ N2007 և Հովտաշեն N2053 գյուղերի դիտակետերում:

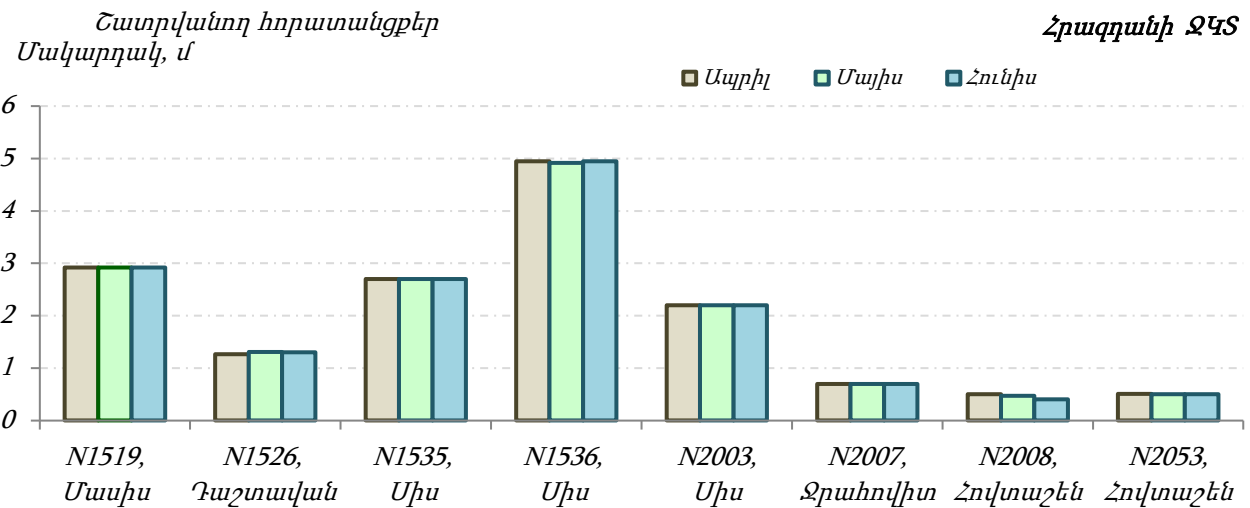
Սիս N78, Հայանիստ N2005, Գրիբոյեդով N2056, Արագած N2085, Աղավնատուն N2087, Լեռնամերձ N2088, Կարբի N2089 և Փարպի N2119 գյուղերի հորատանցքերում ապրիլ-հունիս ամիսներին դիտվել է ջրի մակարդակի իջեցում՝ 0.13-0.32մ տատանումներով: Մակարդակի աննշան բարձրացում՝ 0.15 մ-ով գրանցվել է Դոդս գյուղի N2086 հորատանցքում, իսկ Ջրահովիտի N2004 հորատանցքում նշված ամիսներին ջրի մակարդակը եղել է կայուն:

Նիգավան գյուղի N2010 գրունտային ջրհորում ջրի մակարդակն իջել է 0.17մ-ով իսկ Խորոնք N2023 և Նիգավան N2011 գյուղերի ջրհորներում՝ եղել են կայուն՝ աննշան տատանումներով:

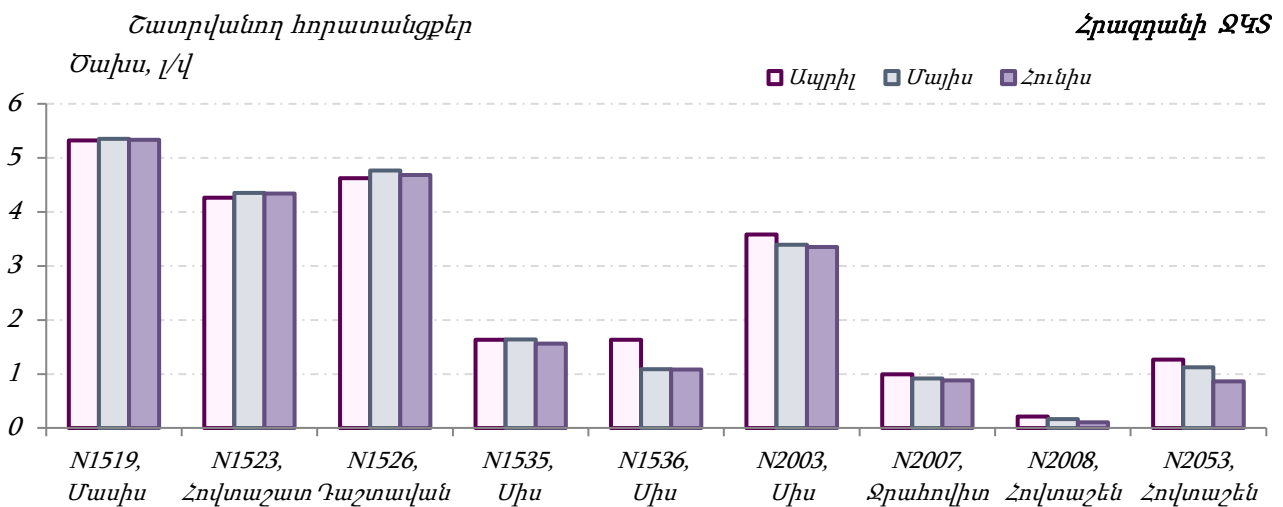
Ջրի կայուն ծախս դիտվել է Երևան 970, Ապարան 2051 քաղաքների և Ղազարավան գյուղի N755 աղբյուրներում: Ապարան քաղաքի N2107, Բջնի N246, Սուլակ N1297, Կարբի N1636 գյուղերի աղբյուրներում դիտվել է ջրի ծախսի ավելացում: Բուժական N2105 և Բյուրական 2108 գյուղերի աղբյուրներում ծախսը նվազել է 0.08-0.34 լ/վ-ով:

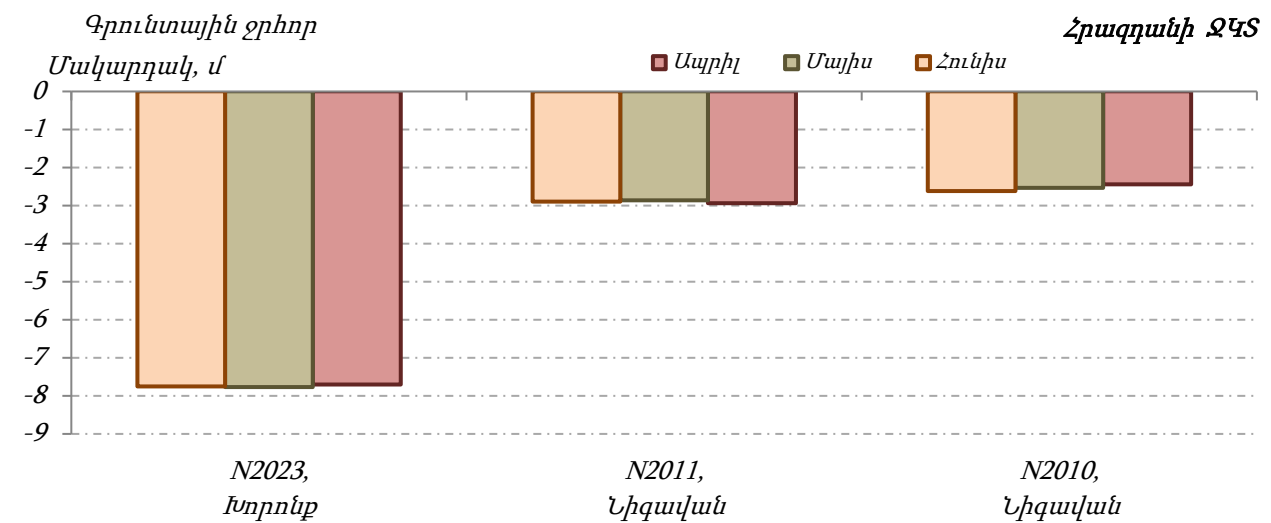
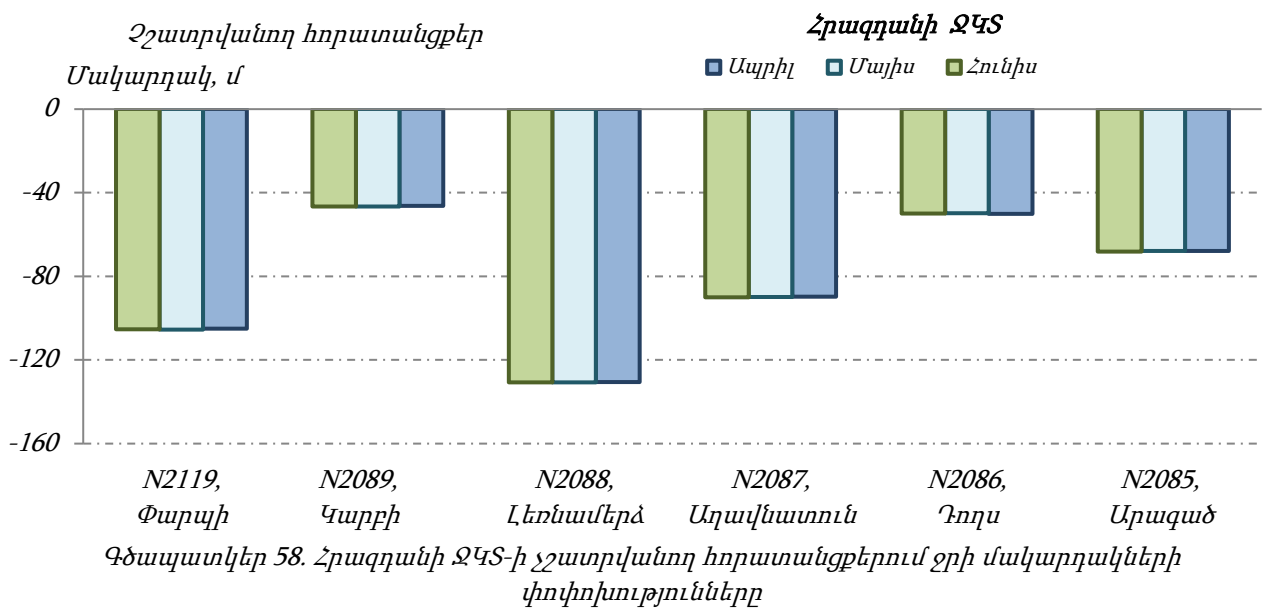
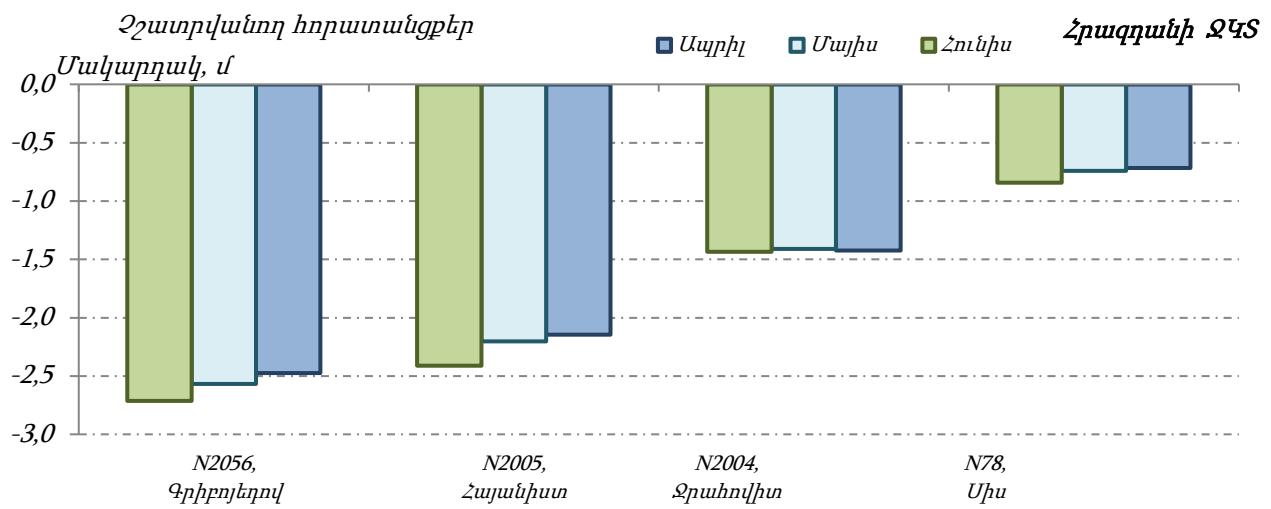
Գծապատկեր 55. Հրազդանի ՋԿՏ-ի բնադրյուններում ջրի ծախսերի փոփոխությունները

Գծապատկեր 56. Հրազդանի ՋԿՏ-ի շատրվանոց հորատանցքերում ջրի ծախսերի փոփոխությունները

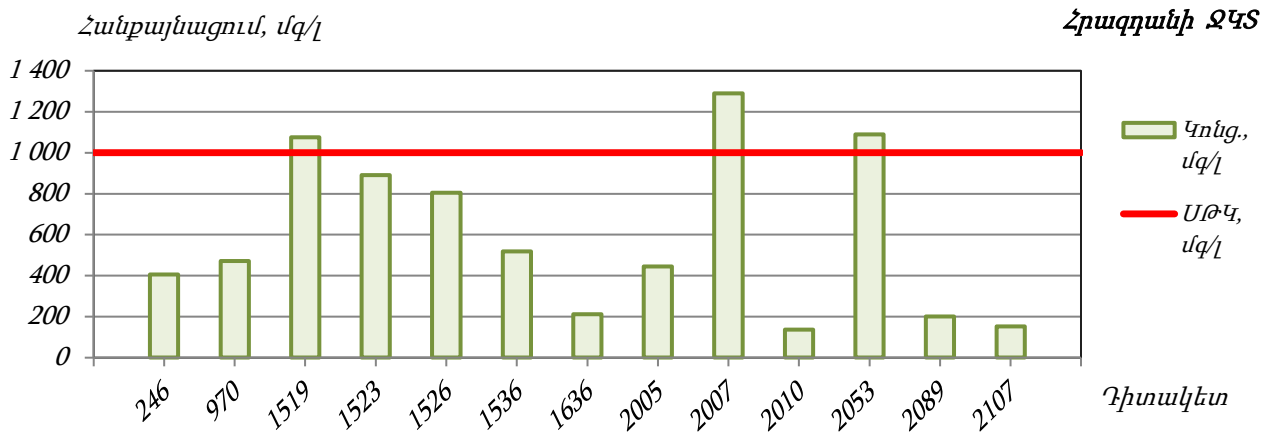
Գծապատկեր 57. Հրազդանի ՋԿՏ-ի շատրվանոց հորատանցքերում ջրի մակարդակների փոփոխությունները

Գծապատկեր 59. Հրազդանի ՋԿՏ-ի գրունտային ջրհորներում ջրի մակարդակների փոփոխությունները

Որակական մոնիթորինգ

Հրազդանի ՋԿՏ-ում ջրի որակի մոնիթորինգն իրականացվում է 13 դիտակետում: Մասիս քաղաքի N1519, Հովտաշեն N2053 և Ջրահովիտ N2007 գյուղերի շատրվանոդ հորատանցքերում հանքայնացումը գերազանցել է համապատասխան ՍԹԿ-ն: Հրազդանի ՋԿՏ-ի դիտակետերում նիտրատ, սուլֆատ և քլորիդ իոնների կոնցենտրացիաների գերազանցումներ համապատասխան ՍԹԿ-ներից չեն դիտվել:

Գծապատկեր 62. Հրազդանի ՋԿՏ-ի ստորերկրյա ջրերի դիտակետերի հանքայնացումը

Սևանի ջրավազանային կառավարման տարածք

Մակերևութային ջրեր

Քանակական մոնիթորինգ

Սևանի ՋԿՏ-ում մակերևութային ջրերի քանակն իրականացվում են 16 դիտակետում. այդ թվում՝ 11 գետային. 4 լճային (Սևանա լիճ) և 1 ջրանցքում: Որոշ օպերատիվ դիտակետերի դիտարկումներից ստացված ջրի ելքերի վերաբերյալ միջին ամսական փաստացի տվյալները և նորմաների նկատմամբ շեղումները ներկայացված են Աղյուսակ 10-ում: Ապրիլին ջրի միջին ամսական ելքերը կազմել են նորմաների 77-109%-ը, իսկ մայիս և հունիս ամիսներին հիմնականում նորմայից ցածր են եղել և կազմել են նորմաների՝ 31-89%-ը: Մարտունի գետի Գեղհովիտ դիտակետում ապրիլին և մայիսին ջրի միջին ամսական ելքերը բարձր են եղել նորմաներց կազմելով համապատասխանաբար նորմայի 157% և 111%-ը:

Աղյուսակ 10. Սևանի ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի ելքը.

Գետ	Դիտակետ	Միջին ամսական ելքեր. մ ³ /վ								
		ապրիլ			մայիս			հունիս		
		փաստացի	նորմա	%	փաստացի	նորմա	%	փաստացի	նորմա	%
Ձկնագետ	Ծովագյուղ	4.60	4.21	109	2.50	4.25	59	0.56	1.53	37
Մասրիկ	Ծովակ	4.47	5.23	85	5.59	6.26	89	2.64	3.80	69
Մարտունի	Գեղհովիտ	2.82	1.80	157	5.34	4.81	111	2.54	5.46	47
Արգիճի	Վ. Գետաշեն	11.2	14.6	77	8.01	20.8	39	2.91	9.50	31
Գավառագետ	Նորատուս	5.05	4.98	101	4.81	6.55	73	3.24	4.44	73

Որակական մոնիթորինգ

Սևանի ՋԿՏ-ում ջրի որակի մոնիթորինգն իրականացվում է 18 դիտակետում:

Ձկնագետ գետի ջրի որակը Սեմյոնովկա գյուղից վերև հատվածում հունիսին գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս), գետաբերանում՝ հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս), հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

Մասրիկ գետի ջրի որակը գետաբերանում ապրիլին և մայիսին գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս), հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

Մոթք գետի ջրի որակը գետաբերանում ապրիլին և մայիսին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս):

Կարճաղբյուր գետի ջրի որակը Ախպրաձոր գյուղից վերև հատվածում հունիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), գետաբերանում՝ երեք ամիսների ընթացքում՝ «միջակ» (3-րդ դաս):

Վարդենիս գետի ջրի որակը Վարդենիկ գյուղից վերև հատվածում հունիսին գնահատվել է «լավ» (2-րդ դաս), գետաբերանում՝ ապրիլին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), մայիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս):

Մարտունի գետի ջրի որակը Գեղհովիտ գյուղից վերև հատվածում հունիսին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), գետաբերանում՝ ապրիլին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), մայիսին և հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս):

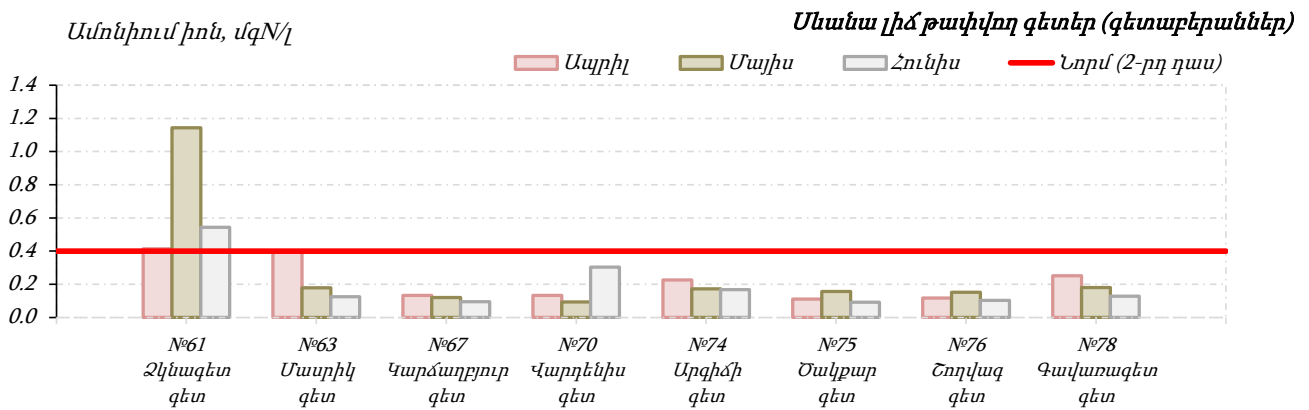
Արգիճի գետի ջրի որակը Լեռնահովիտ գյուղից վերև հատվածում հունիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), գետաբերանում՝ երեք ամիսների ընթացքում՝ «միջակ» (3-րդ դաս):

Ծակքար գետի ջրի որակը գետաբերանում ապրիլին և հունիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին՝ «լավ» (2-րդ դաս):

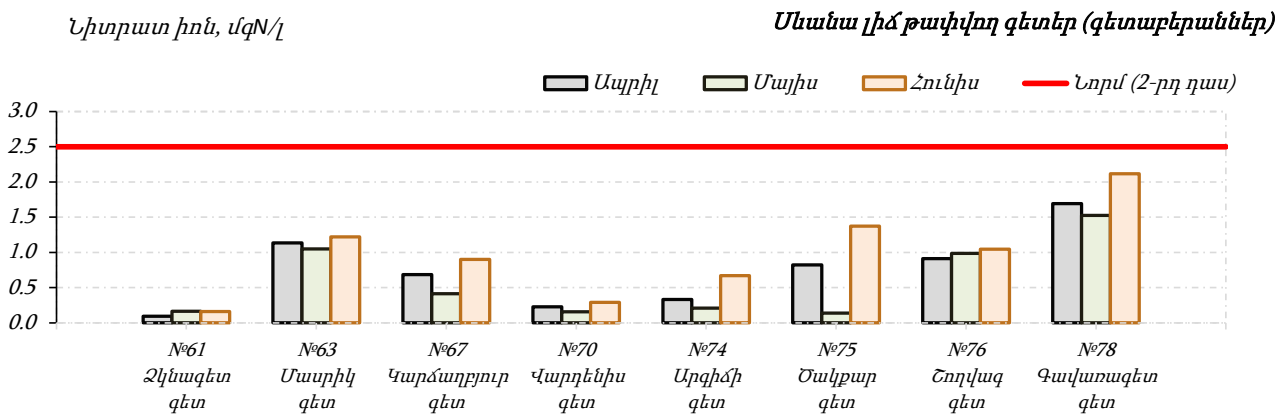
Շողվազ գետի ջրի որակը գետաբերանում երեք ամիսների ընթացքում գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս):

Գավառագետ գետի ջրի որակը Ծաղկաշեն գյուղից վերև հատվածում հունիսին գնահատվել է «լավ» (2-րդ դաս), գետաբերանում՝ ապրիլին և հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

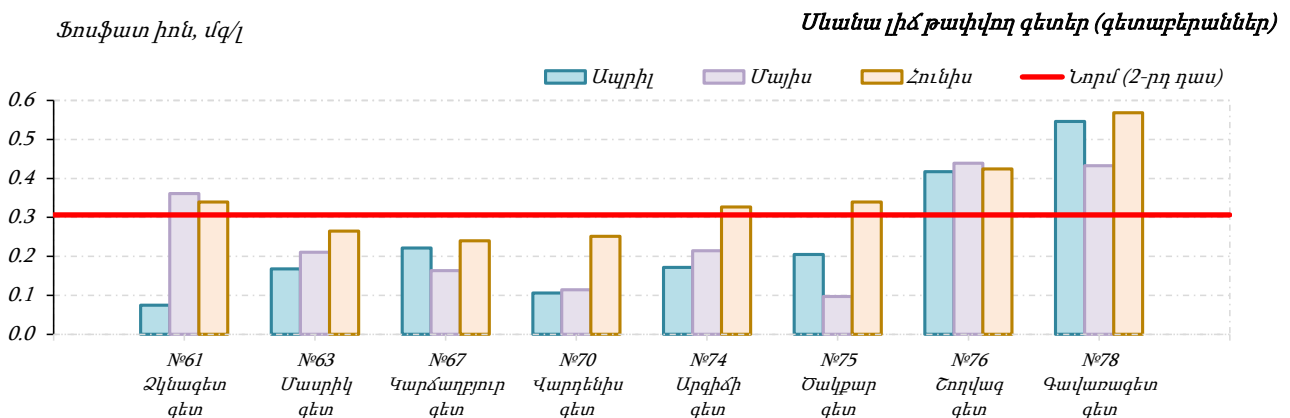
Արփա-Սևան ջրատարի ջրի որակը Ծովինար գյուղից հարավ-արևելք հատվածում երեք ամիսների ընթացքում գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս):

Գծապատկեր 60. Սևանա լիճ թափվող գետերի գետաբերաններում ամոնիում իոնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները

Գծապատկեր 61. Սևանա լիճ թափվող գետերի գետաբերաններում նիտրատ իոնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները

Գծապատկեր 62. Սևանա լիճ թափվող գետերի գետաբերաններում ֆոսֆատ իոնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները

Ստորերկրյա ջրեր

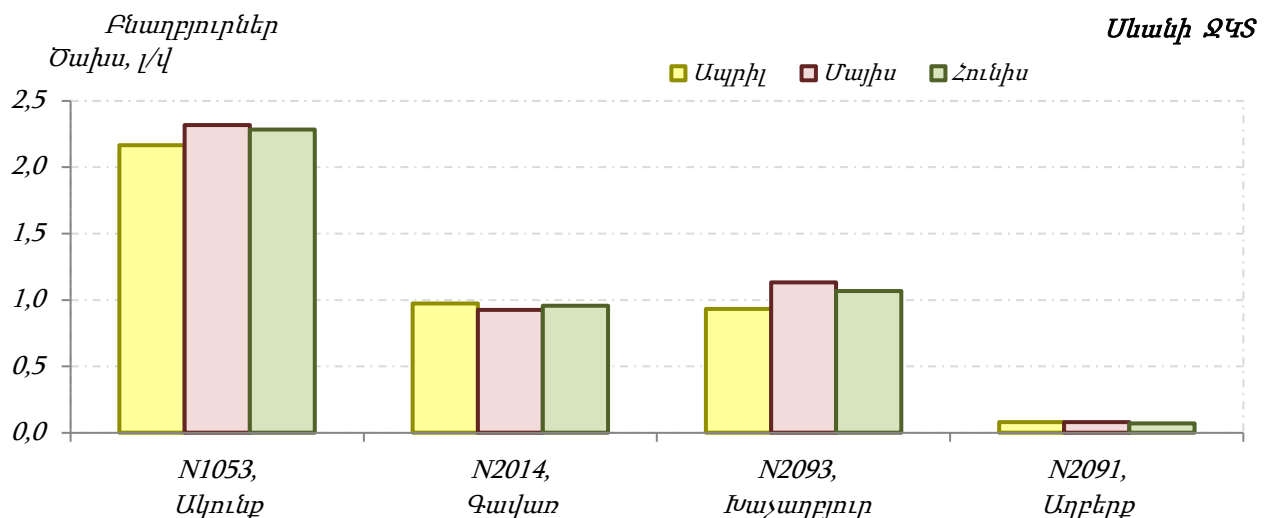
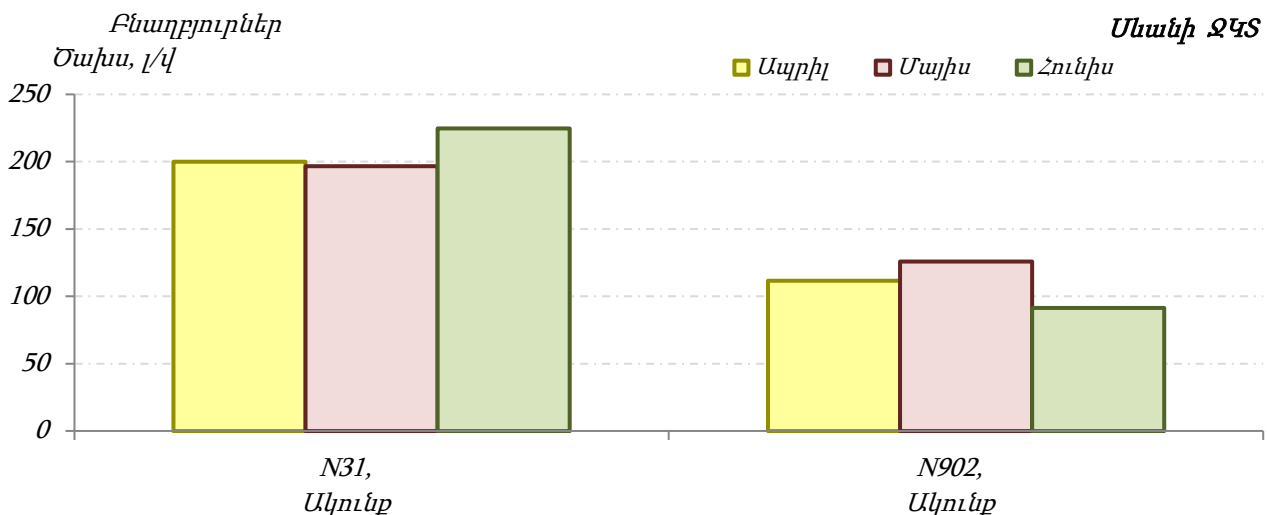
Քանակական մոնիթորինգ

Սևանի ՋԿՏ-ում ստորերկրյա ջրերի քանակական մոնիթորինգն իրականացվում է 14 դիտակետում, որտեղ կատարվում են ջրի ջերմաստիճանի, ծախսի և մակարդակի չափումներ:

Վարդենիս քաղաքի N1809, N1812 և Դարանակ բնակավայրի N2095 շատրվանոց հորատացքերում ապրիլ-հունիս ամիսներին դիտվել է ջրի ծախսի և մակարդակի ավելացում: Կայուն ծախսի և մակարդակի արժեքներ գրանցվել են Վարդենիս քաղաքի N1811 և Վաղաշեն գյուղի N2090 դիտակետերում: Վարդենիս քաղաքի N1810 և Գանձակ գյուղի N2013 շատրվանոց հորատանցքերում ջրի ծախսը նվազել է համապատասխանաբար 0.14 և 0.54 մետրով:

Ակունք N31, N1053 և Խաչաղբյուր N2091 գյուղերի աղբյուրներում ջրի ծախսը ավելացել է 0.12-24.7 լ/վ սահմաններում: Ծախսի կայուն արժեքներ դիտվել են Գավառ քաղաքի N2014 և Աղբերք գյուղի N2091 աղբյուրներում:

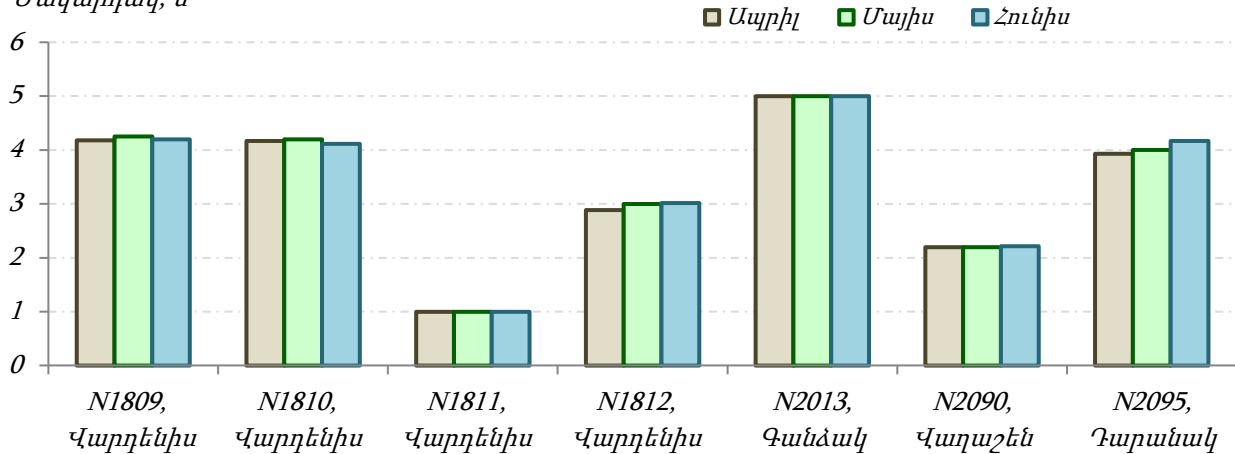
Ակունք գյուղի N902 աղբյուրում ջրի ծախսը նվազել է 20.3 լ/վ-ով:

Գծապատկեր 63. Սևանի ՋԿՏ-ի բնաղբյուրներում ջրի ծախսերի փոփոխությունները

Շատրվանոց հորատանցքեր
Մակարդակ, մ

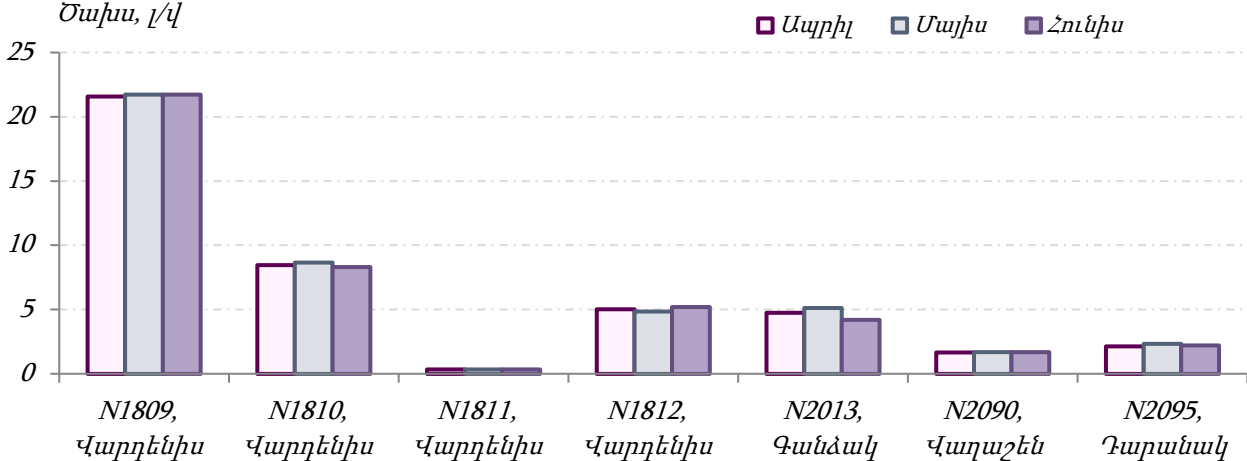
Սևանի ՋԿՏ

Գծապատկեր 64. Սևանի ՋԿՏ-ի շատրվանոց հորատանցքերում ջրի մակարդակների փոփոխությունները

Շատրվանոց հորատանցքեր
Ծախս, լ/վ

Սևանի ՋԿՏ

Գծապատկեր 65. Սևանի ՋԿՏ-ի շատրվանոց հորատանցքերում ջրի ծախսերի փոփոխությունները

Որակական մոնիթորինգ

Ջրի որակի մոնիթորինգն իրականացվում է Սևանի ՋԿՏ-ի 8 դիտակետում: Հանքայնացման, նիտրատ, սուլֆատ և քլորիդ իոնների պարունակությունները չեն գերազանցել համապատասխան ՍԹԿ-ները:

Սևանա լճ

2025թ. 2-րդ եռամսյակում Սևանա լճի ջրի քանակական մոնիթորինգն իրականացվել է 4 դիտակետում՝ (Սևանա թերակղզի, Շորժա, Կարճաղբյուր, Մարտունի): Հիդրոդերևութաբանական տվյալների հիման վրա կազմվել է Սևանա լճի ապրիլ, մայիս և հունիս ամիսների ջրային հաշվեկշիռը:

2025թ. ապրիլի 1-ին Սևանա լճի մակարդակը կազմել է 1900.40 մ, որը նախորդ տարվա նույն օրվա համեմատությամբ բարձր է եղել 16 սմ-ով: 2025թ. հունիսի 30-ին լճի մակարդակը կազմել է 1900.69 մ, որը նախորդ տարվա նույն օրվա համեմատությամբ բարձր է եղել 3 սմ-ով: 2025թ. ապրիլի 1-ից մինչև հունիսի 30-ը լճի մակարդակը բարձրացել է 29 սմ-ով: Սևանա լճի 2025թ. առավելագույն մակարդակը դիտվել է հունիսի 6-8-ը և կազմել 1900.77 մ:

2025թ. ապրիլի 1-ին Սևանա լճի մակերեսը կազմել է 1277.559 կմ², ծավալը 38.0493 կմ³, իսկ հունիսի 30-ին համապատասխանաբար՝ 1280.311 կմ² և 38.4202 կմ³:

Արփա-Սևան ջրատարով Սևանա լիճ տեղափոխված ջրի ծավալը ապրիլ ամսին կազմել է 33.852 մլն մ³, մայիսին՝ 46.840 մլն մ³, հունիսին՝ 7.704 մլն մ³:

2025թ. հունիսի 6-ից Սևանա լճից սկսվել է իրականացվել ոռոգման նպատակով ջրառ, և լճից բացթողնված ջրի գումարային ծավալը ըստ Հրազդան ՀԷԿ-ի ուղղաթեք ջրանցքի Գեղամավան դիտակետի հունիս ամսին կազմել է 39.964 մլն. խոր.մ:

Աղյուսակ 11. Սևանա լճի ջրային հաշվեկշիռը 2025թ. 2-րդ եռամսյակում

Ապրիլ

Ջրային հաշվեկշռի տարրերը	Ընդամենը (մլն. մ³)				Բազմամյա բնութագրեր (մլն.մ³) 1961–2024թթ.		
	Ըստ տասնօրյակների			Ամսվա ընթացքում	Նվազ.	միջին	Առավ.
	1	2	3				
ՄՈՒՏՔ							
Լիճը թափվող գետերով	36.3	30.1	48.35	114.75	42.0	128.1	320.0
Արփա-Սևան ջրատարով մուտք գործած ջրի ծավալը, այդ թվում ստորերկրյա ներհոսքը	11.6	9.77	12.48	33.85	1.60	32.1	56.3
Տեղումները լճի մակերևույթի վրա	13.9	15.1	38.1	67.1	19.1	54.4	118.2
Ստորերկրյա հոսք	2.60	2.60	2.60	7.80	2.80	5.60	7.90
Ընդամենը	64.40	57.57	101.53	223.50	103.6	215.6	379.3
ԵԼՔ							
Հրազդան գետով	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	7.49	89.0
Գոլորշացում լճի մակերևույթից	12.1	13.0	12.0	37.1	3.40	39.0	106.0
Ստորերկրյա հոսք	0.40	0.40	0.40	1.20	0.40	1.10	1.40
Ընդամենը	12.5	13.4	12.4	38.3	3.80	49.9	121.5
Կուտակում (նվազում)	38.2	63.8	76.4	178.4	0.00	157.7	288.3
Բացարձակ անկապք	13.70	-19.63	12.73	6.80		8.30	
Հարաբերական անկապք %	21.3	25.4	12.5	3.04	0.10	5.00	40.5

Բնութագրեր	Լճի մակարդակը, մ	Լճի մակերեսը, կմ ²	Լճի ծավալը, կմ ³
Ամսվա առաջին օրը	1900.40	1277.559	38.0493
Ամսվա վերջին օրը	1900.54	1278.891	38.2277
Միջին ամսական	1900.46	1278.130	38.1258

Մակարդակի փոփոխությունը ամսվա ընթացքում 0.14 (մ)

Մակարդակի փոփոխությունը 01.01.25 30.04.25 ընթացքում 0.15 (մ)

30.04.25 և 30.04.24 մակարդակի տարբերությունը 0.19 (մ)

Մայիս

Ջրային հաշվեկշռի տարրերը	Ընդամենը (մլն. մ³)				Բազմամյա բնութագրեր (մլն.մ³) 1961–2024թթ.		
	Ըստ տասնօրյակների			Ամսվա ընթացքում	Նվազ.	միջին	Առավ.
	1	2	3				
ՄՈՒՏՔ							
Լիճք թափվող գետերով	45.59	40.02	32.96	118.57	70.6	178.5	341.0
Արփա-Սևան ջրատարով մուտք գործած ջրի ծավալը, այդ թվում ստորերկրյա ներհոսքը	16.23	16.09	14.52	46.84	1.70	44.4	63.8
Տեղումները լճի մակերևույթի վրա	12.2	32.4	12.0	56.6	33.4	72.7	131.7
Ստորերկրյա հոսք	2.60	2.60	2.70	7.90	3.30	5.70	7.90
Ընդամենը	76.62	91.11	62.18	229.91	165.3	288.5	463.4
ԵԼՔ							
Հրազդան գետով	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	12.0	94.6
Գոլորշացում լճի մակերևույթից	13.2	18.6	27.3	59.1	23.0	52.5	82.2
Ստորերկրյա հոսք	0.40	0.40	0.40	1.20	0.50	1.10	1.70
Ընդամենը	13.6	19.0	27.7	60.3	23.5	67.1	144.8
Կուտակում (նվազում)	89.9	102.7	51.3	243.9	25.8	221.3	454.6
Բացարձակ անկապք	-26.88	-30.59	-16.82	-74.29		1.30	
Հարաբերական անկապք %	26.0	25.1	21.3	24.4	0.10	4.60	22.9

Բնութագրեր	Լճի մակարդակը, մ	Լճի մակերեսը, կմ²	Լճի ծավալը, կմ³
Ամսվա առաջին օրը	1900.55	1278.986	38.2405
Ամսվա վերջին օրը	1900.74	1280.785	38.4844
Միջին ամսական	1900.66	1280.027	38.3817

Մակարդակի փոփոխությունը ամսվա ընթացքում 0.19 (մ)
 Մակարդակի փոփոխությունը 01.01.25 31.05.25 ընթացքում 0.35 (մ)
 31.05.25 և 31.05.24 մակարդակի տարբերությունը 0.18 (մ)

Հունիս

Ջրային հաշվեկշռի տարրերը	Ընդամենը (մլն. մ³)				Բազմամյա բնութագրեր (մլն.մ³) 1961–2024թթ.		
	Ըստ տասնօրյակների			Ամսվա ընթաց- քում			
	1	2	3		Նվազ.	միջին	Առավ.
ՄՈՒՏՔ							
Լիճք թափվող գետերով	20.89	16.26	12.96	50.11	36.6	107.9	225.0
Արփա-Սևան ջրատարով մուտք գործած ջրի ծավալը, այդ թվում ստորերկրյա ներհոսքը	4.80	2.16	0.74	7.70	0.00	34.3	55.7
Տեղումները լճի մակերևույթի վրա	32.2	5.40	6.80	44.4	4.80	71.9	136.0
Ստորերկրյա հոսք	2.60	2.60	2.60	7.80	3.00	5.70	7.80
Ընդամենը	60.49	26.42	23.10	110.01	76.28	209.5	355.7
ԵԼՔ							
Հրազդան գետով	6.34	17.66	15.96	39.96	0.18	45.7	120.9
Գոլորշացում լճի մակերևույթից	26.1	32.9	41.1	100.1	36.9	90.7	153.7
Ստորերկրյա հոսք	0.40	0.40	0.40	1.20	0.40	1.10	1.70
Ընդամենը	32.84	50.96	57.46	141.26	65.6	136.5	222.5
Կուտակում (նվազում)	12.8	-51.4	-38.5	-77.1	-128.4	77.8	240.7
Բացարձակ անկապք	14.85	26.86	4.14	45.85		-4.50	
Հարաբերական անկապք %	24.5	34.5	6.72	24.5	0.40	4.70	30.0

Բնութագրեր	Լճի մակարդակը, մ	Լճի մակերեսը, կմ²	Լճի ծավալը, կմ³
Ամսվա առաջին օրը	1900.75	1280.879	38.4973
Ամսվա վերջին օրը	1900.69	1280.311	38.4202
Միջին ամսական	1900.73	1280.690	38.4716

Մակարդակի փոփոխությունը ամսվա ընթացքում -0.06 (մ)
Մակարդակի փոփոխությունը 01.01.25 30.06.25 ընթացքում 0.30 (մ)
30.06.25 և 30.06.24 մակարդակի տարբերությունը 0.03 (մ)

Սևանա լճի ջրի որակական մոնիթորինգն իրականացվել է Փոքր և Մեծ Սևանների 3 դիտակետում՝ տարբեր խորության շերտերում: Սևանա լճի ջրի որակի գնահատումն իրականացվում է ՀՀ կառավարության 2011 թվականի հունվարի 27-ի N75-Ն որոշման Հավելված 12.1-ի համաձայն:

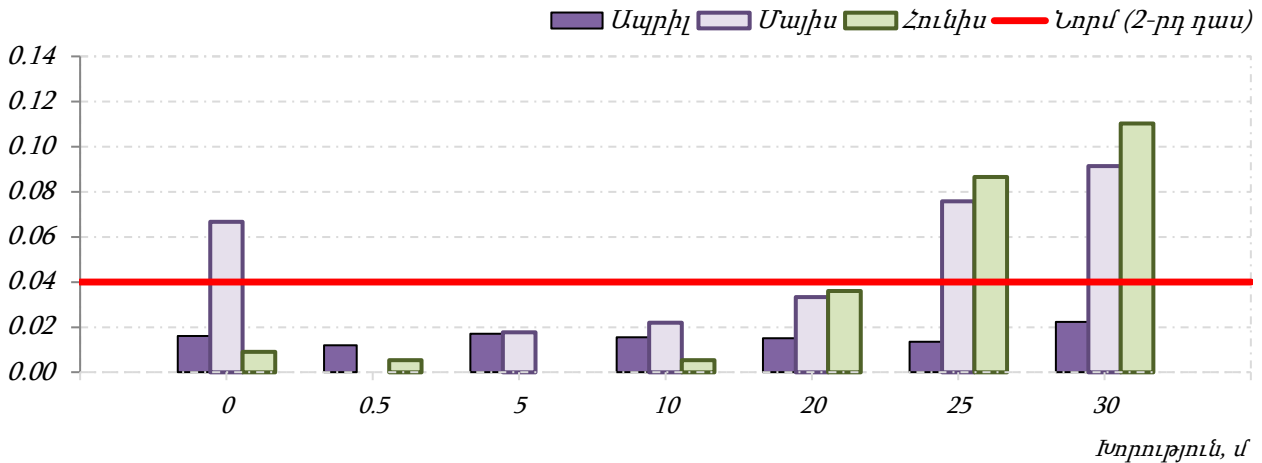
Մեծ Սևանի 22-րդ կայանի մոտ մակերևութային շերտում ջրի որակը երեք ամիսների ընթացքում գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), 0.5մ խորության շերտում ջրի որակը ապրիլին և հունիսին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), 5մ խորության շերտում ջրի որակը ապրիլին և մայիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), 10մ խորության շերտում ջրի որակը ապրիլին և մայիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), 20մ խորության շերտում ջրի որակը ապրիլին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին և հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), 25մ և 30մ խորության շերտերում ջրի որակը ապրիլին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս):

Փոքր Սևանի 4-րդ կայանի մոտ մակերևութային շերտում ջրի որակը երեք ամիսների ընթացքում գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), 0. 5մ խորության շերտում ջրի որակը ապրիլին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին և հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), 5մ խորության շերտում ջրի որակը երեք ամիսների ընթացքում գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), 10մ խորության շերտում ջրի որակը ապրիլին և հունիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), 20մ, 30մ և 70մ խորության շերտերում ջրի որակը ապրիլին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին և հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), 55մ խորության շերտում ջրի որակը ապրիլին և հունիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), 80մ խորության շերտում ջրի որակը ապրիլին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս): Փոքր Սևանի Այրիվանքի մոտ մակերևութային շերտում ջրի որակը երեք ամիսների ընթացքում գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), 5մ, 20մ և 30մ խորության շերտերում ջրի որակը ապրիլին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին և հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), 10մ խորության շերտում ջրի որակը ապրիլին և հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), 40մ խորության շերտում ջրի որակը ապրիլին և մայիսին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս):

Երեք ամիսներին Սևանա լճի ջրի որակի գնահատականները ներկայացված են **Error! Reference source not found.**-ում:

Ֆոսֆատ իոն, մգ/լ

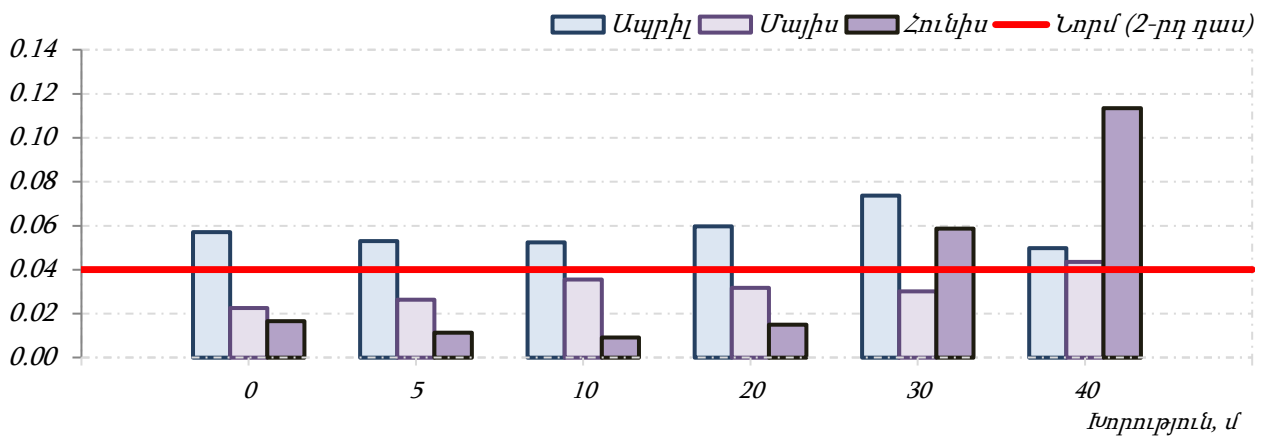
Մեծ Սևան, 22-րդ կայան

Գծապատկեր 66. Մեծ Սևանում ֆոսֆատ իոնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները

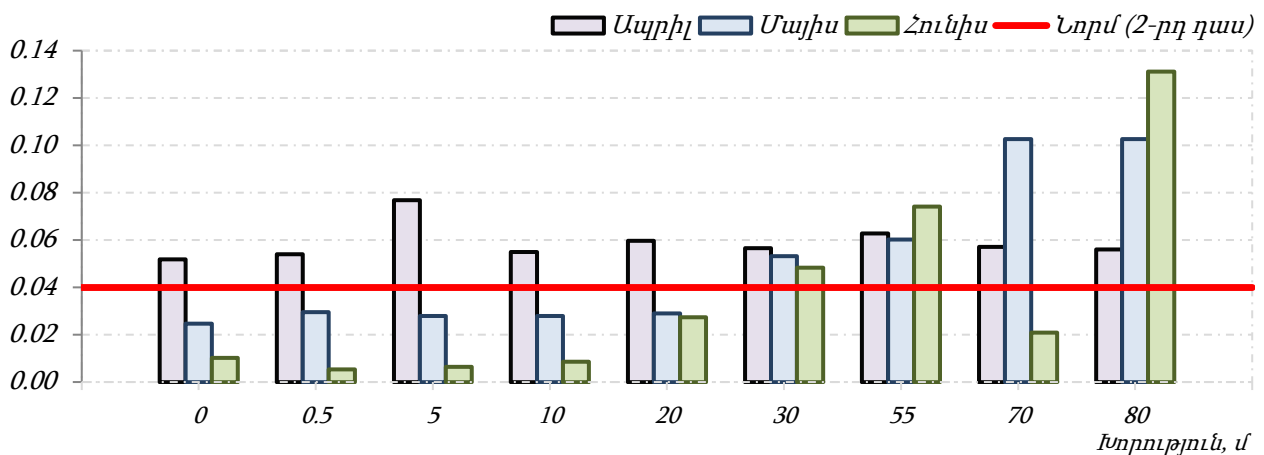
Ֆոսֆատ իոն, մգ/լ

Փոքր Սևան, Այրիվանք

Ֆոսֆատ իոն, մգ/լ

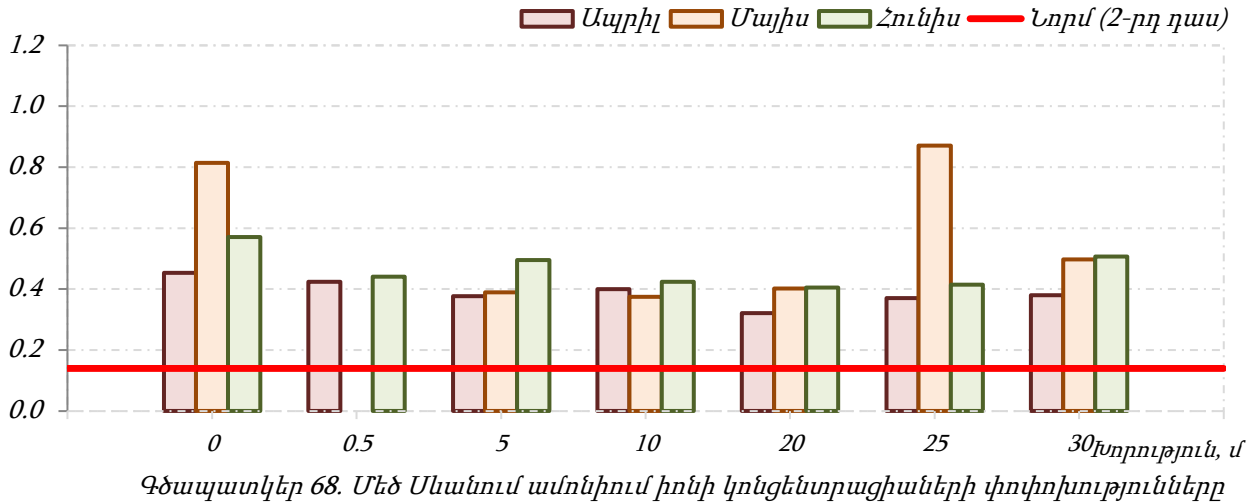
Փոքր Սևան, 4-րդ կայանի մոտ

Գծապատկեր 67. Փոքր Սևանում ֆոսֆատ իոնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները

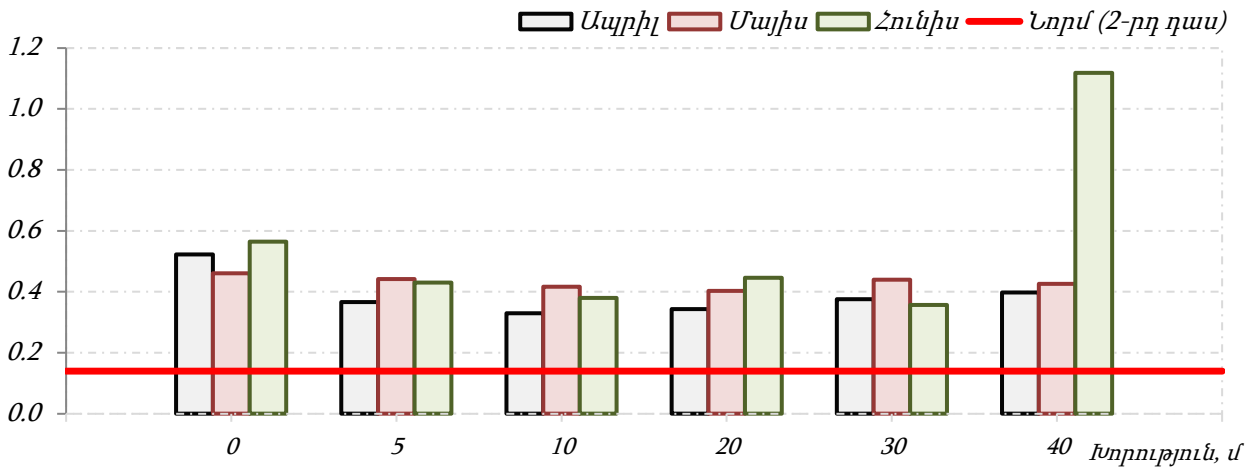
Ամոնիում իոն, մգN/լ

Մեծ Սևան, 22-րդ կայան

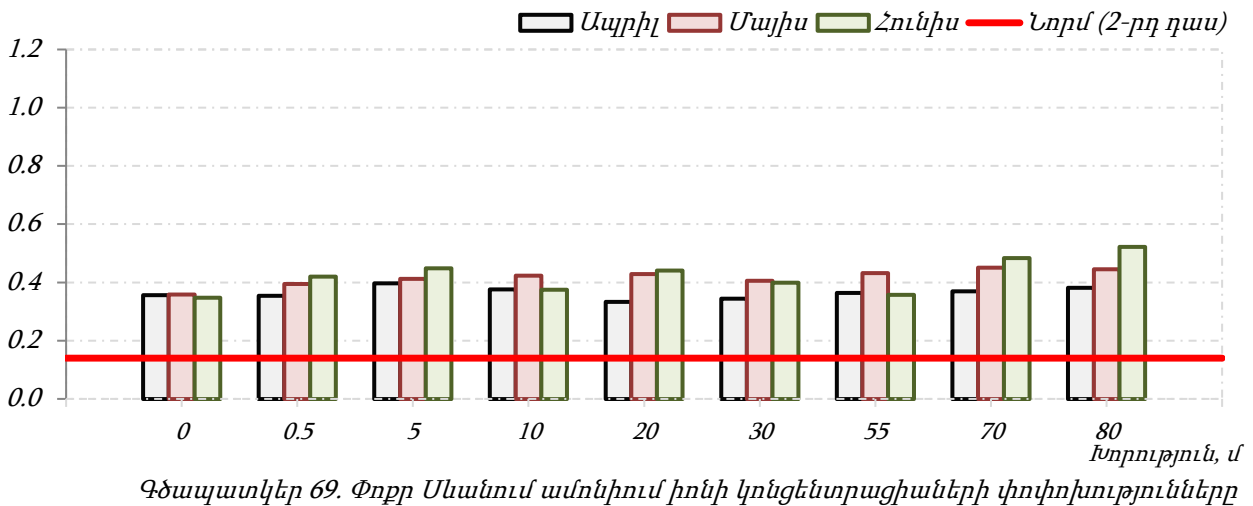

Ամոնիում իոն, մգN/լ

Փոքր Սևան, Այրիվանք

Փոքր Սևան, 4-րդ կայանի մոտ

Արարատյան ջրավազանային կառավարման տարածք
Մակերևութային ջրեր
Քանակական մոնիթորինգ

Արարատյան ՋԿՏ-ում մակերևութային ջրերի քանակն իրականացվում են 10 դիտակետում. այդ թվում՝ 9 գետային և 1 ջրամբարային (Ազատի ջրամբար): Որոշ օպերատիվ դիտակետերի ջրի ելքերի վերաբերյալ միջին ամսական փաստացի տվյալները և նորմաների նկատմամբ շեղումները ներկայացված են Աղյուսակ 12-ում: Ապրիլին ջրի միջին ամսական ելքերը կազմել են նորմաների 85-112%-ը, Արփա-Արենի հիդրոլոգիական դիտակետում կազմել է նորմայի 53%-ը: Մայիս և հունիս ամիսներին ջրի միջին ամսական ելքերը ցածր են եղել նորմաներից և կազմել են մայիսին՝ նորմաների 34-92%-ը, իսկ հունիսին եղել են զգալի ցածր և կազմել նորմաների՝ 11-25%-ը:

Աղյուսակ 12. Արարատյան ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի ելքը.

Գետ	Դիտակետ	Միջին ամսական ելքեր. մ ³ /վ								
		ապրիլ			մայիս			հունիս		
		փաս-տացի	նորմա	%	փաս-տացի	նորմա	%	փաս-տացի	նորմա	%
Ազատ	Գառնի	6.54	7.70	85	11.3	12.3	92	1.53	9.29	16
Վեղի	Ուրցաձոր	5.02	4.50	112	3.70	6.84	54	0.23	2.16	11
Արփա	Ջերմուկ	6.10	6.26	97	8.43	18.7	45	2.90	11.4	25
Արփա	Արենի	16.3	30.5	53	17.4	50.6	34	5.15	25.7	20

Որակական մոնիթորինգ

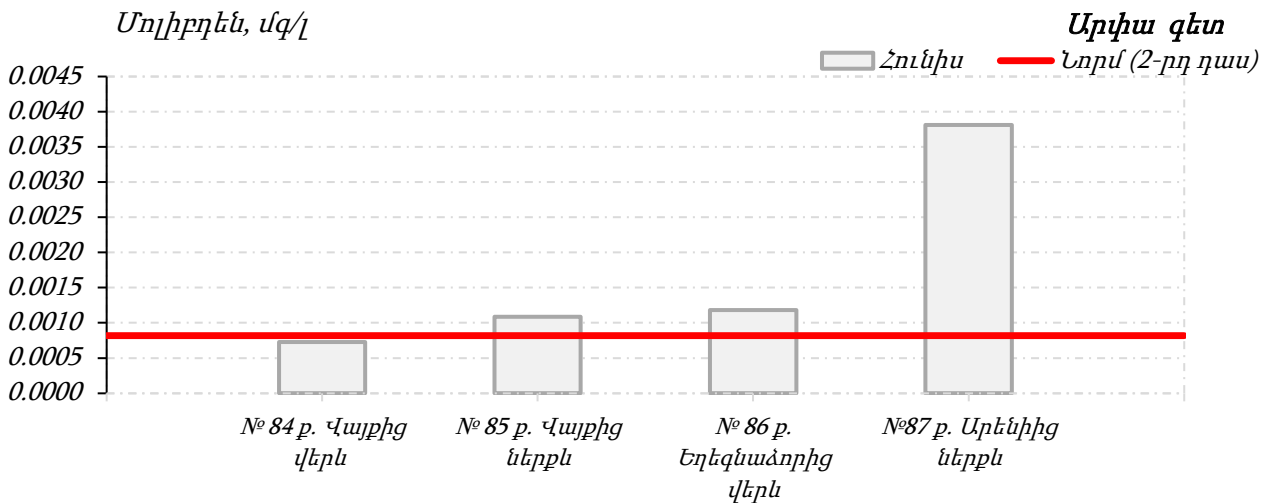
Վեղի գետի ջրի որակը Ուրցաձոր գյուղից վերև հատվածում մայիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), հունիսին՝ «լավ» (2-րդ դաս), Արարատ քաղաքից ներքև՝ ապրիլին և մայիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս):

Արփա գետի ջրի որակը Ջերմուկ քաղաքից վերև հատվածում ապրիլին և մայիսին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս): Վայք քաղաքից վերև, Վայք քաղաքից ներքև և Եղեգնաձոր քաղաքից վերև հատվածներում ջրի որակը ապրիլին և հունիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), Արենի գյուղից ներքև՝ ապրիլին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս):

Դարբ գետի ջրի որակը ակունքում ապրիլին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), գետաբերանում՝ ապրիլին և մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս):

Եղեգիս գետի ջրի որակը Գետիկվանք գյուղից վերև հատվածում հունիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), Շատին գյուղից ներքև հատվածում՝ ապրիլին և մայիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

Որոտան-Արփա ջրատարի ջրի որակը թունելի ելքից հատվածում ապրիլին և մայիսին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս):

Փճապատկեր 70. Արփա գետում մոլիբդենի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները

Ստորերկրյա ջրեր

Քանակական մոնիթորինգ

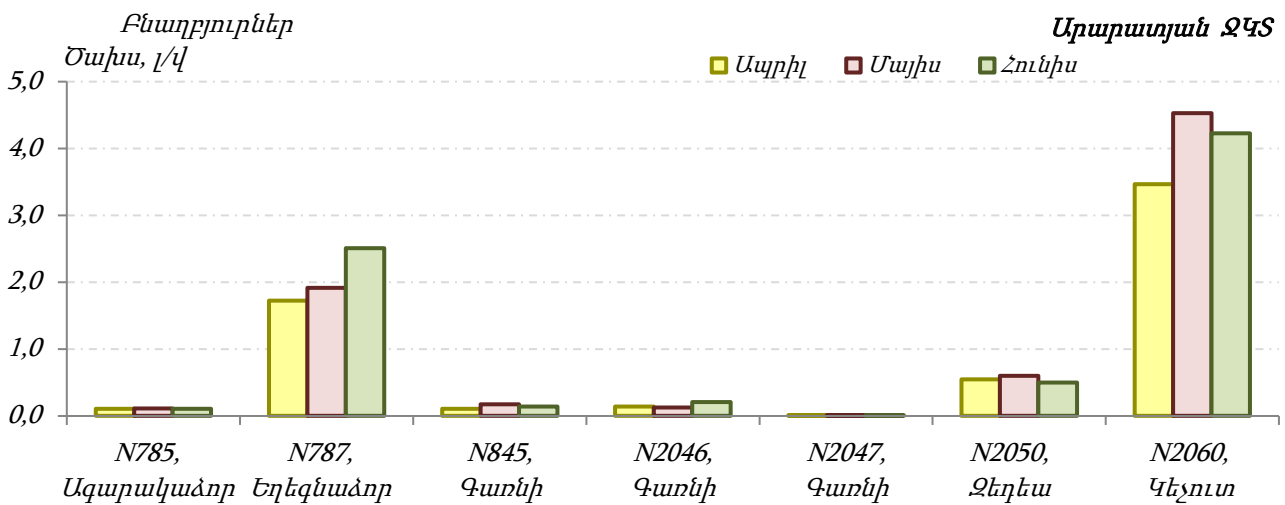
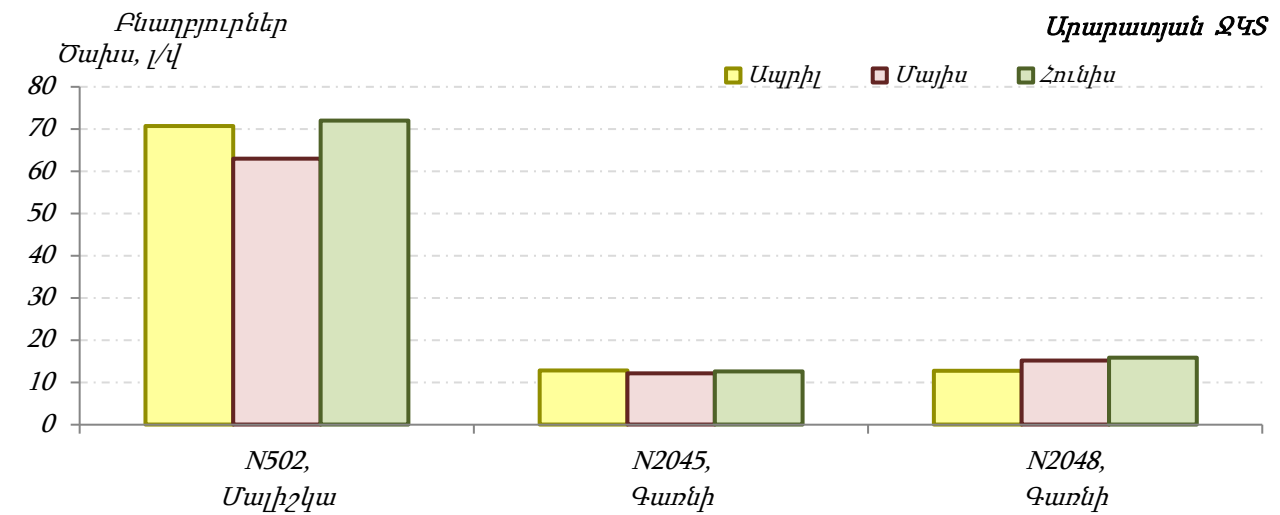
Արարատյան ՋԿՏ-ում ստորերկրյա ջրերի քանակական մոնիթորինգն իրականացվում է 23 դիտակետում, որտեղ կատարվում են ջրի ջերմաստիճանի, ծախսի և մակարդակի չափումներ:

Ապրիլ-հունիս ամիսներին Դալար գյուղի N2063 շատրվանոց հորատանցքում դիտվել է ջրի ծախսի և մակարդակի նվազում: Արտաշատ քաղաքի N2062 դիտակետում ջրի մակարդակն իջել է 0.03 մետրով: Սուրենավան գյուղի N2067 շատրվանոց հորատանցքում ջրի ծախսը նվազել է 0.07լ/վ-ով:

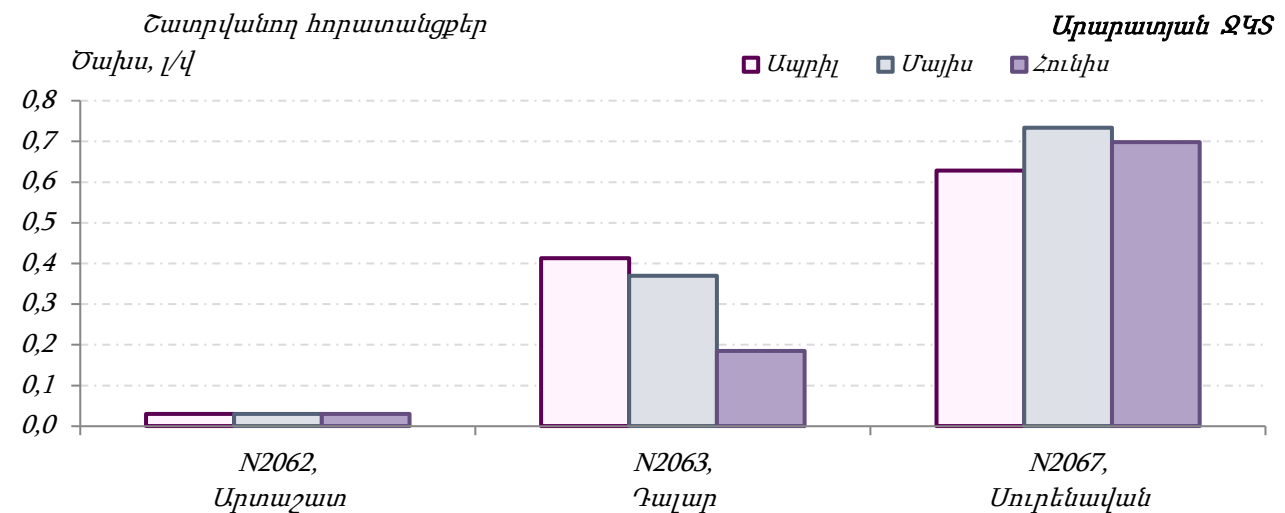
Արարատի մարզի Մրգավետ գյուղի N2052 և Արտաշատ քաղաքի N2064, N2069 հորատանցքներում դիտվել է ջրի մակարդակի իջեցում՝ 0.15-1.61 մետրով: Եղեգնավան գյուղի N2065 դիտակետում մակարդակը բարձրացել է 0.34 մետրով: Լուսապուղ N2074 և Արարատ N2076 գյուղերի հորատանցքներում ջրի մակարդակները եղել են կայուն՝ աննշան տատանումներով:

Վեդի քաղաքի N2006 և Դալար գյուղի N2072 գրունտային ջրհորներում ջրի մակարդակն իջել է համապատասխանաբար 1.69 և 0.27 մետրով: Արտաշատ քաղաքի N2073 և Արմաշ գյուղի N2075 ջրհորներում դիտվել է մակարդակի բարձրացում՝ համապատասխանաբար 0.54 և 0.19 մետրով:

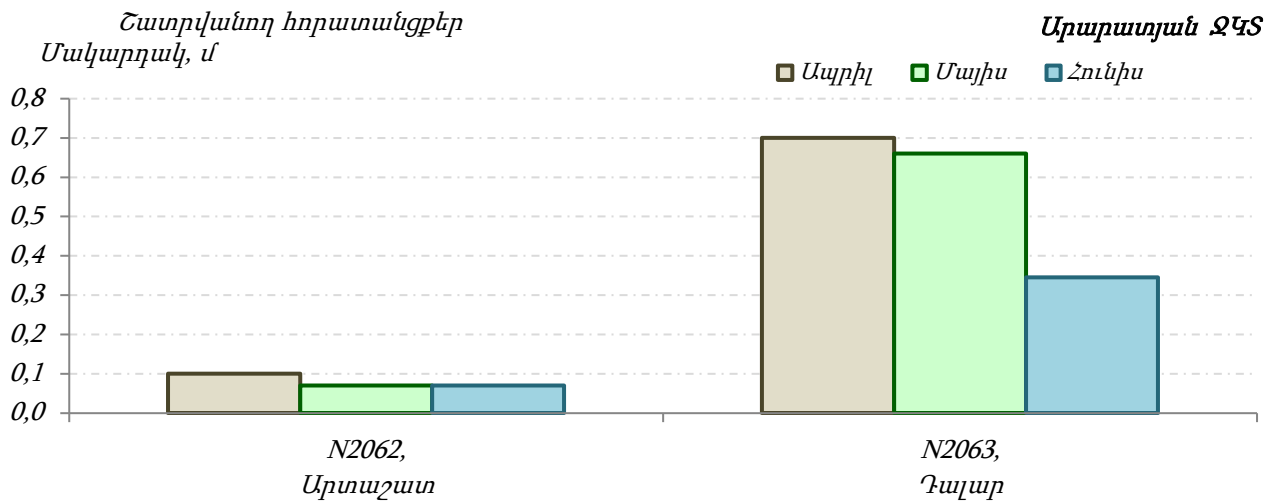
Մալիշկա N502, Գառնի N2045 և Ջեղեա N2050 գյուղերի աղբյուրներում դիտվել է ջրի ծախսի նվազում՝ 0.05-1.28 լ/վ սահմաններում: Ծախսի կայուն արժեքներ դիտվել են Ագարակաձոր N785 և Գառնիի N2047 գյուղերի աղբյուրներում: Ջերմուկ N2048 և Եղեգնաձոր N787 քաղաքների, Գառնի N845, N2046, Կեչուտ N2060 գյուղերի աղբյուրներում ջրի ծախսը ավելացել է 0.03-0.79 լ/վ սահմաններում:

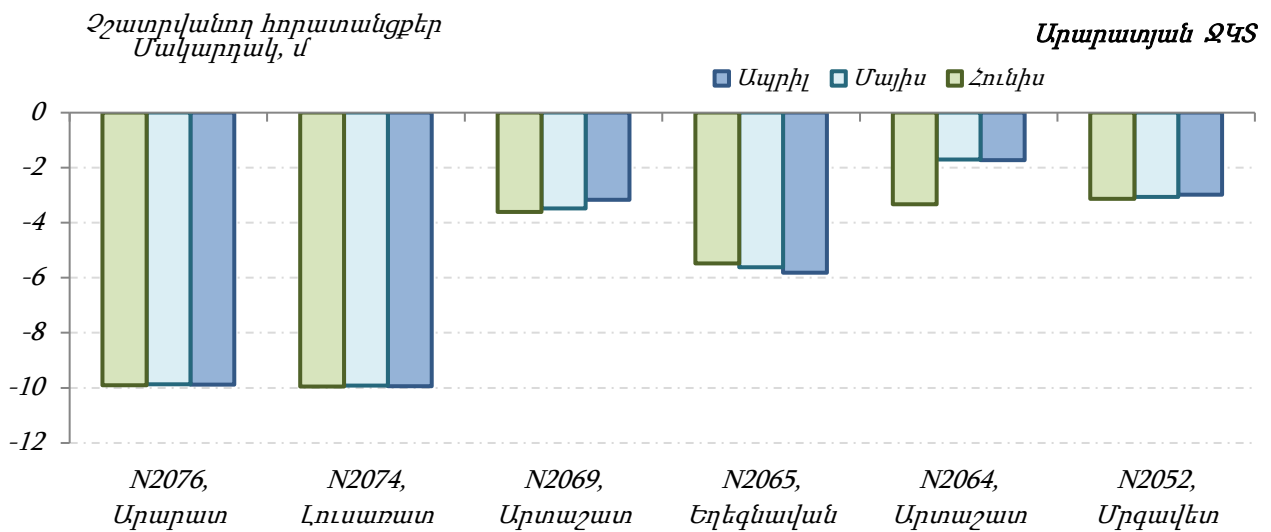
Գծապատկեր 71. Արարատյան ՋԿՏ-ի բնադրյուններում ջրի ծախսերի փոփոխությունները

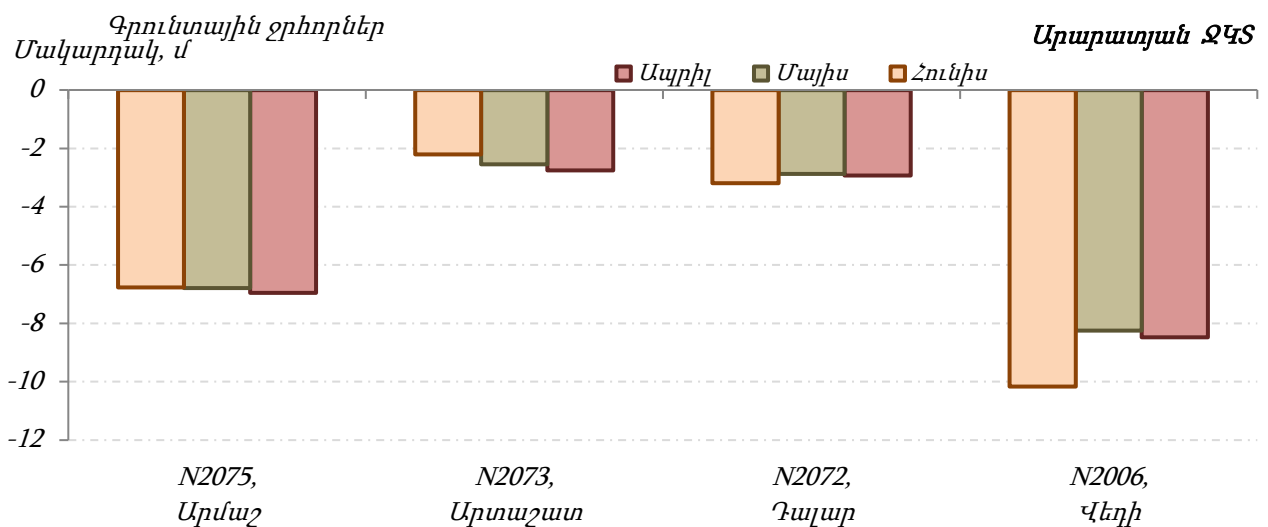
Գծապատկեր 72. Արարատյան ՋԿՏ-ի շատրվանոց հորատանցքերում ջրի ծախսերի փոփոխությունները

Գծապատկեր 73. Արարատյան ՋԿՏ-ի շատրվանոցի հորատանցքերում ջրի մակարդակների փոփոխությունները

Գծապատկեր 74. Արարատյան ՋԿՏ-ի շատրվանոցի հորատանցքերում ջրի մակարդակների փոփոխությունները

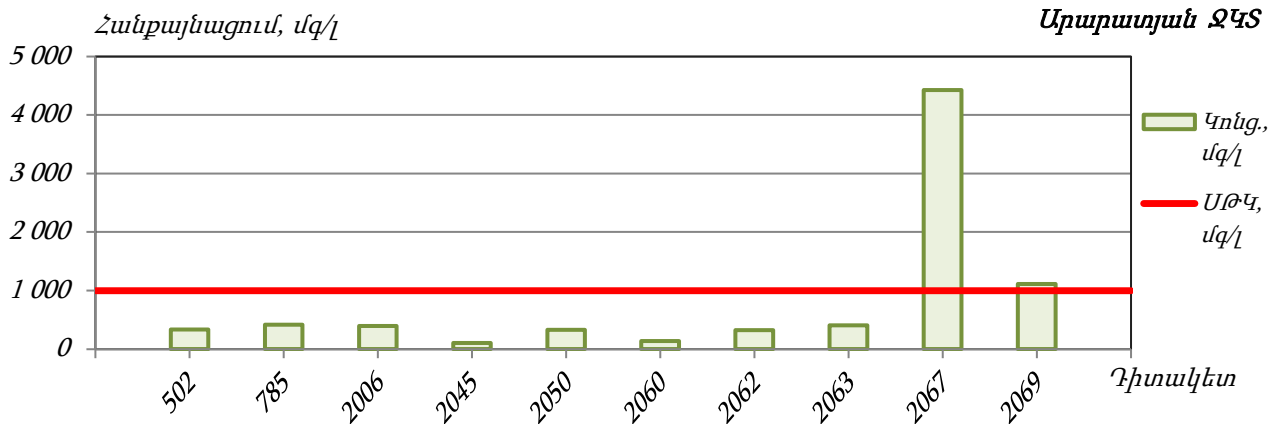

Գծապատկեր 89. Արարատյան ՋԿՏ-ի գրունտային ջրհորներում ջրի մակարդակների փոփոխությունները

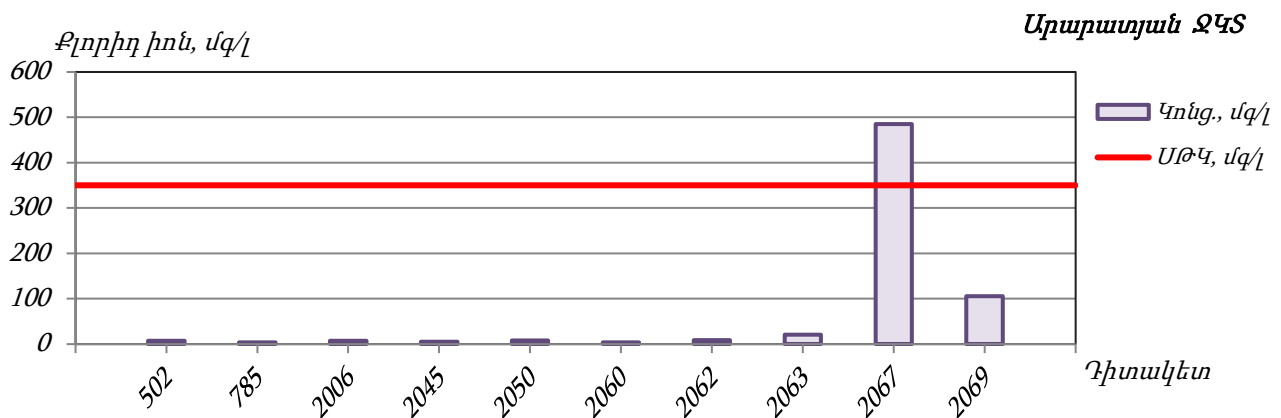
Որակական մոնիթորինգ

Ջրի որակի մոնիթորինգն իրականացվում է 10 դիտակետում:

Արտաշատ քաղաքի N2069 հորատանցքում հանքայնացումը, իսկ Սուրենական գյուղի N2067 շատրվանող հորատանցքում՝ նաև քլորիդ իոնի կոնցենտրացիան գերազանցել են համապատասխան ՄԹԿ-ները:

Գծապատկեր 62. Արարատյան ՋԿՏ-ի ստորերկրյա ջրերի դիտակետերի հանքայնացումը

Գծապատկեր 52. Արարատյան ՋԿՏ-ի ստորերկրյա ջրերի դիտակետերում քլորիդ իոնի պարունակությունը

Հարավային ջրավազանային կառավարման տարածք

Մակերևութային ջրեր

Քանակական մոնիթորինգ

Հարավային ՋԿՏ-ում մակերևութային ջրերի քանակն իրականացվում են 7 դիտակետում: Որոշ օպերատիվ դիտակետերի դիտարկումներից ստացված ջրի ելքերի վերաբերյալ միջին ամսական փաստացի տվյալները և նորմաների նկատմամբ շեղումները ներկայացված են Աղյուսակ 13-ում: Բոլոր դիտակետերում, բոլոր ամիսներին ջրի միջին ամսական ելքերը ցածր են եղել նորմաներից, ջրի ելքերը զգալի ցածր են եղել հատկապես հունիս ամսին: Մեղրիգետ-Մեղրի հիդրոլոգիական դիտակետում ապրիլ և հունիս ամիսներին ջրի միջին ամսական ելքը զգալի ցածր են եղել նորմաներից և կազմել նորմայի 28-29%-ը, իսկ մայիսին կազմել է նորմայի 86%-ը: Ողջի և Որոտան գետերի դիտակետերում ապրիլ և մայիս ամիսներին ջրի միջին ամսական ելքերը եղել են նորմայի 74-97%-ի սահմաններում, իսկ հունիսին ամսական նորմաներից բավական ցածր են եղել և կազմել նորմաների 36-61%-ը:

Աղյուսակ 13. Հարավային ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի ելքը.

Գետ	Դիտակետ	Միջին ամսական ելքեր. մ³/վ								
		ապրիլ			մայիս			հունիս		
		փաստացի	նորմա	%	փաստացի	նորմա	%	փաստացի	նորմա	%
Մեղրիգետ	Մեղրի	1.68	5.70	29	6.62	7.70	86	2.40	8.47	28
Ողջի	Կապան	10.8	11.1	97	16.3	21.6	75	11.5	18.7	61
Որոտան	Գորայք	3.42	4.60	74	11.6	12.3	94	3.09	8.55	36

Որակական մոնիթորինգ

Մեղրիգետ գետի ջրի որակը Մեղրի քաղաքից վերև հատվածում ապրիլին գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս), մայիսին և հունիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), գետաբերանում՝ ապրիլին և մայիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս), հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս):

Գեղի գետի ջրի որակը Աջաբաջ գյուղից վերև հատվածում ապրիլին և մայիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), գետաբերանում՝ ապրիլին և մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս):

Որոտան գետի ջրի որակը Գորայք գյուղի վերև հատվածում ապրիլին և հունիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), Միսիան քաղաքից վերև հատվածում՝ ապրիլին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), մայիսին և հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս), Միսիան քաղաքից ներքև հատվածում՝ ապրիլին և մայիսին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս):

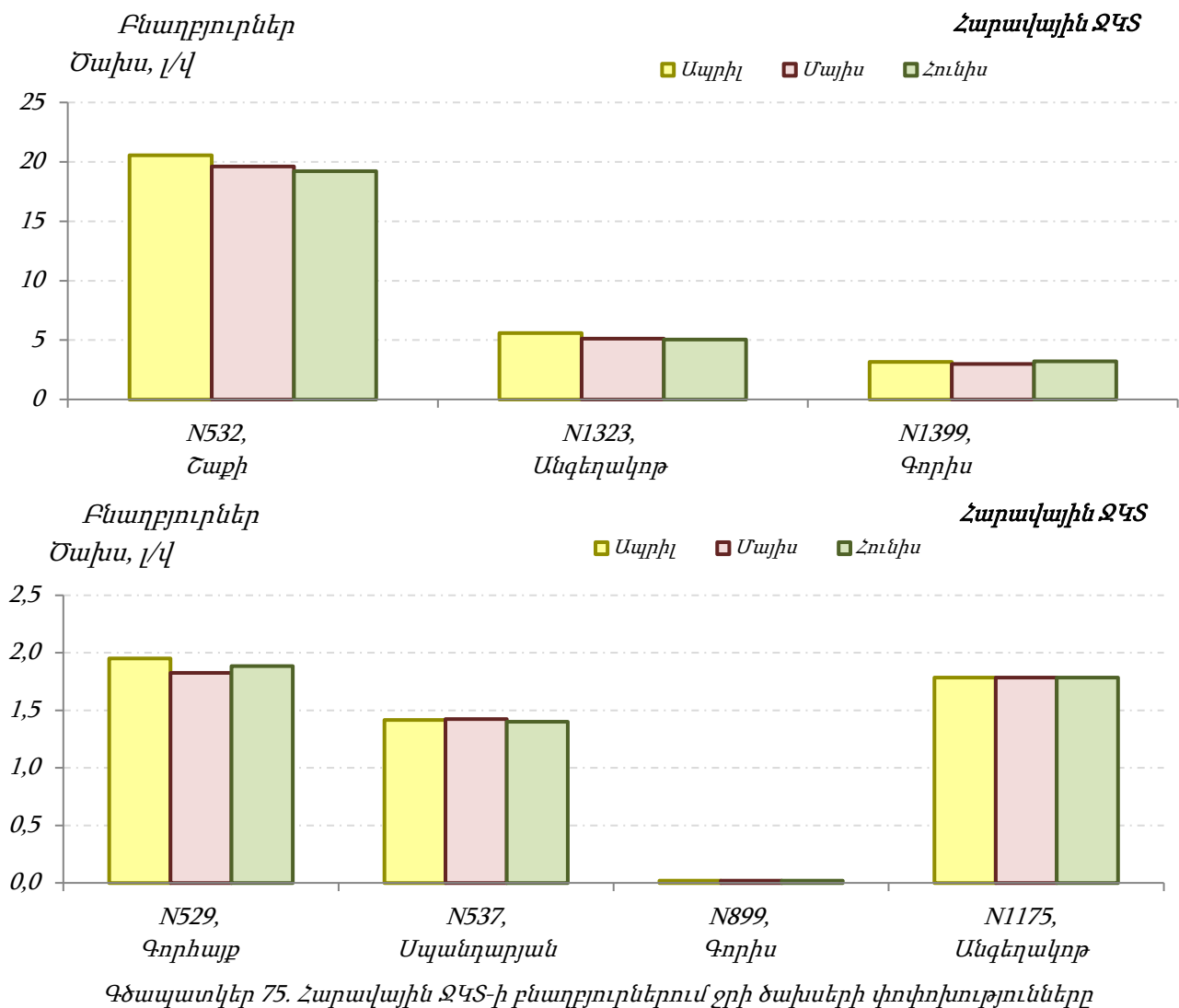
Միսիան գետի ջրի որակը Արևիս գյուղից վերև հատվածում մայիսին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), գետաբերանում՝ երեք ամիսների ընթացքում՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

Ստորերկրյա ջրեր

Քանակական մոնիթորինգ

Հարավային ՋԿՏ-ի ստորերկրյա ջրերի քանակական մոնիթորինգն իրականացվում է 7 դիտակետում, որտեղ կատարվում են ջրի ջերմաստիճանի և ծախսի չափումներ:

Ապրիլ-հունիս ամիսներին Գորհայք N529, Շաքի N532 և Անգեղակոթ N1323 գյուղերի աղբյուրների ծախսը նվազել է 0.07-1.34 լ/վ-ով: Ջրի կայուն ծախսեր դիտվել են Գորիս քաղաքի N899, Սպանդարյան N537 և Անգեղակոթ N1175 գյուղերի աղբյուրներում:

Որակական մոնիթորինգ

Ջրի որակի մոնիթորինգն իրականացվում է 4 դիտակետում: Հանքայնացումը, նիտրատ, սուլֆատ և քլորիդ իոնների պարունակությունները չեն գերազանցել համապատասխան ՍԹԿ-ները:

Ջրամբարներ

Ախուրյանի, Արփիլիճ, Ազատի և Ապարանի ջրամբարներում իրականացվում են մակերևութային ջրերի քանակի և ջրի որակի մոնիթորինգ, Մարմարիկի ջրամբարում իրականացվում են միայն մակերևութային ջրերի քանակի, իսկ Կեչուտի ջրամբարում և Երևանյան լճում՝ միայն ջրի որակի մոնիթորինգ:

Քանակական մոնիթորինգ

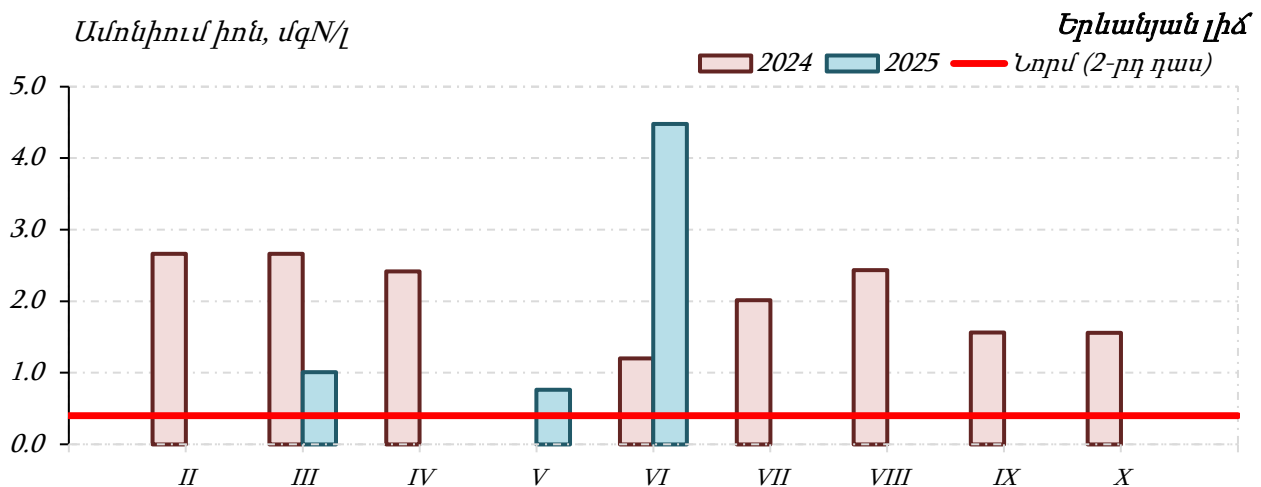
2025թ. 2-րդ եռամսյակում ջրամբարների լցվածությունների մեծությունները եռամսյակի ամիսների վերջին օրերի դրությամբ ներկայացված են Աղյուսակ 15-ում:

Աղյուսակ 14. Ջրամբարների ջրալցվածությունը 2025թ. 2-րդ եռամսյակում

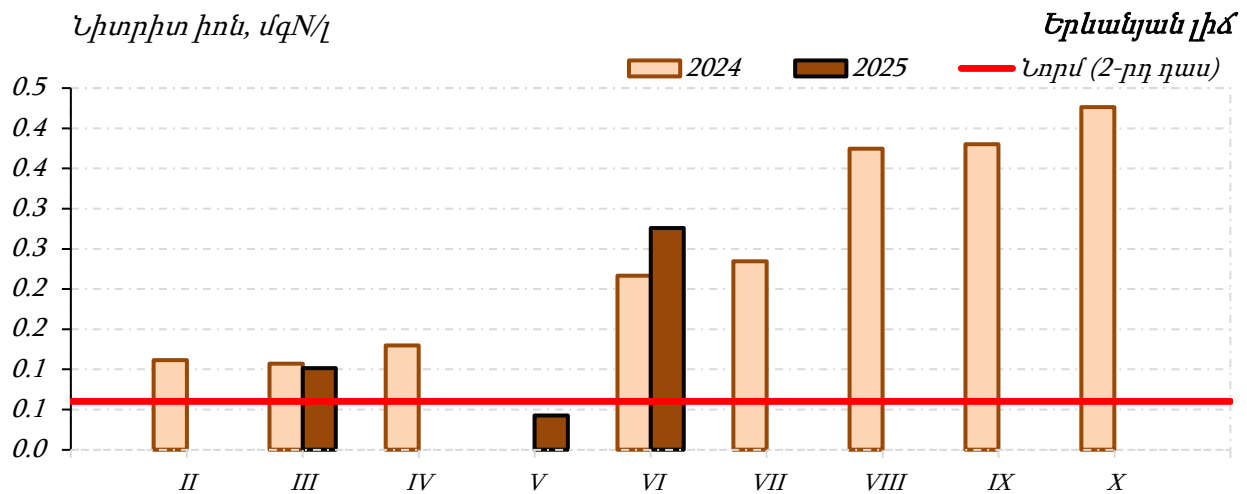
Ջրամբարի անվանումը	Ջրամբարի ընդհանուր ծավալը. մլն. խոր.մ	Փաստացի լցվածությունը. ապրիլի 30-ի դրությամբ		Փաստացի լցվածությունը. մայիսի 31-ի դրությամբ		Փաստացի լցվածությունը. հունիսի 30-ի դրությամբ	
		ընդամենը մլն. խոր.մ	ընդհանուր ծավալի նկատմամբ %	ընդամենը մլն. խոր.մ	ընդհանուր ծավալի նկատմամբ %	ընդամենը մլն. խոր.մ	ընդհանուր ծավալի նկատմամբ %
Ախուրյան	525	547.02	104	541.53	103	450.18	86
Ազատ	70	51.33	73	67.15	96	51.15	73
Ապարան	91	36.54	40	45.89	50	37.01	41
Մարմարիկ	24	23.87	99	20.90	87	11.13	46

Որակական մոնիթորինգ

Արփիլի լիճ ջրամբարի ջրի որակը մայիսին և հունիսին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս): Ախուրյանի ջրամբարի ջրի որակը ապրիլին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), մայիսին և հունիսին՝ «միջակ» (3-րդ դաս): Ապարանի ջրամբարի ջրի որակը մայիսին և հունիսին գնահատվել է «լավ» (2-րդ դաս): Երևանյան լիճ ջրամբարի ջրի որակը մայիսին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), հունիսին՝ «վատ» (5-րդ դաս): Ազատի ջրամբարի ջրի որակը հունիսին գնահատվել է «լավ» (2-րդ դաս): Կեչուտի ջրամբարի ջրի որակը երեք ամիսների ընթացքում գնահատվել է «լավ» (2-րդ դաս):

Գծապատկեր 76. Երևանյան լճում նիտրիտ իոնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները

Գծապատկեր 77. Երևանյան լճում ֆոսֆատ իոնի կոնցենտրացիաների փոփոխությունները

Արաքս գետ

2025թ. 2-րդ եռամսյակում դիտարկումներ են իրականացվել Արաքս գետի 6 դիտակետում: Որոշված ցուցանիշներից գերազանցվել են թթվածնի քիմիական պահանջարկի, ամոնիում, նիտրիտ և սուլֆատ իոնների, ցինկի, պղնձի, քրոմի, նիկելի, մանգանի, վանադիումի, երկաթի, ալյումինի և սելենի համապատասխան ՄԹԿ-ները:

5. ՀՈՂԱՅԻՆ ԾԱԾԿՈՒՅԹ

Հողային ծածկույթի աղտոտման աղբյուրներ կարող են հանդիսանալ՝

- գործարանները,
- արդյունաբերական և կենցաղային թափոնները,
- գյուղատնտեսությունը,
- տրանսպորտը և այլն:

Մարդու գործունեության արդյունքում միջավայր թափանցած ծանր մետաղների մեծ մասը կուտակվում է հողում: Այնուհետև դրանց մի մասն անցնում է ջրային միջավայր, մի մասը կլանվում է բույսերի կողմից և հայտնվում սննդային շղթայում: Հողի արդյունաբերական աղտոտման հիմնական աղբյուրներն են մետաղաձուլական գործարանները, մետաղական հանքարդյունաբերությունը և արդյունաբերական այլ ձեռնարկությունների թափոնները: Նման աղտոտման աղբյուրները կարող են առաջացնել հողի աղտոտվածություն ծանր մետաղներով (պղինձ, ցինկ, արսեն, կապար, մոլիբդեն, մանգան, նիկել, կադմիում, քրոմ և այլն) և ցիանական միացություններով:

Հողերի որակի գնահատումն իրականացվում է ՀՀ առողջապահության նախարարի 2010թ. հունվարի 25-ի N 01-Ն հրամանի համաձայն:

2025թ. 2-րդ եռամսյակում հողային ծածկույթի՝ ծանր մետաղներով աղտոտվածության ուսումնասիրման համար դիտարկումներն իրականացվել են Լոռու մարզի Հազվիկի և Նազիկի փակված պոչամբարներում:

Լոռու մարզի Նազիկ պոչամբարը՝ «Ախթալայի ԼՀԿ ՓԲ ընկերության երեք պոչամբարներից մեկն է, որը գտնվում է կոմբինատից 0.5 կմ հեռավորության վրա՝ Նազիկ գետի հովտում: Ախթալայի լեռնահարստացուցիչ ֆաբրիկան գործել է 1967-1988 թվականներին: Ֆաբրիկայում վերամշակվում էին Շամլուղի հանքավայրի պղինձ պարունակող և Ախթալայի բազմամետաղային հանքավայրի հանքաքարերը: Ֆաբրիկայի աշխատանքը դադարեցվեց ԽՍՀՄ ՄԽ 01.07.1989թ. N66/317 որոշման համաձայն: 2001թ. «Լեռնամետալուրգիայի ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի կողմից մշակվեց և իրականացվեց Ախթալայի հարստացուցիչ ֆաբրիկայի վերագործարկման նոր նախագիծը, համաձայն ինչի ներկայումս «Ախթալայի ԼՀԿ» ՓԲԸ-ում վերամշակվում են միայն Շամլուղի հանքավայրի պղինձ-կոլչեդանային հանքաքարերը:

Նազիկ պոչամբարի մի մասը ժամանակին տեղափոխվել է Ալավերդու պղնձաձուլական կոմբինատ և օգտագործվել որպես խարամ: Պոչամբարի սահմանները որոշված են ըստ գոյություն ունեցող ճանապարհի (դեպի «Սարահարթ» թաղամաս) և Նազիկ գետի առաջին ձորի տարածքի՝ ոչ ջրասուզման պայմանով: Պոչամբարի մակերեսը մոտ 2 հա է: Պոչամբարի նախագծային հզորությունը կազմում է 0.5 մլն մ³, լցված է 0.4 մլն մ³: Պոչամբարը կոնսերվացվել էր 1988թ., սակայն 2000-ականներին վերագործարկվել և կրկին անգամ կոնսերվացվել է 2010թ.: Պոչամբարի պատվարի բարձրությունը 40 մ է, պոչամբարի լցման ձևը՝ թեք գերանակապ: Պոչամբարի մակերևույթը ռեկուլտիվացված է և ծածկված է բուսականությամբ: Համաձայն դաշտային դիտարկումների տվյալների, պոչամբարի ռեկուլտիվացիոն աշխատանքները կատարված են ոչ լիարժեք, պոչամբարի պատվարը ենթարկված է երոզիայի, դրանում կուտակված ընդերքօգտագործման թափոնների մեկուսացումը ապահով չէ: Ջրհեռացման համակարգը բացակայում է:

*-Աղբյուր՝ Շրջակա միջավայրի նախարարություն՝ http://env.am/storage/files/hashvetvutyun-geraka-kayq_1.pdf

Պոչամբարի մակերեսի ոչ բավարար մեկուսացման պատճառով մթնոլորտային տեղումները ներծծվում են, դուրս են գալիս պատվարի հատակային մասից դրենաժային հոսքաջրերի տեսքով և տարածվում են ռելիեֆով և թափվում Ախթալա գետը:

Նազիկի փակված պոչամբարում ընդերքօգտագործման թափոնների ուսումնասիրված հողերում քրոմի պարունակությունը գերազանցում է համապատասխան ՍԹԿ-ն՝ 5.0-23.2 անգամ, նիկելի պարունակությունը՝ 1.5-12.8 անգամ, պղնձի պարունակությունը՝ 11.7-1534.0 անգամ, ցինկի պարունակությունը՝ 1.5-190.0 անգամ, արսենի պարունակությունը՝ 5.5-212.0 անգամ, կապարի պարունակությունը՝ 1.1-46.1 անգամ: Վանադիումի պարունակությունը գերազանցել է միայն մեկ նմուշում, իսկ ծարիրի պարունակությունը՝ երկու նմուշում: Մանգանի պարունակությունը չի գերազանցել համապատասխան ՍԹԿ-ն:

Լոռու մարզի Հազվիի՝ ընդերքօգտագործման թափոնների տեղադիրքը - Հազվի գյուղից մոտ 1.4կմ հյուսիս-արևմուտք: Ընդերքօգտագործման թափոնների լցակայաններն առաջացել են Հազվիի պղնձի հանքավայրում մակերեսային և ստորգետնյա լեռնային փորվածքների անցման արդյունքում: Հազվիի պղնձի հանքավայրը գտնվում է Սանահին երկաթգիծ կայարանից 3-4 կմ հեռավորության վրա և Ալավերդու պղնձաձուլարանի գործարանից՝ 8-9 կմ արևմուտք: Հանքային միներալները ներկայացված են պիրիտով և խալկոպիրիտով, շատ քիչ քանակությամբ հանդիպում են նաև հեմատիտ, սֆալերիտ, գալենիտ, խալկոզին և կոզելին: Հազվիի հանքավայրի պաշարները հաստատվել են 1941թ. (483600տ հանքաքար և 5094տ պղինձ) և 1961թ. (հաշվեկշռային պաշարներ՝ 292.3 հազ.տ հանքաքար և 1.71հազ.տ պղինձ, արտահաշվեկշռային պաշարներ՝ 69.1հազ.տ հանքաքար և 0.36հազ.տ պղինձ): Շահագործական հետախուզական, լրահետախուզական աշխատանքներ իրականացվել են 1991-2000թթ. «Էյ Սի Փի» ՍՊԸ կողմից: 01.04.2018թ. դրությամբ Հազվիի պղնձի հանքավայրը չի հանդիսանում ընդերքօգտագործման իրավունքի օբյեկտ: Տարածքում կուտակված ընդերքօգտագործման թափոնները դիտարկվում են որպես տիրազուրկ/լքված: Հազվիի փակված պոչամբարում ընդերքօգտագործման թափոնների ուսումնասիրված հողերում քրոմի պարունակությունը գերազանցում է համապատասխան ՍԹԿ-ն՝ 4.1-5.7 անգամ, նիկելի պարունակությունը՝ 1.5-6.8 անգամ, պղնձի պարունակությունը՝ 17.0-1505.3 անգամ, ցինկի պարունակությունը՝ 2.0-48.7 անգամ, արսենի պարունակությունը՝ 8.0-63.5 անգամ, մանգանի պարունակությունը՝ 1.1-4.8, կապարի պարունակությունը՝ 1.1-4.0 անգամ: Վանադիումի և ծարիրի պարունակությունները չեն գերազանցել համապատասխան ՍԹԿ-ները:

Պղնձի կոնցենտրացիայի բարձր արժեքներ դիտվել են ուսումնասիրված Հազվի և Նազիկի պոչամբարներում: Ամենաբարձր արժեքը գրանցվել է Հազվիի պոչամբարում՝ հասնելով 4516մգ/կգ-ի: Պղնձի համապատասխան ՍԹԿ-ից 5 և ավելի անգամ գերազանցումներ դիտվել են ինչպես Հազվիի այնպես էլ Նազիկի պոչամբարների բոլոր նմուշներում 100%-ում:

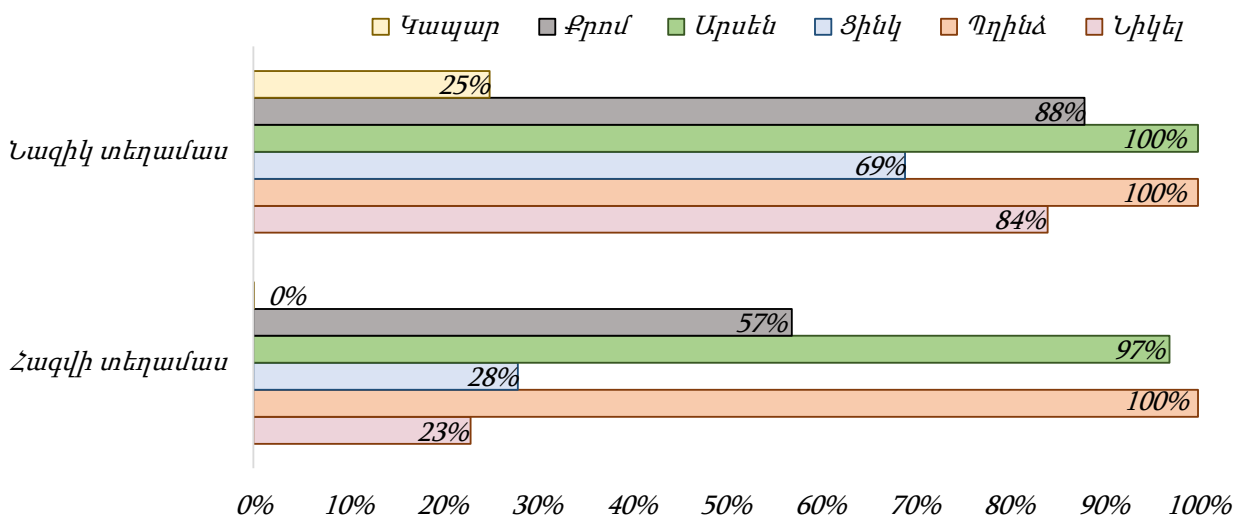
Արսենի բարձր պարունակություններ դիտվել են ուսումնասիրված Հազվի և Նազիկի պոչամբարներում: Ամենաբարձր արժեքը գրանցվել է Նազիկի պոչամբարում՝ հասնելով 424մգ/կգ: Արսենի ՍԹԿ-ից 5 և ավելի անգամ գերազանցումներ դիտվել են Հազվիի պոչամբարի տեղամասում նմուշների 97%-ում և Նազիկի տեղամասում նմուշների՝ 100%-ում:

*-Աղբյուր՝ Շրջակա միջավայրի նախարարություն՝ http://env.am/storage/files/hashvetvutyun-geraka-kayq_1.pdf

Քրոմի բարձր պարունակություններ դիտվել են ուսումնասիրված Հազվի և Նազիկի պոչամբարներում: Ամենաբարձր արժեքը գրանցվել է Նազիկի պոչամբարում՝ հասնելով 171մգ/կգ: Քրոմի ՍԹԿ-ից 5 և ավելի անգամ գերազանցումներ դիտվել են Հազվի պոչամբարի տեղամասի նմուշների 57%-ում և Նազիկի տեղամասի նմուշների՝ 88%-ում:

Նիկելի բարձր պարունակություններ դիտվել են ուսումնասիրված Հազվի և Նազիկի պոչամբարներում: Ամենաբարձր արժեքը գրանցվել է Նազիկի պոչամբարում՝ հասնելով 51մգ/կգ: Նիկելի ՍԹԿ-ից 5 և ավելի անգամ գերազանցումներ դիտվել են Հազվի պոչամբարի տեղամասի նմուշների 23%-ում և Նազիկի տեղամասի նմուշների՝ 84%-ում:

Կապարի բարձր պարունակություններ դիտվել են ուսումնասիրված Հազվի և Նազիկի պոչամբարներում: Ամենաբարձր արժեքը գրանցվել է Նազիկի պոչամբարում՝ հասնելով 1476մգ/կգ: Կապարի ՍԹԿ-ից 5 և ավելի անգամ գերազանցումներ դիտվել են միայն Նազիկի տեղամասի նմուշների՝ 25%-ում:

Գծապատկեր 78. Ընդերքօգտագործման թափոնների ուսումնասիրված տարածքներում ՍԹԿ-ից 5 և ավելի անգամ գերազանցումները

6. ԿԵՆՍԱՐԱԳՄԱԶԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

2025թ. 2-րդ եռամսյակում կենսաբազմազանության մոնիթորինգ և ուսումնասիրություն իրականացվել է «Մևան» ազգային պարկի և Հրազդան անտառտնտեսության մշտական դիտավայրերում:

«Մևան» ազգային պարկի տարածքում կենսաբազմազանության մոնիթորինգ իրականացվել է 27 փորձահրապարակներում և տրանզեկտներում, ինչպես նաև հարակից տարածքներում: Մոնիթորինգի արդյունքում դիտարկվել են մի շարք ինդիկատոր, ինվազիվ և այլ հետաքրքիր տեսակներ: Գրանցվել է 300-ից ավել տեսակ:

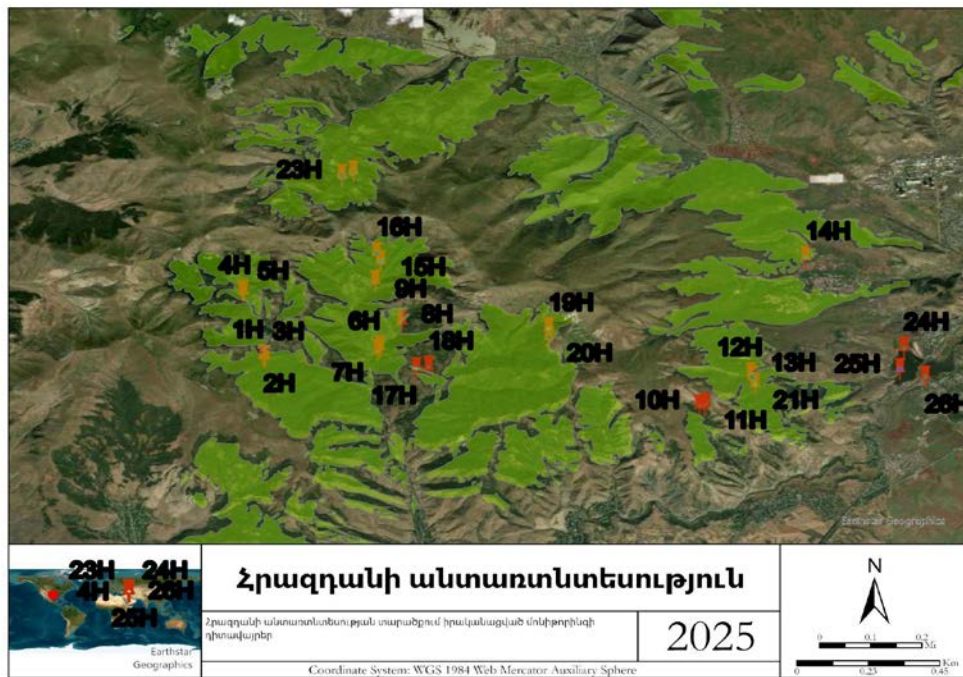

Նկար 7. «Մևան» ազգային պարկում իրականացրած մոնիթորինգի դիտավայրերի տեղադրքը

Նկար 8. Կենսաբազմազանության դարկված տեսակները «Մևան» ազգային պարկում

«Հրազդան» անտառտնտեսության տարածքում կենսաբազմազանության մոնիթորինգ իրականացվել է 19 փորձահրապարակներում և տրանզեկտներում Կատարվել են տեսակների տարածվածության, բազմազանության ուսումնասիրություններ և ինդիկատոր տեսակների մոնիթորինգ՝ էկոհամակարգի հետագա գնահատման համար:

Նկար 9. «Հրազդան» անտառտնտեսությունում իրականացրած մոնիթորինգի դիտավայրերի տեղադիրքը

Կատարվել է ավելի քան 600 դիտարկում: Գրանցվել է բույսերի՝ 144, անողնաշարավորների՝ 54, թռչունների՝ 31, կաթնասունների՝ 3, սնկերի և քարաքոսերի՝ 67 տեսակ:

Նկար 10. Կենսաբազմազանության դիտարկված տեսակները «Հրազդան» անտառտնտեսությունում

Հավելված 2. Դիտակետերի տեղադրության ցանկ

N	Մարզ	Օդերևութաբանական կայան	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
			լայնություն	երկայնություն
1	Շիրակ	Ամասիա	40.9503	43.7836
2	Արարատ	Անանուն լեռնանցք	39.8306	44.9919
3	Շիրակ	Աշոցք	41.0325	43.8700
4	Արագածոտն	Աշտարակ	40.2944	44.3428
5	Արագածոտն	Ապարան	40.5944	44.3639
6	Արագածոտն	«Ապարանի ջրամբար»	40.4844	44.4361
7	Արագածոտն	Արագած բարձր լեռնային	40.4722	44.1811
8	Արարատ	Արարատ	39.8314	44.7083
9	Վայոց ձոր	Արենի	39.7272	45.1883
10	Շիրակ	Արթիկ	40.6233	43.9550
11	Արմավիր	Արմավիր	40.1372	44.0475
12	Արարատ	Արտաշատ	39.9586	44.5375
13	Տավուշ	Բագրատաշեն	41.2453	44.8256
14	Գեղարքունիք	Գավառ	40.3486	45.1300
15	Շիրակ	Գյումրի	40.7628	43.8558
16	Սյունիք	Գորիս	39.5181	46.3383
17	Տավուշ	Դիլիջան	40.7411	44.8656
18	Կոտայք	Եղվարդ	40.3122	44.4828
19	Երևան	Երևան «Աերոլոգիական»	40.2172	44.4997
20	Արմավիր	«Երևան ագրո»	40.1886	44.3986
21	Արագածոտն	Թային	40.3864	43.8931
22	Տավուշ	Իջևան	40.8717	45.1472
23	Արագածոտն	Ծաղկահովիտ	40.6361	44.2211
24	Սյունիք	Կապան	39.2042	46.4622
25	Արագածոտն	Ամբերդ	40.3850	44.0936
26	Կոտայք	Հանքավան	40.6339	44.4836
27	Կոտայք	Հրազդան	40.4928	44.7611
28	Գեղարքունիք	Ճամբարակ	40.6011	45.3494
29	Գեղարքունիք	Մասրիկ	40.2075	45.7644
30	Գեղարքունիք	Մարտունի	40.1369	45.2969
31	Սյունիք	Մեղրի	38.8978	46.2425
32	Գեղարքունիք	Շորժա	40.5006	45.2717
33	Վայոց ձոր	Որոտանի լեռնանցք	39.6931	45.7117
34	Արարատ	Ուրցաձոր	39.9197	44.8272
35	Լոռի	Պուշկինի լեռնանցք	40.9092	44.4347
36	Վայոց ձոր	Ջերմուկ	39.8244	45.6750
37	Գեղարքունիք	Սեմյոնովկա	40.6597	44.8981
38	Գեղարքունիք	Սևան ՀՕԴ	40.5653	45.0083
39	Սյունիք	Սիսիան	39.5203	46.0297
40	Լոռի	Ստեփանավան	41.0019	44.4128
41	Լոռի	Վանաձոր	40.8389	44.4344
42	Գեղարքունիք	Վարդենյաց լեռնանցք	40.0050	45.2419
43	Լոռի	Տաշիր	41.1167	44.2792
44	Լոռի	Օձուն	41.0603	44.6103

N	Մարզ	Օդերևութաբանական կայան	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
			լայնություն	երկայնություն
45	Կոտայք	Ֆանտան	40.3953	44.6828
46	Կոտայք	Ակունք	40.2631	44.6971
47	Կոտայք	Գառնի	40.1156	44.7481
48	Կոտայք	Զրվեժ	40.2088	44.6264
49	Գեղարքունիք	Սևան պլատֆորմ	40.4644	45.1004
50	Գեղարքունիք	Սևան ճանապարհային	40.5403	44.9046

Մթնոլորտային օդի որակի մոնիթորինգի դիտակետեր

Մարզ/ Քաղաք	Քաղաք	Դիտակայանի համար	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
			լայնություն	երկայնություն
Երևան	Երևան	1	40.20602	44.50543
		2	40.12840	44.47842
		7	40.18342	44.52350
		8	40.19103	44.56747
		18	40.17154	44.50842
Արարատ	Արարատ	1	39.84528	44.70159
Կոտայք	Հրազդան	1	40.54867	44.77135
	Ծաղկաձոր	1	40.53748	44.71850
Շիրակ	Գյումրի	1	40.80620	43.84835
Լոռի	Ալավերդի	1	41.09881	44.64245
		2	41.09145	44.65378
		3	41.09944	44.67538
	Վանաձոր	1	40.80320	44.51606
		2	40.80468	44.49322
		3	40.81444	44.47146

Մակերևութային ջրերի հիդրոլոգիական դիտակետեր

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Համար	Ջրային ռեսուրս	Դիտակետի անվանում	Դիտակետի տեսակ	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
					լայնություն	երկայնություն
Հյուսիսային	1	Փամբակ	Շիրակամուտ	ռեժիմային	40.8511	44.2350
	2	Փամբակ	Վանաձոր	օպերատիվ	40.8233	44.4635
	3	Փամբակ	Թումանյան	օպերատիվ	40.9373	44.6291
	4	Դեբեդ	Այրում	օպերատիվ	41.1904	44.8985
	5	Լեռնաջուր	Լեռնապատ	ռեժիմային	40.8293	44.3893
	6	Տանձուտ	Վանաձոր	ռեժիմային	40.8069	44.4993
	7	Ալարեքս	Դեբեդ	օպերատիվ	40.9187	44.6442
	8	Չորագետ	Ստեփանավան	օպերատիվ	41.0134	44.3823
	9	Չորագետ	Գարգառ	օպերատիվ	40.9555	44.5935
	10	Տաշիր	Սարատովկա	օպերատիվ	41.0732	44.3132
	11	Գարգառ	Կուրթան	ռեժիմային	40.9599	44.5517
	12	Մարց իգետ	Թումանյան	ռեժիմային	40.9862	44.6531
	13	Աղստև	Ֆիոլետովո	ռեժիմային	40.7172	44.7303
	14	Աղստև	Դիլիջան	օպերատիվ	40.7621	44.9152
	15	Աղստև	Իջևան	օպերատիվ	40.8784	45.1437
	16	Գետիկ	Գոշ	օպերատիվ	40.7450	45.0247
	17	Պաղջուր	Գետահովիտ	օպերատիվ	40.9023	45.1386
	18	Կիրանց	Աճարկուտ	օպերատիվ	41.0348	45.0829
	19	Հախում	Ծաղկավան	օպերատիվ	40.9359	45.3345
	20	Տավուշ	Բերդ	ռեժիմային	40.8759	45.3982
Ախուրյան	21	Արաքս	Սուրմալու	ռեժիմային	40.0694	43.7970
	22	Ախուրյան	Պաղակն	օպերատիվ	41.0651	43.6621
	23	Ախուրյան	Ամասիա	օպերատիվ	40.9490	43.7901
	24	Ախուրյան	Ախուրիկ	օպերատիվ	40.7369	43.7782
	25	Ախուրյան	Հայկաձոր	ռեժիմային	40.5386	43.6506
	26	Ախուրյան	Բազարան	ռեժիմային	40.1369	43.6506
	27	Չկնուտ	Ջորակերտ	ռեժիմային	41.0949	43.6605

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Համար	Ջրային ռեսուրս	Դիտակետի անվանում	Դիտակետի տեսակ	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
					լայնություն	երկայնություն
Ախուրյան	28	Բլլիզետ	Ջրածոր	ռեժիմային	40.9098	43.7656
	29	Ջաջուռ	Ջաջուռ	ռեժիմային	40.8476	43.9474
	30	Մեծամոր	Մեծամոր	ռեժիմային	40.0674	44.2859
	31	Արփիլիճ ջրամբար	Պաղակն	օպերատիվ	41.0674	43.6532
	32	Ախուրյանի ջրամբար	Ջրափի	օպերատիվ	40.5626	43.6455
Հրազդան	33	Քասախ	Վարդենիս	օպերատիվ	40.5711	44.4094
	34	Քասախ	Հարթավան	օպերատիվ	40.4788	44.4411
	35	Քասախ	Աշտարակ	օպերատիվ	40.2901	44.3587
	36	Գեղարոտ	Արագած	ռեժիմային	40.4872	44.3677
	37	Շաղվարդ	Փարպի	ռեժիմային	40.3351	44.3138
	38	Հրազդան ՀԷԿ-ի ջրանցք	Գեղամավան	օպերատիվ	40.5680	44.8995
	39	Հրազդան	Հրազդան	օպերատիվ	40.5224	44.7682
	40	Հրազդան	Արգել	օպերատիվ	40.3809	44.6054
	41	Հրազդան	Երևան	օպերատիվ	40.1593	44.4898
	42	Մարմարիկ	Հանքավան	օպերատիվ	40.6351	44.4863
	43	Մարմարիկ	Աղավնաձոր	օպերատիվ	40.5715	44.6910
	44	Գոմուր	Մեղրաձոր	ռեժիմային	40.6019	44.6554
	45	Ապարանի ջրամբար	Հարթավան	օպերատիվ	40.4848	44.4382
	46	Մարմարիկի ջրամբար	Արտավազ	օպերատիվ	40.6228	44.5616
Սևան	47	Ջկնազետ	Ծովագյուղ	օպերատիվ	40.6176	44.9619
	48	Դրախտիկ	Դրախտիկ	ռեժիմային	40.5462	45.2122
	49	Փամբակ	Փամբակ	ռեժիմային	40.3849	45.5341
	50	Մասրիկ	Ծովակ	օպերատիվ	40.2189	45.6523
	51	Կարճաղբյուր	Կարճաղբյուր	ռեժիմային	40.1792	45.5822
	52	Արփա Սևան ջրատար	Ծովինար	օպերատիվ	40.1563	45.4947
	53	Վարդենիս	Վարդենիկ	օպերատիվ	40.1328	45.4428
	54	Մարտունի	Գեղհովիտ	օպերատիվ	40.0971	45.2831
	55	Արգիճի	Վերին Գետաշեն	օպերատիվ	40.1312	45.2549

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Համար	Ջրային ռեսուրս	Դիտակետի անվանում	Դիտակետի տեսակ	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
					լայնություն	երկայնություն
Սևան	56	Լիճք	Լիճք	ռեժիմային	40.1669	45.2432
	57	Բախտակ	Ծակքար	օպերատիվ	40.1683	45.2207
	58	Գավառագետ	Նորատուս	օպերատիվ	40.3775	45.1711
	59	Սևանա լիճ	Սևան թերակղզի	օպերատիվ	40.5628	45.0084
	60	Սևանա լիճ	Շորժա	օպերատիվ	40.4972	45.2700
	61	Սևանա լիճ	Կարճաղբյուր	օպերատիվ	40.1783	45.5644
	62	Սևանա լիճ	Մարտունի	օպերատիվ	40.1623	45.3076
Արարատյան	63	Ազատ	Գառնի	օպերատիվ	40.1097	44.7345
	64	Վեղի	Ուրցաձոր	օպերատիվ	39.9230	44.8264
	65	Արփա	Ջերմուկ	օպերատիվ	39.8378	45.6767
	66	Արփա	Արենի	օպերատիվ	39.7322	45.2005
	67	Վայք	Զառիթափ	ռեժիմային	39.6289	45.5071
	68	Եղեգիս	Հերմոն	օպերատիվ	39.8765	45.4274
	69	Եղեգիս	Շատին	օպերատիվ	39.8208	45.2964
	70	Արտաբուն	Արտաբույնք	ռեժիմային	39.8554	45.3179
	71	Սելիմագետ	Շատին	օպերատիվ	39.8305	45.2961
	72	Ազատի ջրամբար	Լանջազատ	օպերատիվ	40.0655	44.5960
Հարավային	73	Մեղրիգետ	Մեղրի	օպերատիվ	38.9149	46.2314
	74	Վաչագան	Կապան	ռեժիմային	39.1985	46.3956
	75	Որոտան	Գորայք	օպերատիվ	39.6865	45.7758
	76	Որոտան	Որոտան	օպերատիվ	39.4881	46.1371
	77	Որոտան	Տաթև ՀէԿ	օպերատիվ	39.4273	46.3733
	78	Ծղուկ	Ծղուկ	օպերատիվ	39.6684	45.8443
	79	Գորիսգետ	Գորիս	օպերատիվ	39.5192	46.3329

Մակերևութային ջրերի որակի մոնիթորինգի դիտակետեր

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Ջրային ռեսուրս	Դիտակետի համար	Տեղադիրք	Մոնիթորինգի տեսակը	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
					լայնություն	երկայնություն
Հյուսիսային	Փամբակ	1	0.5 կմ գյ. Խնկոյանից վերև	Հղումային	40.84789	44.02672
	Փամբակ	2	0.5 կմ ք. Մպիտակից ներքև	Գործառնական	40.83108	44.29681
	Փամբակ	3	1 կմ ք. Վանաձորից վերև	Գործառնական	40.84675	44.40758
	Փամբակ	4	0.5 կմ ք. Վանաձորից ներքև	Գործառնական	40.81389	44.50769
	Դեբեդ	5	0.5 կմ Մարց գետի թափման կետից ներքև	Գործառնական	40.99859	44.65354
	Դեբեդ	6	0.5 կմ ք. Այրումից վերև	Գործառնական	41.20257	44.90504
	Դեբեդ	7	Սահմանի մոտ	Աղտոտիչների տեղափոխման	41.22172	44.88339
	Չորագետ	8	0.5 կմ ք. Ստեփանավանից վերև	Հսկողական	41.01344	44.38164
	Չորագետ	10	Գետաբերան	Գործառնական	40.95783	44.63109
	Տաշիր	11	0.5 կմ գյ. Միխայելովկայից վերև	Հղումային	41.16904	44.26781
	Տաշիր	12	0.5 կմ գյ. Սարատովկայից ներքև	Հսկողական	41.05566	44.33864
	Մարց գետ	13	Գետաբերան	Գործառնական	40.98386	44.65898
	Ախթալա	14	Գետաբերան	Գործառնական	41.14967	44.77919
	Գարգառ	210	Ակունք	Հղումային	40.97106	44.40867
	Գարգառ	342	Գետաբերան	Հսկողական	40.95372	44.58012
	Շնող	343	Գետաբերան	Գործառնական	41.14547	44.83301
	Աղստև	15	1.2 կմ ք. Դիլիջանից վերև	Գործառնական	40.73207	44.81782
	Աղստև	16	0.5 կմ ք. Դիլիջանից ներքև	Գործառնական	40.75892	44.90480
	Աղստև	17	2 կմ ք. Բջևանից վերև	Գործառնական	40.85888	45.12481
	Աղստև	18	2 կմ ք. Բջևանից ներքև	Գործառնական	40.91377	45.15943
	Գետիկ	19	0.5 կմ գյ. Վահանից վերև	Հղումային	40.57461	45.40817
	Գետիկ	20	Գետաբերան	Գործառնական	40.75971	45.02166
Ախուրյան	Արաքս	25	0.9 կմ գյ. Հուշակերտից ներքև	Աղտոտիչների տեղափոխման	40.07982	43.75280
	Ախուրյան	31	1 կմ գյ. Ամասիայից վերև	Գործառնական	40.95883	43.79635
	Ախուրյան	32	1 կմ գյ. Ամասիայից ներքև	Գործառնական	40.94267	43.78777
	Ախուրյան	33	0.8 կմ ք. Գյումրիից վերև	Գործառնական	40.80424	43.79810

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Ջրային ռեսուրս	Դիտակետի համար	Տեղադիրք	Մոնիթորինգի տեսակը	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
					լայնություն	երկայնություն
Ախուրյան	Ախուրյան	34	5 կմ ք. Գյումրիից ներքև	Գործառնական	40.74380	43.78729
	Ախուրյան	35	0.5 կմ գյ. Բազարանից ներքև	Գործառնական	40.13618	43.65183
	Աշոցք	36	0.5 կմ գյ. Մուսայելյանից վերև	Հսկողական	40.98659	43.94436
	Աշոցք	37	Գետաբերան	Գործառնական	41.03280	43.82355
	Կարկաչուն	38	Գետաբերան	Գործառնական	40.73280	43.79404
	Մեծամոր	40	10 կմ ք. Վաղարշապատից հարավ	Գործառնական	40.09378	44.27545
	Մեծամոր	41	11 կմ ք. Վաղարշապատից հարավ-արևելք	Գործառնական	40.07371	44.28507
	Մեծամոր	42	0.5 կմ գյ. Ռանչպարից ներքև	Գործառնական	40.01670	44.37400
	Արփի լճի ջրամբար	109	Ամբարտակի մոտ	Հսկողական	41.06756	43.65364
	Ախուրյանի ջրամբար	110	Ամբարտակի մոտ	Հսկողական	40.56001	43.65449
Հրազդան	Արաքս	26	Հրազդան գետի թափ. կետից վերև	Աղտոտիչների տեղափոխման	39.97026	44.47332
	Արաքս	27	Հրազդան գետի թափ. կետից ներքև	Աղտոտիչների տեղափոխման	39.96577	44.48335
	Քասախ	43	0.5 կմ ք. Ապարանից վերև	Գործառնական	40.59530	44.34576
	Քասախ	44	0.5 կմ ք. Ապարանից ներքև	Գործառնական	40.58532	44.37516
	Քասախ	45	1 կմ ք. Աշտարակից վերև	Գործառնական	40.29888	44.37375
	Քասախ	46	3.5 կմ ք. Աշտարակից ներքև	Գործառնական	40.25667	44.31453
	Քասախ	47	Գետաբերան	Գործառնական	40.16574	44.25708
	Գեղարոտ	48	0.5 կմ գյ. Արագածից վերև	Հղումային	40.48888	44.31748
	Գեղարոտ	49	Գետաբերան	Գործառնական	40.48026	44.39616
	Շաղվարդ	50	0.5 կմ գյ. Փարպիից ներքև	Հսկողական	40.32051	44.31017
	Հրազդան	51	գյ. Գեղամավանի մոտ	Հղումային	40.57085	44.90705
	Հրազդան	52	0.5 կմ գյ. Քաղսիից ներքև	Գործառնական	40.49911	44.74314
	Հրազդան	53	0.5 կմ գյ. Արգելից ներքև	Գործառնական	40.37640	44.60682
	Հրազդան	54	0.5 կմ Արզնի ՀԷԿ-ից ներքև	Գործառնական	40.29530	44.59068
	Հրազդան	55	9 կմ ք. Երևանից ներքև. գյ. Դարբնիկի մոտ	Գործառնական	40.10388	44.38051
	Հրազդան	225	գյ. Գեղանիստի մոտ	Գործառնական	40.14350	44.43295

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Ջրային ռեսուրս	Դիտակետի համար	Տեղադիրք	Մոնիթորինգի տեսակը	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
					լայնություն	երկայնություն
Հրազդան	Հրազդան	56	Գետաբերան	Գործառնական	39.99298	44.44586
	Մարմարիկ	57	0.5 կմ գլ. Հանքավանից վերև	Հղումային	40.66340	44.46692
	Մարմարիկ	58	Գետաբերան	Գործառնական	40.54579	44.75274
	Ծաղկաձոր (Տանձաղբյուր)	311	Ծաղկաձոր քաղաքից վերև	Հղումային	40.53427	44.69966
	Ծաղկաձոր (Տանձաղբյուր)	312	Ծաղկաձոր քաղաքից ներքև	Գործառնական	40.53535	44.74403
	Գետառ	59	Գետաբերան	Գործառնական	40.15528	44.47378
	Ապարանի ջրամբար	111	Ամբարտակի մոտ	Հսկողական	40.48508	44.43586
	Երևանյան լիճ	112	Ամբարտակի մոտ	Գործառնական	40.15528	44.47379
Սևան	Ջկնագետ	60	0.5 կմ գլ. Մեմյոնովկայից վերև	Հղումային	40.65337	44.89236
	Ջկնագետ	61	Գետաբերան	Գործառնական	40.61709	44.96272
	Մասրիկ	62	0.5 կմ գլ. Վերին Շորժայից վերև	Հղումային	40.07766	45.81844
	Մասրիկ	63	Գետաբերան	Գործառնական	40.22116	45.64453
	Սոթք	64	6 կմ գլ. Սոթքից վերև	Հղումային	40.23219	45.93922
	Սոթք	65	Գետաբերան	Գործառնական	40.20006	45.85181
	Կարճաղբյուր	66	0.5 կմ գլ. Ախարաձորից վերև	Հղումային	40.09357	45.64391
	Կարճաղբյուր	67	Գետաբերան	Գործառնական	40.17948	45.58358
	Արփա-Սևան ջրատար	68	0.7 կմ գլ. Ծովինարից հարավ-արևելք	Գործառնական	40.15617	45.49490
	Վարդենիս	69	0.5 կմ գլ. Վարդենիսից վերև	Հղումային	40.13157	45.44433
	Վարդենիս	70	Գետաբերան	Գործառնական	40.15458	45.43939
	Մարտունի	71	0.5 կմ գլ. Գեղհովիտից վերև	Հղումային	40.07857	45.29405
	Մարտունի	72	Գետաբերան	Գործառնական	40.15060	45.30013
	Արգիճի	73	0.5 կմ գլ. Լեռնա- հովիտից վերև	Հղումային	40.03263	45.23684
	Արգիճի	74	Գետաբերան	Գործառնական	40.15569	45.26794
	Ծակքար	75	Գետաբերան	Գործառնական	40.18025	45.23165
	Շողվազ	76	Գետաբերան	Գործառնական	40.18562	45.22727
	Գավառագետ	77	0.5 կմ գլ. Ծաղկաշենից վերև	Հղումային	40.29327	45.04236
	Գավառագետ	78	Գետաբերան	Գործառնական	40.36399	45.17619
	Սևանա լիճ	115-ՄՄ	Ծափաթաղ- ափամերձ	Հսկողական	40.40914	45.46089
	Սևանա լիճ	115'-ՄՄ	Ծափաթաղ- կենտրոնական	Հսկողական	40.40508	45.44769
	Սևանա լիճ	116-ՄՄ	Փամբակ-ափամերձ	Հսկողական	40.36483	45.53225
	Սևանա լիճ	116'-ՄՄ	Փամբակ- կենտրոնական	Հսկողական	40.36056	45.51911
	Սևանա լիճ	117-ՄՄ	Արեգունի - ափամերձ	Հսկողական	40.32406	45.59022

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Ջրային ռեսուրս	Դիտակետի համար	Տեղադիրք	Մոնիթորինգի տեսակը	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
					լայնություն	երկայնություն
Սևան	Սևանա լիճ	117'-ՄՄ	Արեգունի-կենտրոնական	Հսկողական	40.32250	45.58400
	Սևանա լիճ	118-ՄՄ	Գիլի-ափամերձ	Հսկողական	40.25264	45.63047
	Սևանա լիճ	118'-ՄՄ	Գիլի-կենտրոնական	Հսկողական	40.27633	45.59589
	Սևանա լիճ	119-ՄՄ	Արփա -ափամերձ	Հսկողական	40.16525	45.49514
	Սևանա լիճ	119'-ՄՄ	Արփա-կենտրոնական	Հսկողական	40.22492	45.52719
	Սևանա լիճ	120-ՄՄ	Ծովինար-ափամերձ	Հսկողական	40.18842	45.45042
	Սևանա լիճ	120'-ՄՄ	Ծովինար-կենտրոնական	Հսկողական	40.20692	45.45658
	Սևանա լիճ	121-ՄՄ	Մարտունի-ափամերձ	Հսկողական	40.16869	45.30122
	Սևանա լիճ	121'-ՄՄ	Մարտունի-կենտրոնական	Հսկողական	40.18178	45.30433
	Սևանա լիճ	123-ՄՄ	Կարմիր գյուղ-ափամերձ	Հսկողական	40.28600	45.22214
	Սևանա լիճ	123'-ՄՄ	Կարմիր գյուղ-կենտրոնական	Հսկողական	40.28728	45.27681
	Սևանա լիճ	124-ՄՄ	Նորատուս-ափամերձ	Հսկողական	40.39383	45.23767
	Սևանա լիճ	124'-ՄՄ	Նորատուս-կենտրոնական	Հսկողական	40.38058	45.33211
	Սևանա լիճ	125-ՓՄ	Գավառագետ-ափամերձ	Հսկողական	40.42908	45.19636
	Սևանա լիճ	125'-ՓՄ	Գավառագետ-կենտրոնական	Հսկողական	40.44906	45.18486
	Սևանա լիճ	126-ՓՄ	Այրիվանք-ափամերձ	Հսկողական	40.43736	45.11172
	Սևանա լիճ	126'-ՓՄ	Այրիվանք-կենտրոնական	Հսկողական	40.45083	45.12369
	Սևանա լիճ	127-ՓՄ	Մոդելային-ափամերձ	Հսկողական	40.51261	45.00763
	Սևանա լիճ	127'-ՓՄ	Մոդելային-կենտրոնական	Հսկողական	40.51967	45.02730
	Սևանա լիճ	128-ՓՄ	Լճաշեն-ափամերձ	Հսկողական	40.52589	44.96053
	Սևանա լիճ	128'-ՓՄ	Լճաշեն-կենտրոնական	Հսկողական	40.52035	44.98335
	Սևանա լիճ	129-ՓՄ	Ծովագյուղ-ափամերձ	Հսկողական	40.61978	44.98456
	Սևանա լիճ	129'-ՓՄ	Ծովագյուղ-կենտրոնական	Հսկողական	40.61211	44.98269
	Սևանա լիճ	130-ՓՄ	Գյունեյ-ափամերձ	Հսկողական	40.60908	45.04525
	Սևանա լիճ	130'-ՓՄ	Գյունեյ-կենտրոնական	Հսկողական	40.60900	45.04631
	Սևանա լիճ	131-ՓՄ	Շորժա-ափամերձ	Հսկողական	40.48975	45.25161
	Սևանա լիճ	131'-ՓՄ	Շորժա-կենտրոնական	Հսկողական	40.49689	45.26961
	Սևանա լիճ	122'-ՄՄ	24-րդ կայան-կենտրոնական	Հսկողական	40.23294	45.26084
Արարատյան	Արաքս	28	0.5 կմ ք.Արարատից ներքև	Աղտոտիչների տեղափոխման	39.79531	44.69093
	Վեդի	80	0.5 կմ գյ. Ուրցաձորից վերև	Հղումային	39.94499	44.87135

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Ջրային ռեսուրս	Դիտակետի համար	Տեղադիրք	Մոնիթորինգի տեսակը	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
					լայնություն	երկայնություն
Արարատյան	Վեղի	82	6 կմ ք. Արարատից ներքև	Գործառնական	39.85685	44.65946
	Արփա	83	0.5 կմ ք. Ջերմուկից վերև	Հղումային	39.83813	45.67713
	Արփա	84	0.5 կմ ք. Վայքից վերև	Գործառնական	39.68439	45.49831
	Արփա	85	0.5 կմ ք. Վայքից ներքև	Գործառնական	39.70796	45.42570
	Արփա	86	0.5 կմ ք. Եղեգնաձորից վերև	Գործառնական	39.74028	45.34383
	Արփա	87	0.5 կմ գյ. Արենիից ներքև	Գործառնական	39.72019	45.15524
	Դարբ	348	Ակունք	Հղումային	39.68577	45.68347
	Դարբ	349	Գետաբերան	Գործառնական	39.69361	45.56767
	Հերհեր	350	Ակունք	Հղումային	39.82403	45.54257
	Հերհեր	351	Գետաբերան	Գործառնական	39.69231	45.52348
	Եղեգիս	352	Գյ. Գետիկվանքից վերև	Հսկողական	39.92165	45.50629
	Եղեգիս	88	0.5 կմ գյ. Շատինից ներքև	Գործառնական	39.74831	45.31175
	Ազատի ջրամբար	113	Ամբարտակի մոտ	Հսկողական	40.07031	44.59475
	Կեչուտի ջրամբար	114	Ամբարտակի մոտ	Հսկողական	39.79164	45.64919
	Արաքս	29	2 կմ ք. Ագարակից հարավ	Աղտոտիչների տեղափոխման	38.84120	46.16058
Հարավային	Արաքս	30	2.5 կմ ք. Ագարակից հարավ-արևելք	Աղտոտիչների տեղափոխման	38.86553	46.21999
	Մեղրիգետ	89	0.5 կմ ք. Մեղրիից վերև	Հսկողական	38.91993	46.22443
	Մեղրիգետ	90	Գետաբերան	Գործառնական	38.88783	46.26517
	Կարճևան	344	Գետաբերան	Գործառնական	38.85865	46.21273
	Ողջի	91	1.7 կմ ք. Քաջարանից վերև	Հղումային	39.15683	46.09820
	Ողջի	92	1.8 կմ ք. Քաջարանից ներքև	Գործառնական	39.15026	46.19186
	Ողջի	93	0.8 կմ ք. Կապանից վերև	Գործառնական	39.22329	46.34842
	Ողջի	94	0.5 կմ Կապանի օդանավակայանից ներքև	Գործառնական	39.20059	46.46380
	Աճանան (Նորաշենիկ)	346	3 կմ գյ. Աճանանից վերև	Հղումային	39.25450	46.40259
	Աճանան (Նորաշենիկ)	347	գետաբերան	Գործառնական	39.20409	46.46215
	Գեղի	97	0.5 կմ գյ. Աջաբաջից վերև	Հղումային	39.25476	46.07290
	Գեղի	98	Գետաբերան	Գործառնական	39.19999	46.25915
	Որոտան	99	0.5 կմ գյ. Գորայքից վերև	Հղումային	39.68450	45.77656

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Ջրային ռեսուրս	Դիտակետի համար	Տեղադիրք	Մոնիթորինգի տեսակը	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
					լայնություն	երկայնություն
Հարավային	Որոտան	100	3 կմ ք. Միսիանից վերև	Հսկողական	39.53677	46.01196
	Որոտան	101	6 կմ ք. Միսիանից ներքև	Գործառնական	39.51269	46.04594
	Որոտան	102	0.5 կմ գյ. Տաթև ՀԷԿ- ից ներքև	Գործառնական	39.42683	46.37339
	Որոտան-Արփա ջրատար	353	Թունեղի ելքից	Գործառնական	39.786969	45.657948
	Միսիան	103	0.5 կմ գյ. Արևիսից վերև	Հղումային	39.40186	45.90044
	Միսիան	104	Գետաբերան	Գործառնական	39.51006	46.04898
	Վարարակ	106	5 կմ ք. Գորիսից վերև	Հղումային	39.53621	46.29426
	Վարարակ	107	1.5 կմ ք. Գորիսից ներքև	Գործառնական	39.48552	46.35916

Մտորերկրյա ջրերի մոնիթորինգի դիտակետեր

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Դիտակետի համար	Ջրաղբյուրի տեսակ	Տեղադիրք	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
				երկարություն	լայնություն
Հյուսիսային	2058	Աղբյուր	Տավուշ, գյ. Հաղարծին	44.96478	40.77684
	2059	Աղբյուր	Տավուշ, գյ. Հաղարծին	44.98589	40.76935
Ախուրյան	108	հորատանցք	Արմավիր, գյ. Ակնաշեն	44.27833	40.09361
	2029	Աղբյուր	Շիրակ, ք. Գյումրի (Զերքեզի ձոր)	43.82917	40.78861
	2031	Աղբյուր	Շիրակ, ք. Գյումրի. Վարդբաղ	43.81556	40.80139
	2035	Աղբյուր	Շիրակ, գյ. Մարմաշեն (բիսետկա)	43.76056	40.84306
	2037	Աղբյուր	Շիրակ, ք. Գյումրի. Վարդբաղ	43.81583	40.80083
	2038	Աղբյուր	Շիրակ, գյ. Աշոցք	43.87556	41.02722
	2039	Աղբյուր	Շիրակ, գյ. Աշոցք (Սմբուլի աղբ)	43.85861	41.03361
	2041	Աղբյուր	Շիրակ, գյ. Աշոցք (Ակոնեց աղբ)	43.86139	41.03417
	2077	Աղբյուր	Շիրակ, գյ. Ցողամարգ	43.87222	40.95000
	105	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Եղեգնուտ	44.16444	40.08583
	152	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Առատաշեն-Ապագա	44.22889	40.10972
	192	հորատանցք	Արմավիր, գ. Վարդանաշեն	44.20083	40.06028
	198	հորատանցք	Արմավիր, գյ. Ակնաշեն	44.27833	40.09361
	1533	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Վարդանաշեն	44.19000	40.05000
	1537	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Արագալի	44.17028	40.04806
	1818	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Առատաշեն-Ապագա	44.23000	40.11000
	2018	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Տարոնիկ	44.18056	40.13222
	2024	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Բամբակաշատ	44.01722	40.09167
	2025	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Հայկական	44.03556	40.08528
	2026	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Տարոնիկ	44.18444	40.13972

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Դիտակետի համար	Ջրաղբյուրի տեսակ	Տեղադիրք	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
				երկարություն	լայնություն
Ախուրյան	2057	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Ապագա	44.25194	40.08944
	2080	Հորատանցք	Արագածոտն, գյ. Արագածական	43.65528	40.32556
	2081	Հորատանցք	Արագածոտն, գյ. Արտենի	43.76833	40.29167
	2082	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Մյասնիկյան	43.90611	40.18583
	2083	Հորատանցք	Արմավիրի մարզ գյ. Արտամետ	43.83667	40.10444
	2103	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Արմավիր	44.05667	40.09611
	2104	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Այգեշատ	44.03083	40.06444
	1521	Հատրվանող հորատանցք	Արմավիր, գյ. Գալ	44.31000	40.08944
	2001	Հատրվանող հորատանցք	Արմավիր, գյ. Ակնաշեն	44.28000	40.09167
	2002	Հատրվանող հորատանցք	Արմավիր, գյ. Տարոնիկ	44.19222	40.12278
	2021	Հատրվանող հորատանցք	Արմավիր, գյ. Ջրառատ	44.27139	40.06861
	2055	Հատրվանող հորատանցք	Արմավիր, գյ. Ակնաշեն. ԵՄ	44.28111	40.09556
	199	Ջրհոր	Արմավիր, գյ. Ակնաշեն	44.27861	40.09361
	2020	Ջրհոր	Արմավիր, գյ. Ապագա	44.25833	40.09028
	2022	Ջրհոր	Արմավիր, գյ. Լուսազյուղ	44.27111	40.09000
	2042	Ջրհոր	Շիրակ, գյ. Առափի	43.80833	40.77861
	2043	Ջրհոր	Շիրակ, գյ. Ախուրյան	43.90389	40.77861
Հրազդան	246	Աղբյուր	Կոտայք, գյ. Բջնի	44.69861	40.46583
	755	Աղբյուր	Արագածոտն, գյ. Ղազարական	44.32833	40.33833
	970	աղբյուր	Երևան /ԵՐՀԷԿ/	44.48667	40.19111
	1297	Աղբյուր	Կոտայք, գյ. Սոլակ	44.69833	40.46694
	1636	Աղբյուր	Կոտայք, գյ. Կարբի	44.38694	40.32972
	2051	Աղբյուր	Արագածոտն, ք. Ապարան «Սիրո աղբյուր»	44.34806	40.59306
	2105	աղբյուր	Կոտայք, գյ. Բուժական /Համոյի/	44.52306	40.45722
	2107	աղբյուր	Արագածոտն, ք. Ապարան (Հետքաշ)	44.36111	40.58194

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Դիտակետի համար	Ջրաղբյուրի տեսակ	Տեղադիրք	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
				երկարություն	լայնություն
Հրազդան	2108	աղբյուր	Կոտայք, գյ. Բյուրական /Դունի/	44.26778	40.33528
	78	Հորատանցք	Արարատ, գյ. Միս	44.38806	40.05889
	2004	Հորատանցք	Արարատ, գյ. Ջրահովիտ	44.47583	40.04250
	2005	Հորատանցք	Արարատ, գյ. Հայանիստ	44.36722	40.12111
	2056	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Գրիբոյդով	44.27667	40.10861
	2085	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Արագած	44.23139	40.21806
	2086	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Դոդս	44.27056	40.21778
	2087	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Աղավնատուն	44.25389	40.23528
	2088	Հորատանցք	Արմավիր, գյ. Լեռնամերձ	44.26528	40.25611
	2089	Հորատանցք	Արագածոտն, գյ. Կարբի	44.34139	40.02444
	2119	Հորատանցք	Արագածոտն, գյ. Փարպի	44.31194	40.31833
	1519	Հատրվանող հորատանցք	Արարատ, ք. Մասիս	44.42528	40.05583
	1523	Հատրվանող հորատանցք	Արարատ, գյ. Հովտաշատ	44.34417	40.09139
	1526	Հատրվանող հորատանցք	Արարատ, գյ. Դաշտական	44.39639	40.10139
	1535	Հատրվանող հորատանցք	Արարատ, գյ. Միս	44.39861	40.04694
	1536	Հատրվանող հորատանցք	Արարատ, գյ. Միս	44.37750	40.06306
	2003	Հատրվանող հորատանցք	Արարատ, գյ. Միս	44.38806	40.05472
	2007	Հատրվանող հորատանցք	Արարատ, գյ. Ջրահովիտ	44.46917	40.04361
	2008	Հատրվանող հորատանցք	Արարատ, գյ. Հովտաշեն	44.46028	40.01639
	2053	Հատրվանող հորատանցք	Արարատ, գյ. Հովտաշեն	44.46333	40.01500
	2010	Ջրհոր	Արագածոտն, գյ. Նիզավան	44.30833	40.61361
	2011	Ջրհոր	Արագածոտն, գյ. Նիզավան	44.29611	40.61667
	2023	Ջրհոր	Արմավիր, գյ. Խորունք	44.24222	40.13028
Սևան	31	Աղբ. խումբ	Գեղարքունիք, գյ. Ակունք	45.71972	40.15250
	902	Աղբ. խումբ	Գեղարքունիք, գյ. Ակունք	45.72306	40.15694
	1053	Աղբյուր	Գեղարքունիք, գյ. Ակունք	45.72917	40.16194
	2014	Աղբյուր	Գեղարքունիք, ք. Գավառ	45.13194	40.35056

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Դիտակետի համար	Ջրաղբյուրի տեսակ	Տեղադիրք	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
				երկարություն	լայնություն
Հրազդան	2091	աղբյուր	Գեղարքունիք, գ. Աղբերք /Աղբուլյախ/	45.27806	40.53306
	2093	Աղբյուր	Գեղարքունիք, գյ. Խաչաղբյուր	45.69167	40.16528
	2101	Հորատանցք	Գեղարքունիք, գյ. Լիճք	45.23500	40.16056
	1809	Հատրվանող հորատանցք	Գեղարքունիք, ք. Վարդենիս	45.71000	40.18528
	1810	Հատրվանող հորատանցք	Գեղարքունիք, ք. Վարդենիս	45.70972	40.18417
	1811	Հատրվանող հորատանցք	Գեղարքունիք, ք. Վարդենիս	45.70944	40.18639
	1812	Հատրվանող հորատանցք	Գեղարքունիք, ք. Վարդենիս	45.70917	40.18694
	2013	Հատրվանող հորատանցք	Գեղարքունիք, գյ. Գանձակ	45.11583	40.31833
	2090	Հատրվանող հորատանցք	Գեղարքունիք, գյ. Վաղաշեն	45.32944	40.13444
	2095	Հատրվանող հորատանցք	Գեղարքունիք, գյ. Դարանակ	45.56611	40.36444
Արարատյան	502	Աղբյուր	Վայոց ձոր, գյ. Մալիշկա (Մոզի)	45.40806	39.71806
	785	Աղբյուր	Վայոց ձոր, գյ. Ագարակաձոր	45.34917	39.70444
	787	Աղբյուր	Վայոց ձոր, ք. Եղեգնաձոր	45.33083	39.75917
	2045	Աղբյուր	Կոտայք, գյ. Գառնի (Գևոյի)	44.74056	40.11444
	2046	Աղբյուր	Կոտայք, գյ. Գառնի (Գաբո- Բակո աղբ)	44.74139	40.11361
	2047	Աղբյուր	Կոտայք, գյ. Գառնի (Հեշտոյի աղբ)	44.74333	40.11778
	2048	Աղբյուր	Վայոց ձոր, ք. Ջերմուկ	45.67083	39.84250
	2050	Աղբյուր	Վայոց ձոր, գյ. Զեղեա	45.42389	39.70861
	2060	Աղբյուր	Վայոց ձոր, գյ. Կեչուտ	45.67639	39.81056
	845	Աղբյուր	Կոտայքի մարզ. գ. Գառնի	44.72917	40.11972
	2052	Հորատանցք	Արարատ, գյ. Մրգավեն	44.47889	40.03083
	2064	Հորատանցք	Արարատ, ք. Արտաշատ	44.52028	39.93639
	2065	Հորատանցք	Արարատ, գյ. Եղեգնավան	44.63194	39.83139

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Դիտակետի համար	Ջրաղբյուրի տեսակ	Տեղադիրք	Աշխարհագրական կոորդինատներ	
				երկարություն	լայնություն
Արարատյան	2069	Հորատանցք	Արարատ, ք. Արտաշատ (Նորվզլու)	44.54028	39.96389
	2074	Հորատանցք	Արարատ, գյ. Լուսառատ	44.59278	39.87639
	2076	Հորատանցք	Արարատ, գյ. Արարատ	44.70444	39.81944
	2062	Հատրվանող հորատանցք	Արարատ, ք. Արտաշատ	44.53139	39.93444
	2063	Հատրվանող հորատանցք	Արարատ, գյ. Դալար	44.50917	39.95194
	2067	Հատրվանող հորատանցք	Արարատ, գյ. Սուրենավան	44.76778	39.78750
	2006	Ջրհոր	Արարատ, ք Վեղի	44.71889	39.90611
	2072	Ջրհոր	Արարատ, գյ. Դալար	44.51083	39.96278
	2073	Ջրհոր	Արարատ, ք Արտաշատ	44.51972	39.93639
	2075	Ջրհոր	Արարատ, գյ. Արմաշ	44.80583	39.76167
Հարավային	529	Աղբյուր	Սյունիք, գյ. Գորայք	45.77722	39.68444
	532	Աղբյուր	Սյունիք, գյ. Շաքի	46.00139	39.56611
	537	Աղբյուր	Սյունիք, գյ. Սպանդարյան	45.91250	39.62333
	899	Աղբյուր	Սյունիքի մ.ք Գորիս	46.34250	39.51278
	1175	Աղբյուր	Սյունիք, գյ. Անգեղակոթ	45.92194	39.57083
	1323	Աղբյուր	Սյունիք, գյ. Անգեղակոթ	45.91528	39.57000
	1399	Աղբյուր	Սյունիքի մ.ք Գորիս	46.32750	39.52111

Հավելված 3. Ցուցանիշների ցանկ

Մթնոլորտային օդում որոշվող

Ակտիվ դիտարկումներ	Պասիվ դիտարկումներ
1. Փոշի	1. Ծծմբի երկօքսիդ
2. Փոշում մետաղներ. անիոններ	2. Ազոտի երկօքսիդ
3. Ծծմբի երկօքսիդ	
4. Ազոտի երկօքսիդ	
5. Գետնաակերթ օդոն	

Մակերևութային ջրերում որոշվող ցուցանիշների ցանկ

1. Ջերմաստիճան	24. Նատրիում
2. Գույն	25. Կալցիում
3. Հոտ	26. Մագնեզիում
4. Թափանցելիություն	27. Լիթիում
5. Կախության չոր նյութեր (ԿՉՆ)	28. Երկաթ
6. Էլեկտրահաղորդականություն	29. Մանգան
7. Լուծված թթվածին	30. Ալյումին
8. Թթվածնի քիմիական պահանջարկ (ԹՔՊ)	31. Պղինձ
9. Թթվածնի հնգօրյա կենսաքիմիական պահանջարկ(ԹԿՊ ₅)	32. Քրոմ
10. Ջրածնային ցուցիչ	33. Ցինկ
11. Ընդհանուր լուծված աղեր (ԸԼԱ)	34. Կոբալտ
12. Հիդրոկարբոնատ իոն	35. Սոլիբդեն
13. Սուլֆատ իոն	36. Կապար
14. Քլորիդ իոն	37. Վանադիում
15. Ֆոսֆատ իոն	38. Նիկել
16. Ընդհանուր ֆոսֆոր	39. Արսեն
17. Նիտրատ իոն	40. Բերիլիում
18. Նիտրիտ իոն	41. Բարիում
19. Ամոնիում իոն	42. Բոր
20. Սիլիկատ իոն	43. Ծարիր
21. Կալիում	44. Անագ

Ստորերկրյա ջրերում որոշվող ցուցանիշների ցանկ

1. Գույն	21. Կալցիում
2. Հոտ	22. Տիտան
3. Ջրածնային ցուցիչ	23. Վանադիում
4. Ընդհանուր լուծված աղեր (ԸԼԱ)	24. Քրոմ
5. Ընդհանուր կոշտություն	25. Երկաթ
6. Չոր մնացորդ	26. Մանգան
7. Կախության չոր նյութեր (ԿՉՆ)	27. Կոբալտ
8. Նիտրատ իոն	28. Նիկել
9. Նիտրիտ իոն	29. Պղինձ
10. Սուլֆատ իոն	30. Ցինկ
11. Քլորիդ իոն	31. Արսեն
12. Ամոնիում իոն	32. Սելեն
13. Հիդրոկարբոնատ իոն	33. Ստրոնցիում
14. Լիթիում	34. Մոլիբդեն
15. Բերիլիում	35. Կադմիում
16. Բոր	36. Ֆոսֆոր
17. Նատրիում	37. Անագ
18. Մագնեզիում	38. Ծարիր
19. Ալյումին	39. Բարիում
20. Կալիում	40. Կապար

Տեղումներում որոշվող ցուցանիշների ցանկ

1. Ջրածնային ցուցիչ	19. Երկաթ
2. Նիտրատ իոն	20. Մանգան
3. Սուլֆատ իոն	21. Կոբալտ
4. Քլորիդ իոն	22. Նիկել
5. Ամոնիում իոն	23. Պղինձ
6. Ֆտորիդ իոն	24. Ցինկ
7. Էլեկտրահաղորդականություն	25. Արսեն
8. Լիթիում	26. Սելեն
9. Բերիլիում	27. Ստրոնցիում
10. Բոր	28. Մոլիբդեն
11. Նատրիում	29. Կադմիում
12. Մագնեզիում	30. Ֆոսֆոր
13. Ալյումին	31. Անագ
14. Կալիում	32. Ծարիր
15. Կալցիում	33. Բարիում
16. Տիտան	34. Կապար
17. Վանադիում	35. Բիսմութ
18. Քրոմ	

Հավելված 4. Նորմերի և սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաների ցանկ

Բնակավայրերում մթնոլորտային օդն աղտոտող նյութերի սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաները

(ՀՀ կառավարության 2006թ. փետրվարի 2-ի N160-Ն որոշում)

Վնասակար նյութի անվանումը	Սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիա. մկգ/մ ³		Վտանգավորության դաս
	միջին օրական	առավելագույն միանվագ	
Ազոտի երկօքսիդ	40	200	2
Ծծմբի երկօքսիդ [*]	50	500	3
Փոշի ^{**}	150	500	3
Գետնամերձ օդոն	30	160	1

Հողում քիմիական նյութերի սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաները
ՀՀ Առողջապահության նախարարի 2010թ. հունվարի 25-ի N 01-Ն հրաման)

Նյութերի անվանում	Սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիա. մգ/կգ
Վանադիում	150
Արսեն	2
Կապար	32
Ծարիր	2
Կոբալտ	5
Պղինձ	3
Նիկել	4
Ցինկ	23
Քրոմ	6
Մանգան	1500

^{**} Անհիդրիդ ծծմբային

^{***} Գախված մասնիկներ (Արարատ և Հրազդան քաղաքներում փոշու ՍԹԳ-ն 0,1 մգ/մ³ է (փոշի անօրգանական (20-70)% SiO₂-ի պարունակությամբ))

Մակերևութային ջրերի էկոլոգիական նորմերը
(ՀՀ կառավարության 2011թ. հունվարի 27-ի N 75-Ն որոշում)

Ցուցանիշներ	Որակի դաս					Չափման միավոր
	1-ին (գերազանց)	2-րդ (լավ)	3-րդ (միջակ)	4-րդ (անբավարար)	5-րդ (վատ)	
Լուծված թթվածին	>7 կամՖԿ*	>6	>5	>4	<4	մգ Օ ₂ /լ
Թթվածնի կենսաքիմիական պահանջարկ (5 օր)	3	5	9	18	>18	մգ Օ ₂ /լ
Թթվածնի քիմիական պահանջարկ (բիքրոմատային)	10	25	40	80	>80	մգ Օ ₂ /լ
Ամոնիում իոն	0.2 կամՖԿ	0.4	1.2	2.4	> 2.4	մգ N/լ
Նիտրիտ իոն	0.01 կամՖԿ	0.06	0.12	0.3	>0.3	մգ N/լ
Նիտրատ իոն	1 կամՖԿ	2.5	5.6	11.3	>11.3	մգ N/լ
Ֆոսֆատ իոն	0.05 կամՖԿ	0.1	0.2	0.4	>0.4	մգ P/լ
Ցինկ. ընդհանուր	ՖԿ	100	200	500	>500	մկգ/լ
Պղինձ. ընդհանուր	ՖԿ	ՖԿ+20	50	100	>100	մկգ/լ
Քրոմ. ընդհանուր	ՖԿ	ՖԿ+10 (50)	100	250	>250	մկգ/լ
Արսեն. ընդհանուր	ՖԿ	20	50	100	>100	մկգ/լ
Կադմիում. ընդհանուր	ՖԿ	ՖԿ+1	ՖԿ+2	ՖԿ+4	>ՖԿ+4	մկգ/լ
Կապար. ընդհանուր	ՖԿ	ՖԿ+10	25	50	>50	մկգ/լ
Նիկել. ընդհանուր	ՖԿ	ՖԿ+10 (20)	50	100	>100	մկգ/լ
Մոլիբդեն. ընդհանուր	ՖԿ	2xՖԿ կամ 10	4xՖԿ կամ 25	8xՖԿ կամ 50	>8xՖԿ	մկգ/լ
Մանգան. ընդհանուր	ՖԿ	2xՖԿ կամ 100	4xՖԿ կամ 200	8xՖԿ կամ 500	>8xՖԿ	մկգ/լ
Վանադիում. ընդհանուր	ՖԿ	2xՖԿ+5 կամ 10	4xՖԿ	8xՖԿ կամ 100	>8xՖԿ	մկգ/լ
Կոբալտ. ընդհանուր	ՖԿ	2xՖԿ կամ 20	4xՖԿ կամ 50	8xՖԿ կամ 100	>8xՖԿ	մկգ/լ
Երկաթ. ընդհանուր	ՖԿ	2xՖԿ կամ 0.5	0.5	1	>1	մգ/լ
Կալցիում	ՖԿ	100	200	300	>300	մգ/լ
Մագնեզիում	ՖԿ	50	100	200	>200	մգ/լ
Բարիում	ՖԿ	2xՖԿ կամ 100	4xՖԿ կամ 250	1000	>1000	մկգ/լ
Բերիլիում	ՖԿ	2xՖԿ	4xՖԿ	100	>100	մկգ/լ
Կալիում	ՖԿ	2xՖԿ	4xՖԿ	8xՖԿ	>8xՖԿ	մգ/լ
Նատրիում	ՖԿ	2xՖԿ	4xՖԿ	8xՖԿ	>8xՖԿ	մգ/լ
Լիթիում	ՖԿ	ՖԿ	-	2500	>2500	մկգ/լ
Բոր	ՖԿ	450	700	1000	>2000	մկգ/լ
Այրումին	ՖԿ	2xՖԿ	4xՖԿ	5000	>5000	մկգ/լ
Սելեն. ընդհանուր	ՖԿ կամ 10	20	40	80	>80	մկգ/լ
Ծարիր. ընդհանուր	ՖԿ	2xՖԿ	4xՖԿ	8xՖԿ	>8xՖԿ	մկգ/լ
Անագ. ընդհանուր	ՖԿ	2xՖԿ	4xՖԿ	8xՖԿ	>8xՖԿ	մկգ/լ
Ընդհանուր անօրգանական ազոտ	1.5 կամՖԿ	4	8	16	>16	մգ N/լ
Ընդհանուր ֆոսֆոր	0.1 կամՖԿ	0.2	0.4	1	>1	մգ լ
Քլորիդ իոն	ՖԿ	2xՖԿ	150	200	> 200	մգ/լ
Սուլֆատ իոն	ՖԿ	2xՖԿ	150	250	> 250	մգ/լ
Սիլիկատներ	ՖԿ	2xՖԿ կամ 10	4xՖԿ կամ 20	8xՖԿ	>8xՖԿ	մգ Si/լ
Ընդհանուր լուծված աղեր**	ՖԿ	2xՖԿ	1000	1500**	>1500	մգ/լ
Էլեկտրահաղորդականություն	ՖԿ	2xՖԿ	1000	1500**	>1500	մկՍիմ/սմ
Կոշտություն	2.8	10	20	40	<40	մգէկվ/լ
Կախություն չոր նյութեր	ՖԿ	1.2xՖԿ	2xՖԿ (30)	4xՖԿ	>4xՖԿ	մգ/լ
Հոտ (20°C և 60°C)	<2 (բնական)	2 (բնական)	2	4	>4	բալ
Գույն	(բնական)	>5 (բնական)	20	30	>200	աստ.

Օ ս ն ո թ ա գ ռ ո թ յ ո ն ք ն. Ջրի քիմիական ընդհանրական գնահատականը ձևավորվում է վատագույն որակ ցուցաբերող ցուցանիշի դասով: Եթե ջրի տարբեր ցուցանիշներ ընկնում են տարբեր դասերի մեջ, այդ վերջնական դասակարգման մեջ հաշվի է առնվում վատագույնը:
 ՀՀ 14 խոշոր գետային ավազանների գետերի, գետերի առանձին հատվածների և վտակների ցուցանիշների ֆոնային կոնցենտրացիաները և էկոլոգիական նորմերի ամբողջական ցանկը տրված է <http://www.meteomonitoring.am/> ինտերնետային կայքում:

*Ֆոնային կոնցենտրացիա
 **Հանքայնացում

Մակերևութային ջրերի ձկնատնտեսական սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաներ*

Ցուցանիշները	Վնասակարության Լիմիտացված ցուցանիշը	Սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիա. մգ/դմ³
Լուծված թթվածին	Ընդհանուր պահանջներ	6-ից ոչ պակաս
Թթվածնի կենսաքիմիական պահանջարկ (5 օր)	Ընդհանուր պահանջներ	3.0
Թթվածնի քիմիական պահանջարկ (բիքրոմատային)	Ընդհանուր պահանջներ	30.0
Կախյալ նյութեր	Ընդհանուր պահանջներ	Կախյալ նյութերի պարունակությունը բնական ֆոնից չպետք է գերազանցի 0.75 մգ/դմ ³
Ֆոսֆատ իոն	Ընդհանուր պահանջներ	3.5
Նիտրատ իոն	Սանիտարա- թունաբանական	40.0 (N/դմ ³ - 9.0)
Նիտրիտ իոն	Թունաբանական	0.08 (N/դմ ³ - 0.02)
Ամոնիումիոն	Թունաբանական	0.5 (N/դմ ³ - 0.39)
Սուլֆատ իոն	Թունաբանական	100.0
Քլորիդ իոն	Թունաբանական	300.0
Ընդհանուր երկաթ	Թունաբանական	0.5
Սելեն	Թունաբանական	0.001
Պղինձ	Թունաբանական	0.001
Ցինկ	Թունաբանական	0.01
Ալյումին	Թունաբանական	0.04
Վանադիում	Թունաբանական	0.001
Քրոմ	Թունաբանական	0.001
Մանգան	Թունաբանական	0.01
Կալիում	Թունաբանական	50.0
Կալցիում	Թունաբանական	180.0
Մագնեզիում	Թունաբանական	40.0
Նատրիում	Թունաբանական	120.0
Կոբալտ	Թունաբանական	0.01
Նիկել	Թունաբանական	0.01
Արսեն	Թունաբանական	0.05
Կադմիում	Թունաբանական	0.005
Կապար	Թունաբանական	0.1
Բրոմ	Սանիտարա- թունաբանական	0.2
Սոլիբրեն	Թունաբանական	0.5
Ստրոնցիում	Թունաբանական	2.0

* М.Л.Кашинцев, Б.С. Степаненко, С.Н. Анисова Обобщенный перечень предельно допустимых концентраций и ориентировочно-безопасных уровней воздействия вредных веществ для воды рыбохозяйственных водоемов. Москва 1990г.

Ընդհանրացված ցուցանիշներով և բնական ջրերում հաճախ հանդիպող վնասակար քիմիական նյութերի և անտրոպոգեն ծագումով նյութերի թույլատրելի սահմանային կոնցենտրացիաների նորմերը

(ՀՀ առողջապահության նախարարի 2002թ. դեկտեմբերի 25-ի N 876 հրաման)

Ցուցանիշներ	Միավոր	Սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիա
Զրաձնային ցուցիչ	—	6-9 սահմաններում
Ընդհանուր հանքայնացում	մգ/լ	1000
Ընդհանուր կոշտություն	մմոլ/լ	7.0 (10)
Նիտրատ իոն	մգ/լ	45
Նիտրիտ իոն	մգ/լ	3
Սուլֆատ իոն	մգ/լ	500
Քլորիդ իոն	մգ/լ	350
Նատրիում	մգ/լ	200
Բերիլիում	մգ/լ	0.0002
Բոր	մգ/լ	0.5
Ալյումին	մգ/լ	0.5
Երկաթ	մգ/լ	0.3 (1.0)
Մանգան	մգ/լ	0.1 (0.5)
Նիկել	մգ/լ	0.1
Պղինձ	մգ/լ	1.0
Ցինկ	մգ/լ	5.0
Արսեն	մգ/լ	0.05
Սելեն	մգ/լ	0.01
Ստրոնցիում	մգ/լ	7.0
Սոլիբրդեն	մգ/լ	0.25
Կադմիում	մգ/լ	0.001
Բարիում	մգ/լ	0.1
Կապար	մգ/լ	0.03
Լիթիում	մգ/լ	0.03
Վանադիում	մգ/լ	0.1
Կոբալտ	մգ/լ	0.1
Սիլիցիում	մգ/լ	10

«Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն»
ՊՈԱԿ

Հասցե՝ ՀՀ, ք. Երևան, Չարենցի 46

Տեղեկատվական վերլուծության ծառայություն

Կայք էջ՝ meteomonitoring.am

Էլ. փոստ՝ hmc@env.am

Էլ. փոստ՝ iac@env.am

Հեռախոս՝ [\(010\) 55-21-86](tel:(010)55-21-86)